

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה 1 (תשפ"ב)

מאמרים נבחרים משכונות חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
ככתבם וכלשונם מותוך הספרים הקדושים

זיקהל

זהר המבואר
הפּתּוּר וְהַכּוּד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

מהדורת 'קרן מצלי ברכה'

מכון אור לישרים

ירושלים - נהריה

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

ויקהל

פי כל שאר וְכַל דְּבַשׁ לֹא תִקְטְרוּ וְגו'. פְּרוּשׁ הַרְמָז
בְּשֵׁאוֹר וְדָבַשׁ לְגַבְהוֹת שֶׁהֵם מִרְתִּיחִים וְעוֹלִים כְּמוֹ
הַגְּבָהוֹת שֶׁמְגַבֶּייהָ לֵב הָאָדָם, וְהֵם דִּינֵי הַקְּטָנוּת, פִּי קָטָן רוֹצֵה
לְהִיֵּת גְּדוֹל וְהַדִּיּוֹט קוֹפֵץ בְּרֹאשׁ (מגילה יב), וְאָמַר הַכְּתוּב לֹא
תִקְטְרוּ מִמֶּנּוּ אִשָּׁה לֵה', לְעִבּוֹד עַל יְדֵי גְבָהוֹת, רַק קִרְבֵּן רֵאשִׁית,
רְצָה לומר רֵאשִׁית הַהֲתַקְרְבוֹת לֵה' יִתְבָּרַךְ מוֹתֵר לְהִיֵּת בְּגַבְהוֹת,
אָבֵל אַחַר כֵּן, אֵל מִזְבֵּחַ הָעֲלִיּוֹן לֹא יַעֲלוּ לָרִיחַ נִיחֹם, שְׂאִין נַחַת
רוּחַ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ שְׂמוֹ בְּגַבְהוֹת חֵס וְשֵׁלוֹם, כִּי תוֹעֵבֶת ה' כָּל גְּבַה
לֵב כְּתִיב (משלי טז ה) וְדַרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (סוטה ה) אֲפִילוּ בְּכֹל
שְׂהוּא:

אוצר פניני החסידות

- א **ספר הזכות** | בשבת שקלים זוכים לְשֵׁר הלב לא לְטוֹת אַחְרֵי הַבְּלִי העולם
- א **נתיבות שלום** | לאחר הטהרה בְּשׁוֹבֵבִים אֶפְשֵׁר להתעלות בקריאת פְּרִשְׁת שקלים
- א **פתגמי אוריתא** | באור השפעתה המרבה של שבת פְּרִשְׁת וְקַהֲל שקלים | מַעֲשֵׂה בְּהִירָה רַבִּי מְרִדְכִי מִנְדְּבוּרְנָא זיע"א
- ג **אגרא דְּכֶלֶה** | מלאכת המשכן נְגַמְרָה בְּכַח על טבעי רק מְחַמַּת תְּשׁוּבָה גַּיִן יִשְׂרָאֵל
- ג **שפתי צדיקים** | קול הפאת הפטיש של עושי המלאכה עוֹרֵר תְּשׁוּבָה בְּלִבּוֹת כֹּל העם לקום ולהביא נְדָבָה
- ד **דְּבַשׁ הַשָּׂדֶה** | 'הביאו גַּיִן יִשְׂרָאֵל נְדָבָה לה' - מי שְׁהִיָּה עֵינֵי הַבִּיא אֶת עֲצָמוֹ נְדָבָה לה'
- ד **שבע שְׁמֻחוֹת** | מי שלא הִיָּה בְּיָדוֹ הַקְּבִיא הִיָּה מְלַהֵב אֶת לב מי שְׁהִיָּה בְּיָדוֹ
- ד **דְּבָרֵי דָּוִד** | מְשֵׁה רַבְּנוּ לַמֶּד לְכַלל יִשְׂרָאֵל שְׁהַעֲקֵר הוּא הַאֲחָדוֹת
- ה **תורת שמעון** | בשבת הַזְּמַן מְקַשֵּׁר הַלְוִיּוֹת בְּאֲחָדוֹת
- ה **תורי זֶהָב** | יש ליזַהֵר לֹא להִבְעִיר אֵשׁ מִןמִלְקַת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת
- ה **יִיטב לב** | קומת האדם וְאֲבָרָיו מְבַנִּים כְּגַדְדֵי הַמִּשְׁכָּן וְכִלְיוֹ | על האדם לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר עֲצָמוֹ עַד שִׁיְהִיָּה מִשְׁכָּן לְהַשֵּׁם יְהוָה
- ו **דְּבָרֵי שְׁלֹמֹה** | צדיק קָרוֹב דְּהוּר יִכּוֹל לְכַנּוֹן בְּאֲמִירַת הַתּוֹרָה עֲבוּר מְדַרְגַּת כֹּל אֶחָד וְאֶחָד
- ז **אהבת שלום** | הַמְתַּנַּעַע בְּשֵׁטֶשׁ יָמֵי הַמַּעֲשֵׂה בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם מְרַיֵּשׁ בְּבוֹא הַשַּׁבָּת קִדְשָׁה וְתַעֲנִיג
- ז **בָּאֲרוֹת הַמַּיִם** | הַהִבְדֵּל בֵּין 'שַׁבַּת שַׁבְתוֹן' הַאֲמוּר בְּשַׁבָּת לְהַאֲמוּר בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים
- ז **תורה אור** | באור פְּנִימִיּוֹת עֵינֵי הַנְּשִׁמָּה יְתֵרָה בְּשַׁבָּת
- י **תורתך שְׁעָשְׂעִי** | ישוב הַקּוֹשִׁיָּה בְּצִדֵּד הֵתֵר לְקַחַת לְמִשְׁכּוֹן מִנְדָּבַת הַנְּשִׁים
- י **לקוטי שׂוֹחֵת** | מקור לְדְבָרֵי רַש"י שֶׁהִשְׁוֹתָ אֶהְלִיאֵב לְבַצְלָאֵל הִיא מְחַמַּת 'לא נִבְרַשׁ שׁוֹעַ לִפְנֵי דָל' וְלֹא מְחַמַּת דָּל חֲקִמְתָּם
- יב **פתוחי חוֹתֵם** | צְרִירֵי הַנְּזַהֵר בְּתַפְלַת הַמִּנְחָה שְׁבִיָּה נְכִרְתָּ יִרְאֵת ה' וְאֶהְבְּתוּ
- יג **פתוחי חוֹתֵם** | הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְכַרֵּךְ אֶת הַעֲבָדִים אוֹתוֹ וּמְסַתְּפָקִים בְּמוֹעֵט
- יג **נעם אֶלְיִמֶלֶךְ** | מְשֵׁה רַבְּנוּ פִּעַל שֶׁבַם הַצְּדִיקִים שְׂאִינָם בְּמַדְרַגַּת הַשְּׁלֵמוֹת הַעֲלִיוֹנָה יִכְלוּ לִפְעַל עֲבוּר כֶּלֶל יִשְׂרָאֵל
- טו **בְּרַבַּת דָּוִד** | כָּל שַׁבַּת מֵתְעוֹרֵר בְּחִינַת מַתָּן תּוֹרָה
- טו **פתוחי חוֹתֵם** | הַפְּרִנְסָה וְהַעֲשֵׂר כְּפִי שְׁגוּרָה וְאִין תּוֹעֲלַת לְהַרְבוֹת בַּהַשְׁתַּדְּלוּת | הַבּוֹסֵס בְּה' זֹכֵרָה לְהַאֲרֵה מְקַדְשַׁת שַׁבָּת

אוצרות גאוני הדורות

- יז **פני דָּוִד** | הַחֲנוּת קִנְיַת הַפְּתִירִים כָּל שַׁבָּת
- יז **חזון עובדיה** | מלאכות המשכן אֲסוּרוֹת בְּשַׁבָּת
- יח **אור התורה** | העוסק במלאכת המשכן כֹּאֵלוֹ עֲשֵׂאָה
- יח **קול יַעֲקֹב** | אֵלוֹ נָתַן לָנוֹ אֶת הַמֶּן וְלֹא נָתַן לָנוֹ אֶת הַשַּׁבָּת דִּינֵנוּ
- יח **שם משמואל** | תְּרוּמַת חוֹבֵה אֵינָה בָּאָה אֶלֶּא מִן הַחֲלִין
- יט **אזור אליהו** | הַבָּאָת עֲצִי שְׁטִים אֲשֶׁר הַקְּדוּשׁוֹ לְמִשְׁכּוֹן על יְדֵי הָאֲבוֹת
- יט **כְּלִיל תְּפָאֲרֹת** | בְּחִירַת בְּצִלְאֵל לְמַלְאֲכַת הַמִּשְׁכָּן לֵאמֹר וּלְמוֹפֵת שְׁנַתְּכֶפֶר עוֹן הַעֲגֵל
- יט **פְּרַח לְכַנּוֹן** | נְשִׁים צְדָקָנִיּוֹת תְּרַמּוּ לְמִשְׁכּוֹן מִמַּעֲשֵׂה דִּיהוֹן
- כ **דְּרָשׁוֹת רַב יוֹסֵף** | הַהִבְדֵּל בֵּין כֹּל הַתְּרוּמוֹת לְהַבָּאָת עֲצִי שְׁטִים
- כא **מְלַאכַת מִחְשָׁבַת** | הַנְּשִׁים שֶׁהַתְּנַאֵז בְּחֻקְמָתוֹ לֹא יִכְלוּ לְטוֹוֹת רַק אֶת צִמְרֵי הַעֵינִים
- כא **כתב סופר** | הַשְּׁפָעַת הַחֻקְמָה לְחֻקְמֵי הַלֵּב רַק לְצַרְךָ הַמִּשְׁכּוֹן וְלֹא לְשֹׂאֵר מְלַאכּוֹת
- כא **כתב סופר** | הַתְּרַצוֹ הַעֵינִים שְׁיִטּוּ אֶת צִמְרֵם בְּעוֹדוֹ עֲלֵיהֶם
- כב **תנופה חיים** | נְדָבַת עוֹשֵׂי הַמִּשְׁכּוֹן לְהַשְׁפִּים לְמַלְאֲכָתוֹ מַעֲלוֹת הַשָּׁחַר
- כב **משנת רבי אֶלְיָעָזֵר** | מוֹתֵר נְדָבַת הַמִּשְׁכּוֹן הוֹבֵאוֹ לְמַשֵּׁה שְׁיִנְגוֹם
- כג **שמחת אבא** | מִנְּזוֹן תְּרוּמוֹת הַמִּשְׁכּוֹן הַבִּיא בְּרַכָּה
- כג **חמדת יִשְׂרָאֵל** | חֲשִׁיבוֹת הַתּוֹרָה מִכָּף שֹׂאוֹר הָרֵאשׁוֹן נִגְנוּ בַּתּוֹרָה
- כד **חדושי מהר"ל דִּיסקִין** | אֲסוּר עֲשֵׂית מְלַאֲכַת הַמִּשְׁכּוֹן בְּשַׁבָּת אִף שֶׁנִּעֲשֵׂתָה מֵאִלְיָה על יְדֵי הַמַּלְאָכִים
- כד **צִמְח דָּוִד** | לֹא מֵת אוֹ חָלָה מַעוֹשֵׂי מְלַאֲכַת הַמִּשְׁכּוֹן, וְלֹא נִשְׁבַּר אוֹ הַתְּקַלְקֵל מִכְּלֵי הַמַּלְאָכָה
- כה **מאור וְשִׁמְשׁ** | נְשַׁלְמָה הַמַּלְאָכָה בְּמַהֲרִיּוֹת מִפְּאֵת סִיעַ הַמַּלְאָכִים
- כו **מעשי צדיקים**
- לד **ספיר ויהלום** | הארה חסידית מן הפרשה
- לז **זהר הקדוש** | עם פרוש הכתר והכבוד

נושאים בפרשת ויקהל-שקלים

פרשת שקלים

ספר הזכות

רבי יצחק מאיר מגור זיע"א

בשבת שקלים זוכים לישר הלב לא לנטות אחרי הכלי העולם

הבטחה גדולה יש לנו במדרש (תנחומא תשא א) **שָׁכַל שָׁנָה בְּשָׁקוֹרִין פְּרֻשֵׁת שְׁקָלִים** משה רבנו עליו השלום זוקף ראשן של ישראל, כי אדר חדש של שמחה לישראל, וכתוב 'ולישרי לב שמחה' (תהלים צו יא), וצריך קודם לישור לבו, ומה שנוטים לב, המה דברים של עולם הזה, הוא כפיפת ראש, ומשה רבנו עליו השלום בזכותו נותן השם יתברך דעת לשוב בתשובה שלמה לשא ראשו כאדם למעלה, שהוא מדרגה גבוהה כמלאכי השרת:

נתיבות שלום

רבי שלום נח מסלונים זיע"א

לאחר הטהרה בשוכבי"ם אפשר להתעלות בקריאת פרשת שקלים

קריאת פרשת שקלים היא תמיד לאחר ימי השוכבי"ם. ויש לבאר הענין בזה, שלאחר שכל אחד זכך וטהר את עצמו בתקופת השוכבי"ם, אז מסגלים לנשיאת ראש.

וכמו שאמר לי פעם אחת מן אדמו"ר מורנו הרב שלמה דוד יהושע זי"ע, שאדם הרוצה להתעלות למדרגה יותר גבוהה משול לאדם העולה בסלם, שבכדי להגביה את הראש עליו להגביה תחלה את הרגליו, וכאשר מעלה את רגליו על שלב יותר גבוה בנה מעלה גם את הראש.

ועל דרך זה בעבודת ה', על ידי שיהודי מטרה עצמו בכל עניניו מבחינת הרגלים מגיע לכי תשא את ראש, וכמאמר חז"ל (יומא ט.) אדם מקדש עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה, בכדי שאדם יתקדש בענינים שאינם בשליטתו, הרהורים ושאר דברים המסורים לראש ולמח, ולהגיע למדרגה של נשיאת ראש, הרי זה רק על ידי שמקדש עצמו מלמטה.

ולכך אחר שעברו ימי השוכבי"ם, אז באה השבת של פרשת שקלים, המדרגה של כי תשא את ראש. וכאמור בלשון המדרש (תנחומא כי תשא א) **'בְּכַל שָׁנָה וְשָׁנָה שָׁקוֹרֵאין** אותה לפני' – שאף בזמן הזה שבעונותינו הרבים אין לנו את מצות מחצית השקל בפעל, הרי על ידי קריאת הפרשה כאלו אתה עומד שם וזוקף את ראשך.

הגרוע ביותר אצל יהודי הוא פאשר הוא מאבד את הראש, ועל ידי פרשת שקלים מתקנים כי תשא את ראש בני ישראל:

פתגמי אורייתא

רבי מרדכי ישכר בער מפייטסבורג זיע"א
 באור השפעתה המרבה של שבת פרשת ויקהל שקלים | מעשה בהרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זיע"א

הנה כבוד קדשת אבי אדוני ו'ל הנה נהג לכאר מהות השבת' המרמזת בפרשת השבוע, ואפשר לומר במהות השבת השייכא לפרשתנו פרשת ויקהל ושבת שקלים. בהקדם עובדא דהנה אצל זקני הרב הקדוש הרב רבי מרדכי מנדבורנא זיע"א.

נושאים בפרשת ויקהל-שקלים

מְרִדְכֵי מַנְדְּבוּרָא זִיע"א דְכְשִׁיגִיעוּ לְכֶסֶף הַכֹּדֶד וְיִכְלוּ לְקַחַת מֵהֶמְטְבְּעוֹת הַנִּמְצָאִים שָׁם, כְּמוֹ כֵּן עַל יְדֵי אַחֲדוֹת יְכוּלִים לְזוֹכֹת לְפָרְנֶסֶה, דִּהְיָא אִם יִגִיעוּ לְכֶסֶף הַכֹּדֶד עַל יְדֵי שְׂיַעֲשׂוּ יְד אַחַת, גַּם כֵּן יִכְלוּ לְקַחַת מֵהֶמְטְבְּעוֹת הַנִּמְצָאִים שָׁם.

ענין השקלים גורמים השפעה מצד עצמם

וּבְגוֹף הָעֲנָנִים שֶׁל ה'שְׁקָלִים אָפְשֵׁר לוֹמַר דְּהֵם מַחֲמַת עֲצָמָם גַּם כֵּן יְכוּלִים לְהַשְׁפִיעַ שְׂפַע טוֹב לְכָלל יִשְׂרָאֵל. דְּהֵנָּה הִיא מִשְׁקָלִים אֱלוֹ הֵיוּ מְקָרִיבִים קְרִבְנוֹת, וּמִהֶם לְקַחוּ לְבָנִים הַמְשֻׁכָּן וּבְדַק הַבַּיִת, מִמִּילָא עַל יְדֵי כֹף גְרָמוֹ נַחַת רוּחַ כְּלָפֵי מַעְלָה, וְעַל הָא אִיתָא בְּזֵהר הַקְדוּשׁ (ח"ג ז:). יִשְׂרָאֵל מִפְרָנְסִין לְאַבְיָהֶן שְׂבִשְׂמִים.

וְהֵנָּה כְּבֹר בְּאַרְנוּ בְּמָקוֹם אַחֵר, דְּעַל יְדֵי זֵה שִׂי'יִשְׂרָאֵל מִפְרָנְסִין כְּלָפֵי מַעְלָה, גּוֹרְמִין הֵם בְּכֹף שִׂי'תִּנְהַגּוּ עִמָּם מְדָה כְּנֶגֶד מְדָה וְגַם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְפָרְנֶס אוֹתָנוּ, וּמִשְׁפִיעַ עֲלֵינוּ שְׂפַע טוֹבָה וּבְרָכָה מְרָבָה, וְהַשְׁפָּעָה זוֹ הִיא מִן הַדִּין מִטְעַם 'מְדָה כְּנֶגֶד מְדָה', וְלֹא מִצַּד מַדַּת הַרְחָמִים בְּלָבָד.

וְנִמְצָא שֶׁהַשְׁקָלִים עֲצָמָם גַּם כֵּן גּוֹרְמִים שִׂי'שְׂפַע עֲלֵינוּ פְרָנְסָה, דְּעַל יְדֵי עֲבוּדַת הַקְרִבָּנוֹת וְהַמְשַׁכָּן גּוֹרְמִים אָנוּ שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יִשְׁפִיעַ עֲלֵינוּ מְדָה כְּנֶגֶד מְדָה וְכִמוֹ שְׁנִתְבָּאָר. **וּמִמִּילָא** נִמְצָא דְשִׁלְשׁ מֵאַרְעוֹת אֱלוֹ, הֵינּוּ 'שִׁבְת' ו'פְרָשַׁת שְׁקָלִים' ו'פְרָשַׁת וַיְקַהֲל' יֵשׁ לָהֶם שְׂכֹתוֹת הַהֲדָדִי, דְשִׁלְשָׁתָם מִשְׁפִיעִים הַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת לְכָלל יִשְׂרָאֵל, 'הַשִּׁבְת' קֹדֶשׁ גּוֹפָא' שֶׁהִיא זְמַן תְּשׁוּבָה, ו'פְרָשַׁת וַיְקַהֲל' שֶׁהִיא עֲנָנִים הָאֲחֻדוֹת, ו'פְרָשַׁת שְׁקָלִים' כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר דְּעַל יְדֵי שְׂאָנוּ מִפְרָנְסִין כְּלָפֵי מַעְלָה, מְדָה כְּנֶגֶד מְדָה גַּם מִפְרָנְסִין אוֹתָנוּ:

דְּכָאוּ אֱלִיוֹ אֲנָשֵׁי עִיר אַחַת בְּבִקְשַׁת בְּרָכָה וְיִשׁוּעָה עֲבוּר כֹּף שְׂפָרְנֶסֶתָם מוֹעֲטָת וְאִין לָהֶם דֵּי מַחֲתָם, עֲנָה לָהֶם זְקָנֵי שְׂיַעֲשׂוּ תְשׁוּבָה וְאָז עַל יְדֵי תְשׁוּבָה יִהְיֶה לָהֶם פְּרָנְסָה בְּהַחֲרָבָה, וְהִבִּיא לָהֶם בְּדִרְךָ מִלִּיצָה רְאִיָּה מִן הַתּוֹרָה מִפְרָשַׁתָנוּ 'פְרָשַׁת שְׁקָלִים'.

ראיה מפרשת שקלים שעל ידי תשובה משפיע שפע בהרחבה

דְּהֵנָּה אִיתָא בְּחַז"ל (במד"ר יב ג) עַל הַפְסוּק 'זֶה יִתְנוּ' אָמַר רַבִּי מֵאִיר נָטַל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּמִין מִטְבַּע שֶׁל אֵשׁ מִתַּחַת כֶּסֶף הַכֹּדֶד וְהִרְאָה לוֹ לְמַשָּׂה, זֵה יִתְנוּ – כְּזֵה יִתְנוּ'.

חֲזִינָן מֵהֵכָא, דְּמִתַּחַת לְכֶסֶף הַכֹּדֶד יִשְׁנֵם מִטְבְּעוֹת, וְהֵנָּה הִיא אִיתָא בְּחַז"ל (יומא פ"ו ה"א) גְדוּלָּה תְשׁוּבָה שְׂמַגְעַת עַד כֶּסֶף הַכֹּדֶד, וּמִמִּילָא כְּשִׂתְעֲשׂוּ תְשׁוּבָה הִיא תְּגִיעוּ לְכֶסֶף הַכֹּדֶד, וּכְשִׁכְבָּר תְּגִיעוּ לְכֶסֶף הַכֹּדֶד כְּבֹר תּוֹכְלוּ לְקַחַת מֵהֶמְטְבְּעוֹת הַנִּמְצָאִים שָׁם.

השפעת השבת היא על ידי ענין התשובה שמגעת עד כסף הכבוד

וְהֵנָּה 'שִׁבְת' הִיא גַּם זְמַן שֶׁל תְּשׁוּבָה, וְכִדְאִיתָא בְּסַפְרִים הַקְדוּשִׁים וְרָמְזוּ זֹאת בְּשִׂמָא 'שִׁבְת' ב'וֹ תְשׁוּבָה, וּמִמִּילָא אָפְשֵׁר לוֹמַר דְּגַם מֵהֵיא טְעָמָא יֵשׁ לְשִׁבְת' כַּח לְהַשְׁפִיעַ שְׂפַע פְּרָנְסָה לְכָל יְמֵי הַשָּׁבוּעַ.

וְכִמוֹ שְׂאִיתָא בְּזֵהר הַקְדוּשׁ שְׂאָנוּ אוֹמְרִים קֹדֶם הַקְדוּשׁ – 'מִגִּיָּה מִתְבָּרְכִין כָּל שִׁיתָא יוֹמִין, מִשׁוּם דְּעַל יְדֵי תְשׁוּבָה שְׂעוּשִׁים בְּשִׁבְת' אָנוּ מְגִיעִים עַד כֶּסֶף הַכֹּדֶד שְׂשָׁם כְּבֹר יִשְׁנֵם כָּל הַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת.

אם כלם היו עושים 'יד אחת' היו מגיעים עד כסף הכבוד

וְהֵנָּה יִשְׁנָה אִימְרָא הַשְּׁגוּרָה בְּפִי הָעוֹלָם, דְּאִם כָּלָם הֵיוּ עוֹשִׂים 'יְד אַחַת', הֵיוּ מְגִיעִים עַד כֶּסֶף הַכֹּדֶד. וּמִמִּילָא אָפְשֵׁר לוֹמַר דְּלִפִּי הָעוֹבְדָא הַנ"ל שְׂאָמַר לָהֶם הַרְבַּ הַקְדוּשׁ רַבִּי

תשובת בני ישראל לנרבת המשכן

אגרא דכלה

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

מלאכת המשכן נגמרה ככה על טבעי רק מחמת תשובת בני ישראל

ותכל כל עבדת וכו', ויעשו בני ישראל וכו' (לט לב). איני יודע מה מלמדנו כל הפסוק. ונראה דמלמדנו דעת איך הלא לטהר מסייעין אותו, וכל מה שהתשובה מתרבה בעשיית המצוה, השם יתברך למשען לו לגמור המצוה, הגם שהוא כמעט מן הנמנע השם יתברך עוזר לו.

משמיענו זה הפסוק דמלאכת המשכן היה למן הנמנע למין האנושי שתעשה על ידו, וכבר ידעת שפמה וכמה ענינים היו דרך גס, כמו הברית התיכון וכיוצא (כ"ר צד ה). רק להיות גדל תשובתם לקום רצון ויצרם עשו מה שהוא בחקם וכחם, והאמינו בה' ובטחו בישועתו, ועל ידי זה נגמרה העשייה. **וזוהו שאמר ותכל כל עבדת כו', ותכל' מלשון 'כלתה' נפשי (תהלים פד א), שכל עבודת המשכן היה בתשובה רבה, ועל ידי כך ויעשו בני ישראל ככל וגו'.**

שפתי צדיקים

רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א

קול הכאת הפטיש של עשי המלאכה עורר תשובה בלבבות כל העם לקום ולהביא נדבה

בפסוק ויאמרו אל משה מרבים העם להביא וכו', ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה וכו' (לו ד-ה). יש להקשות איך שיף התשובה אל השאלה, כי הם אמרו למשה מרבים העם להביא, והוא צוה להכריז שלא יעשו עוד מלאכה, היה לו להכריז שלא יביאו עוד.

ונראה כי מצינו בכל נדבות המשכן נאמר 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו

את תרומתי' (שמות כה ב), והטעם כי לא צוה הקדוש ברוך הוא לקבל נדבה מאיש פילי וקמצן שנותן בעל פרחו ולבו כל עמו, רק מנדבכי לב, כי מי שהוא נדיב לב כל מה שהוא נותן הוא נחשב בעיניו למעט ורצונו לתן עוד יותר לפי ערך נדיבותו על קדשת המשכן.

על דרך משל, מי שהיה לו כפר זהב ונתנו על מלאכת המשכן, היה אומר בלבו מה זה שנתתי, מי נתן והיה לי עשרה כפרים הייתי נותן את כלם על המצוה הגדולה הזאת שאין לה שעור וערך.

והנה אתערוחא דלבא הזאת היה נחשב לפני הקדוש ברוך הוא יותר מן גוף הנדבה, וזה גרמו בצלאל ואהליאב בגדל צדקתם שבלבם – שתכף כששמעו הנדבכים את קול הפטיש של בצלאל וכל עשי המלאכה לא היו יכולים להתאפק מלהביא עוד נדבה בפקר בפקר, כי היה חביב עליהם המצוה בשעתה.

מעשה בשמש בעיר אפטא שהכל היו משכימים לקול דפיקתו באשמרת הבקר

ודגמא לדבר זה ראיתי בעיני פשהייתי בקהלת אפטא, והיה שם שמש אחד הדופק על הפתחים לילך לבית הפנסת, וכל מי ששמע את קול הפטיש שלו בתצות הלילה לא היה באפשר לשום אדם לישן עוד או אפילו לשכב עוד על משכבו, רק קם תכף ממטתו והלך לבית המדרש קודם ללמד או לומר תהלים.

והשמש הזה לא היה למדן, רק איש פשוט נרא את ה' מנעוריו, אך בגללותו היה נער משרת את פני אדמו"ר הרב הקדוש מורנו הרב רבי שמעלקי זולה"ה אב"ד בקהלה ניקלשבורג, ומחמת שעשה שם עבודתו באתערוחא דלבא ובדבקות גדול, גרם לו זאת לעורר את לב השומעים שיעמדו לעבודת הבו"ר יתברך שמו.

נושאים בפרשת ויקהל-שקלים

עצמו להמנדכים בנדיבות ובנשיאות לבו, והיה מתלהב לב המנדב לעשות בשמחה, וגדול המעשה יותר מן העושה (כ"ב ט), והנשפלים לעושי מצנה פעושי מצנה. וזהו כל איש אשר נשאו לבו ולא היה בידו מה להתנדב, והיה מעשה את האחרים המתנדכים וכנ"ל:

מעלת האחרות

דברי דוד

רבי דוד מעטשענד זיע"א

משה רבנו למד לכלל ישראל שהעקר הוא האחרות

איתא בגמרא אלמלא היו ישראל באגדה אחת ובאחרות לא היה שום אמה ולשון יכול לשלט בהם, רק מתמת שאין להם אחרות משום זה יוכלו שונאי ישראל לשלט בהם, ומשך הגלות הוא משום זה.

ועל פי זה נוכל לפרש הפסוק ויקהל משה את כל עדת בני ישראל (לה א), וקשה גם כן מה זה 'כל' והיה די לכתב עדת בני ישראל מה זה 'כל'. וגם רש"י פרש 'למחרת יום הכפורים היה', וצריך להבין פרושו.

ונוכל לומר, שמשך רבנו למד את ישראל דעקר הוא האחרות כנ"ל כמו שאיתא בגמרא, ומתמת זה כתיב 'כל עדת בני ישראל', שמשך רבנו הגיד להם שעקר 'כל עדת בני ישראל', הינו לשון פללות, שיהיה להם כוללת ביחד.

'למחרת יום הכפורים' – יש לשמר על האחרות אף בחלק יום הכפורים

ועל זה פרש רש"י 'למחרת יום הכפורים', וכונתו אפלו לאחר יום הכפורים דאיתא בגמרא (יומא פה:) עברות שבין אדם למקום יום הכפור מכפר אכל עברות שבין אדם לחברו אין יום הכפור מכפר עד שירצה את חברו.

משה רבנו צנה את עשי המלאכה לחדל ממלאכה ועל ידי כך כתבה תשוקת העם

וכן היה נמי במלאכת המשכן, מתמת ששמעו הנדיבים שבישראל את קול הפטיש של בצלאל ועשי המלאכה, היה לבם בער להביא נדבות עוד יותר ויותר. ולפי שמשך רבנו עליו השלום הבין זאת בשכלו הקדוש שלא יועיל להם שום הכרזה כל זמן שישמעו את קול הפטיש, לכך צנה להכריז שלא יעשו עוד מלאכה לעבודת הקדוש, וממילא לא יביאו עוד נדבות:

דבש השדה

בשם רבי אליעזר מדן יקוב זיע"א

'הביאו בני ישראל נדבה לה' – מי שהיה עני הביא את עצמו נדבה לה'

שמעתי בשם הרב הצדיק מורנו הרב אליעזר אבר"ק דז'יקוב, על פסוק כל איש ואשה אשר נדב לבם אתם להביא לכל המלאכה אשר צנה ה' לעשות ביד משה, הביאו בני ישראל נדבה לה' (לה ט) – שכל כך היה בער בכל אחד ואחד מבני ישראל מצות נדבת המשכן, עד אפילו מי שלא היה לו כלל מה להביא, שהיה עני, אזי ממש היה מקריב את עצמו לנדבה לה', ואמר לפני הקדוש ברוך הוא רבוננו של עולם ראה שאני מביא את עצמי לגדל תשוקתי לעשות רצונך, וזה מרמז בפסוק 'כל איש וגו' הביאו בני ישראל נדבה לה':

שיבוע שמחות

רבי מנחם מנדל מסטריוזוב זיע"א

מי שלא היה בידו להביא היה מלהיב את לב מי שהיה בידו

ויבאו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אתו (לה כא). אפשר לומר דמי שלא היה בידו כלום להתנדב, היה מטפל את

יְהִיָּה לָכֶם קֹדֶשׁ שִׁבְתּוֹ וְגו' (פסוק ב שם), כִּי בְשִׁבְתְּךָ צְרִיכִים כָּל יִשְׂרָאֵל לֵהִיּוֹת בְּאַחֲדוּת בְּאַהֲבָה וְרַעוּת, כִּי בְשִׁבְתְּךָ צְרִיף לֵהִיּוֹת בְּעֵינֵיהֶם כְּאִלּוּ כָּל מְלֹאכְתֶם עֲשׂוּיָהּ, וּמְמִילָא נּוֹפֶלֶת כָּל הַתְּחִרּוֹת וְקִנְיָאָה, וְלִזְנֵה פִרְשָׁה זֶה נֶאֱמָרָה בְּהִקְהָל:

תורי זהב

רבי בנימין מזאלוויץ זיע"א

יש ליוהר לא להכעיר אש מחלקת ביום השבת

לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת (לה א). בדרך צחות יש לפרש, דיש כמה אנשים שביום השבת אחר אוכלם ושתייתם בשבת הם פונים למושב לצים, ולצון חמדו להם, ויושבים לפני בתיהם אנשים מול נשים ומדברים דברים בטלים ולשון הרע ורכילות, ומתחזרים ריב, וביין אחים יפריאו ומביאים את חבריהם לבער בקרבם אש המחלקת על רעבו, ועקר עשייתם הנ"ל הם עושים בשבת שהם פנוים ממלאכתם.

וזה אומרו לא תבערו אש המחלקת בכל מושבתיכם שאתם במושב לצים ביום השבת, וק"ל:

וְדָרָךְ הָעוֹלָם הוּא קֹדֶשׁ יוֹם הַכַּפּוּרִים כָּל אֶחָד מְרַצֶּה אֶת חֲבֵרוֹ וְאַחַר יוֹם הַכַּפּוּרִים רוֹדְפִים זֶה אֶת זֶה וְשׁוֹנְאִים זֶה לִזְנֵה כְּבַתְחֻלָּה.

וזה פרש רש"י ז"ל על הכתוב 'כל עדת בני ישראל רצה לומר שיהיה להם אחדות פנ"ל. ופרש על זה 'למחרת יום הכפורים' – רצה לומר דהיגנו אפלו אחר יום הכפורים יהיה להם אחדות פנ"ל:

תורת שמעון

רבי שמעון מירוסלאב זיע"א

בשבת הזמן מכשר להיות באחדות

משה רבנו עליו השלום רצה להשרות בבנין המשכן שכונתו ותברך שמו בתוך בני ישראל, ולזה צריכים אחדות ואהבה, על פן הקהיל את כל עדת בני ישראל, ואמר להם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות (לה א), פרוש ה' צוה שיקהילו את בני ישראל באהבה ובאחדות.

אך זה לא אפשר בכל זמן, על פן אמר ששת ימים תעשה מלאכה, וביום השביעי

לכאורה שפת יתר. וכמו כן אומרו להלן 'כל איש ואשה אשר נדב לבם אתם', תבת 'אתם' למותר. 'להביא כו' הביאו בני ישראל נדבה לה', למה אמר 'בני ישראל', מי לא סגי באמרו הביאו נדבה, מי לא ידענו דבבני ישראל איירי קרא.

ונראה לי, על פי דפרשתי הא דכתיב בפרשת תרומה 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתכם ככל אשר אני מצוה אותך את תבנית המשכן

ויקהל משה וגו' ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשת אתם (לה א)

ייטב לב

רבי יקותיאל יהודה מסיגעט זיע"א

קומת האדם ואבריו מכוננים כנגד המשכן וכליו | על האדם לקדש ולטהר עצמו עד שיהיה משכן להשם יתברך

ויקהל משה וגו' ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשת אתם. אומרו 'אתם'

פרשת ויקהל

אָת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת הַמִּשְׁפָּן אֶת אֶהֱלֹו וגו', כָּל זֶה יַעֲשׂוּ בְכֶם בְּעֲצֻמוֹתֵיכֶם.

וְזֶהוּ שְׁנֵאמַר 'כָּל אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר נָדַב לָבָם 'אַתֶּם', אֶת עֲצָמָם, לְהִבְיֹא לְכָל הַמְּלָאכָה וגו' – רָצָה לומר שְׁנָדְבוּ אֶת עֲצָמָם בְּמִסִּירַת הַנֶּפֶשׁ לַה', הֵם – 'הִבְיָאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל' – מִמֶּשׁ – 'נְדָבָה לַה'', רָצָה לומר מְלֻכָּד נְדָבַת כֶּסֶף וְזָהָב, הִבְיָאוּ נַפְשׁוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוּפוֹן נְדָבָה לַה', לִשְׁפָן בְּתוֹכָן מִמֶּשׁ, כְּכֹל הַנֶּאֱמָר:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אֹתָם (לה א)

דברי שלום

בפי שלום מבנאיהין זיע"א

צדיק הדור יכול לכון באמירת התורה עבור מדרגת כל אחר ואחד

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אֹתָם. 'אלה הדברים' – לא פחות ולא יותר [כמו שפרש רש"י]. כי משה היה הדעת, וכן כל תלמיד חכם שבודד שהוא בחינת משה יכול לומר לכל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ וּמְדַרְגָּתוֹ, מֵאֲחֵר שֶׁהוּא הַדַּעַת שְׁלֵהֶם.

מעשה ברבי משה מלודמיר זיע"א

וְכֵן שְׁמַעְתִּי בְּרֹרֵר עַל דּוּדֵי זְקֵנֵי הַרֵב הַקְּדוּשׁ מוֹרְנוּ הַרֵב מִשֶּׁה מְלֹודְמִיר נ"ע, שְׁדַרְכוּ הָיָה שְׁלֹא לומר תורה בְּרַבִּים, וּפְעַם אַחַת בְּקִשׁוֹ וְהַפְצִירוֹ אוֹתוֹ מֵאֵד לומר תורה.

וַאֲמַר: אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תְּדַבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּפְרַשׁ רַש"י – לֹא פָחוֹת וְלֹא יוֹתֵר, כְּלוֹמַר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ וּמְדַרְגָּתוֹ, וּמִי שִׁיכּוֹל זֶה, הוּא יְכוֹל לומר תורה, וְאִי לֹא, לֹא יֹאמֵר. וּמֵרַב עֲנֻתָנוֹתוֹ אָמַר – אֲנִי אֵין יְכוֹל זֶה. וְדַבְּרֵי פִי חֲכָם חֵן וּשְׁפָתַיִם יִשְׁק:

וגו' וכן תעשו' (שמות כה ח-ט), דְּהִיָּה לוֹ לומר כָּל אֲשֶׁר אָנִי מֵרְאֶה לָךְ, וְגַם 'וְכֵן תַּעֲשׂוּ' שִׁפְתַי יִתֵּר וְכָפְלִי, עַד שְׁדַרְשׁוּ חו"ל (פנהדרין טז): לְדוֹרוֹת. **אָבֵל** בְּאוֹר הַדְּבָרִים נִרְאָה לִי, וְכֵן נִרְמַז מִזֶּה בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשׁ אוֹר הַמְּאִיר, עַל פִּי דְאִיתָא בְּזֵהָר צִיּוּרָא דְּמִשְׁכְּנָא וְצִיּוּרָא דְּבַר נֶשׁ כּוֹלָא חַד, וְכֵן מְבַאֵר בְּאַגְרַת רַבְנֵי הַרְמְב"ם ו"ל כִּי כָּל קוֹמַת הַמִּשְׁפָּן וְהָאָרוֹן וְקִדְשֵׁי קִדְשִׁים וְהַיִּכָּל וְהַשְּׁלֶחַן וְהַמִּנְחָה וְהַמִּזְבְּחוֹת וְכָל כְּלֵי הַמִּשְׁפָּן כְּקִטְן כְּגוֹל, יִשְׁנוּ בְּעֲצָמוֹת הָאָדָם בְּכָל פְּרִטֵי אַבְרָיו וְגִידָיו, וְצִרִיף לְקִדְשׁ וּלְטַהַר מְלֹא קוֹמַתוֹ מֵרֵאשׁוֹ וְעַד רַגְלָיו הִגְמַת הַמִּשְׁפָּן וְכָל כְּלָיו, עַד שֶׁהוּא עֲצָמוֹ יְהִיָּה בְּבַחֲיַנַּת מִשְׁכְּנֵוֹ תִּתְבַּרֵּךְ. **וְזֶהוּ** שְׁנֵאמַר וְעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנַתִּי בְּתוֹכְכֶם דִּיקָא, 'כָּל אֲשֶׁר אָנִי מֵרְאֶה אוֹתְךָ' – הִנְנוּ אוֹתְךָ מִמֶּשׁ, 'אַת' – רָצָה לומר עַם, 'תְּבַנִּית הַמִּשְׁפָּן' – שְׁאַתָּה בְּאַבְרָיִךְ וְגִידֶיךָ תְּבַנִּית הַמִּשְׁפָּן, 'וְאַת תְּבַנִּית כָּל כְּלָיו וְכֵן תַּעֲשׂוּ' – רָצָה לומר שְׁיַעֲשׂוּ אֶת אֲבִירֵיהֶם וְגִידֵיהֶם בְּחִינַת מִשְׁפָּן וְכְלָיו.

באור הפסוק על פי הג"ל

וְהוּא אוֹמְרוֹ כֵּאֵן וַיִּקְהַל מִשֶּׁה אֶת כָּל עַדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת, קָאֵי עַל עֲנֵן מְלֹאכַת הַמִּשְׁפָּן וְכְלָיו, אֹתָם פְּרוּשׁ שְׁיַעֲשׂוּ אֶת עֲצָמָם בְּחִינַת אוֹתָן הַדְּבָרִים, הִנְנוּ הַמִּשְׁפָּן וְכְלָיו, וְכַדְכְּתִיב בְּפָרְשַׁת נִשְׂא יְבִיא 'אַתוּ' (במדבר ו א), פֶּרֶשׁ רַש"י אֶת עֲצָמוֹ.

וְכֵזָה נִיחָא מַה שְּׁסַמֵּךְ לְכָאן מְצוֹת שְׁבַת, לומר לָךְ 'שִׁשַּׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֹאכָה' – מְלֹאכַת גּוֹפוֹ שֶׁל מִשְׁפָּן, 'יְבִיּוּם הַשְּׁבִיעִי יְהִיָּה לְכֶם' קִדְשׁ וְגו' – שְׁהִנְנוּ שְׂאֵז פְּנוּיִם מְמֹלָאכָה לְחֻשְׁבַּת מְחֻשְׁבוֹת לַעֲשׂוֹת אֶת עֲצָמָם לְמִשְׁפָּן.

וְזֶהוּ שְׁאֵמַר לְהֶלֶן וְכָל חֲכָם לֵב בְּכֶם' דִּיקָא, רָצָה לומר בְּעֲצָמוֹתֵיכֶם], יְבֹאוּ וְיַעֲשׂוּ

וזהו רְמוז הרמזי לְאִישׁ הַמְשַׁכֵּל הַמִּינִיעַ עֲצָמוֹ
בְּכֹל שְׁשֵׁת יָמֵי הַמַּעֲשֵׂה לְעִבְדֵי אֵת הַשֵּׁם
יְתַבְרַךְ בְּסוּר מֵרַע וְעֵשֶׂה טוֹב, אֲזִי כְשֶׁבֵא שְׁבַת
קֹדֶשׁ בְּיָדָי יִתְחַיֵּב אֲצִלּוֹ גַם בֵּן הַרְגָּשׁת הַקִּדְשָׁה
שֶׁל הַשְּׁבַת קֹדֶשׁ וְהַשְּׁבִיטָה וְהַתְּעוּגָה וְהַנַּחַת
רוּחַ. וְזֶהוּ שְׁשֵׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה – הֵינּוּ
מְלָאכַת הַשֵּׁם יְתַבְרַךְ וְעוֹבְדוֹתוֹ בְּסוּר מֵרַע וְעֵשֶׂה
טוֹב, וְאֲזִי וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי – מִמִּילָא – יִהְיֶה
לְכֶם קֹדֶשׁ, הֵינּוּ הַרְגָּשׁת הַקִּדְשָׁה וְהַתְּעוּגָה וְנַחַת
רוּחַ, וְדָל:

בְּאוֹת הַיָּמִים

רבי צבי הירש מרימנוב זיע"א

ההקדל בין 'שבת שבתון' האמור בשבת להאמור
ביום הכפורים

שאל חסיד אחד להרב הקדוש מורנו הרב
רבי צבי הפנה צדוק"ל: מה יתרון ליום
הכפורים בזה אשר נקרא 'שבת שבתון' הלא
גם בשבת כתיב בפרשת ויקהל 'שבת שבתון
הוא לה'.

והיה משיב אלי: רואה אנכי כי אין אתה
מעביר הסדרא בכונה, פי הלא בשבת
כתיב 'שבתון לה' וביום הכפורים 'שבתון
לכם', כי אז אנו ממשיכין הקדשה העליונה
למטה (פרשת ויקהל):

תורה אור

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

כאור פנימיות ענין הנשמה יתרה בשבת

צריך לבאר כללות ענין בחינת השבת מהו.
דהנה ידוע מאמר רז"ל (ביצה טו.) ש'בשבת
נתוסף בכל אחד ואחד מ'ישראל נשמה' תרה.
ולכאורה אינו מובן מהו ענין הנשמה תרה,
הלא אין נרגש בגוף האדם תוספת חיותו
בשבת יותר מכל השבוע.

ששת ימים תעשה מלאכה וכיום השביעי יהיה
לכם קדש שבת שבתון לה' (לה ב)

אהבת שלום

רבי מנחם מנדל מקוסוב זיע"א

המתניע בששת ימי המעשה בעבודת השם
מרגיש כבוא השבת קדשה ותענוג

או יאמר 'ששת ימים תעשה מלאכה וביום
השביעי יהיה לכם קדש', על דרך שבארנו
מאמר חז"ל (ב"ר י ט ורש"י) על פסוק 'ויכל
אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה'
(בראשית ב ב), מה היה העולם חסר מנוחה בא
שבת בא מנוחה.

פרוש, דהנה שבת קדש הוא קיום וחיית
של כל העולמות, והינו פי הנחת
רוח והתענוג שיש לדרך הנברא הוא חיותו
וקיומו ומצבו, ובשבת קדש כל העולמות
נקספין ומשתוקקים מאד באהבה עצומה זה
לזה, על דרך 'בני היכלא דקסיפין' (ומירות האר"י
לס"א), ומקבלין תענוג ונחת רוח זה מזה.

ועל כן נקרא שבת, מלשון שבתא וגיחא
ותענוג, כמבאר בזה הקדוש (ח"ב קכח).
שבת גיחא דכולה תיאובתא דכולה דבקווא
דכולה לעלא ותמא, ועל כן שבת קדש קיום
וחיית של כל העולמות.

וזהו 'מהו היה העולם חסר מנוחה', פרוש
שהיה העולם חסר מנוחה, הינו הנחת
רוח ותענוג וכסופא והשתוקקות, כי בששת
ימי החל כל העולם עומד בפני עצמו ואינם
מקבלים תענוג ונחת רוח זה מזה, אבל פין
שבא שבת בא מנוחה, פי בשבת קדש כל
העולמות מקבלין תענוג זה מזה פנ"ל.

וזהו 'וישבת ביום השביעי', 'וישבת' הוא
לשון שבתא וגיחא, ופרושו שהקדוש
ברוך הוא קבל תענוג ונחת רוח בשבת מפל
הברואים ומכל העולמות המקבלין תענוג זה
מזה.

פרשת ויקהל

כלא חשיבי ואפס בלעדו, שמעה ימשך בטול הרצון.

ולכן נסמך פסוק ואהבת לפסוק הוי"ה אחד דלעיל מניה, כי על ידי ההתבוננות אף שהוא יתברך אחד בשבע קיעים והארץ פנ"ל הרוחניים והגשמיים ימשך ואהבת בכל לבך כו'.

והנה כל זה הוא בכל ששת ימי המעשה שנאמר בהו' ששת ימים תעבד' (שמות כ ט), והעבודה היא בחינת פולחנא דרחימותא, כי היא בחינת עבודה וגיעה, שאי אפשר להיות הולדת והמשכת האהבה מההתבוננות אלא אם כן יגע את עצמו לקשר דעתו בחזק, ונצרך לזה כל הל"ט מלאכות ברוחניות, הזורע והחורש כו', כמו שבארנו במקום אחר.

ובחינת אהבה זו שבחל היא רק האהבה הנמשכת מהשכל וההתבוננות כו'. אבל בשבת נתוסף בכל אחד נשמה תרה, והינו שנוולד בכנסת ישראל דבר חדש ממש מה שאין נמצא בהם בחול, והינו בחינת אהבה ורצון לה' שלמעלה מן השכל וההתבוננות.

וכמו על דרך משל פאשר יחפץ האדם בחפץ ורצון לאיזה דבר הנוגע לעצם הנפש ממש, וגורם לו לעשות דברים שלא על פי הדעת והשכל כלל, כי רצון זה עמק עמק מהשכל כו', וכנודע שיש בחינת רצון שלמעלה מהשכל, על דרך אמרם כד עלה במחשבה (מנחות כט:), ואין טעם לרצון.

ובחינת אהבה ורצון זה לה' מתגלה בנפש אדם ביום השבת דוקא. והיא בחינת אהבה רבה שהיא באה מלמעלה למטה בנפש האלקית בשבת, דהינו שאין האהבה לפי ערך השכל וההתבוננות לבד, רק היא למעלה מהשכל ונמשכת מבחינת רצון העליון שלמעלה מהחכמה.

הענין הוא, דהנה כתיב בפרשה ראשונה דקריאת שמע, שמע ישראל כו' אחד ואהבת בכל לבבך כו' (דברים ו ד-ה), פרוש שאהבה זו נולדה ונמשכה מן ההתבוננות בגדלתו יתברך אף שהוי"ה אחד, כמאמר רז"ל (ברכות יג): תמליכהו בשמים וארץ וארבע רוחות העולם, שעל זה מורה הח' והד' דאחד.

הח' הוא בחינת שבע קיעים והארץ, והד' הוא ארבע רוחות העולם שהן בטלים ליחודו יתברך המרמז באות אל"ף. וכמו כן למעלה עד רום המעלות יש בחינת שבע קיעים והארץ רוחניים בחינת 'לך ה' הגדלה כו' (דה"א' כט יא), וכלם מקבלים חיות רק מבחינת שם כבוד מלכותו כו'.

ועל ידי ההתבוננות זו יבא לבחינת ואהבת בכל לבבך. על דרך מה שאמרו השבטים ליעקב כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד (פסחים נו), פרוש כשם שאין בלבך אלא אחד – פי שרשו של יעקב היה גבוה מאד נעלה שהיה בחינת מרפכה ממש ליחודו ואחדותו יתברך.

כך אין בלבנו אלא אחד – אף שאנחנו למטה בעלמא דפרודא, אף על פי כן על ידי הבטול רצון לאכפאי לסטרא אחרא שלא יחפץ בשום חפץ בעולם וזלת לה' לבדו, נעשה להם גם כן לב אחד לאביהם שבשמים, דהינו רצון אחד פשוט התקוע בלב שלא לחפץ בשום חפץ בעולם וזלת לה' לבדו, לכן אין בלבנו אלא אחד בלבד – הגם שאנחנו למטה נעשה למטה אחד כמו למעלה.

וזוהו שאמר ואהבת' בכל לבבך' בשני יצריך (ברכות פ"ט מ"ה), שיסתפק גם הרצון של הנפש הבהמית הנקרא יצר הרע להיות לה' לבדו. ורצון זה ואהבה זו נולדים ונמשכים מהשכל, דהינו על ידי ההתבוננות שמתבונן בגדלתו ורוממותו יתברך אף דכולא קמיה

החל, כמו שאיתא בזהר הקדוש (ח"ב סג): יומא דא יתיב חילא לשאר יומי כו'. ולכן יכול להאיר בהן מבחינת רצון העליון הנ"ל.

והנה התפלה של חול היא בחינת הממצע בין שבת ליומין דחל – הממשך ההארה מבחינת רצון העליון המתגלה בשבת בכל יומין דחל כו'. ולכן נמשלה התפלה לסלם, דקתיב וְהָנָה סֵלֶם מִצֵּב אֲרָצָה וְרָאִישׁוֹ מִגֵּיעַ הַשָּׁמַיְמָה כו' (בראשית כח יב).

כמשל הסלם שבו ועל ידו עולה התחתון מלמטה מהארץ על הגג, וכן בו יורד העליון מלמעלה למטה. כך על דרך משל, התפלה נמשלה לסלם, שעל ידי התפלה עולה הנפש מלמטה למעלה במעלות ומדרגות עליונות דרנא דתר דרנא עד רום המעלות.

והינו על ידי צעקת הלב ברעותא דלבא לכלות נפשו אליו יתברך, שזהו בחינת העלאת מיין נוקבין מלמטה למעלה – לעלות בעלוי אחר עלוי עד רום המעלות להכלל באור אין סוף ברנף הוא.

וכן נמצא בה בחינת הירידה מלמעלה למטה, דהינו כאשר כבר נתעלה בתכלית העלוי ברום המעלות, בהגיעו אל בחינת רצון העליון ברנף הוא, אזי יעוררו וימשיכו שגד בהשפלתלות המדרגות מלמעלה למטה להתלבש ברצון התחתון וממנו יתפשט ההארה בכל ו' יומין.

וזהו שנאמר וימלאכי אלקים עלים וירדים בו' (בראשית כח יב), שבהסלם מצא בו' בחינות ומדרגות שונות, בחינת העליה מלמטה למעלה ובחינת הירידה מלמעלה למטה.

והינו בחינת התפלה כו' שמחברת בחינת קדשת השבת עם ו' יומין דחל – להיות מאיר הארת רצון העליון שבשבת בכל יומין דחל להיות חלין שנעשו על טהרת הקדש. והינו על ידי עליה וירידה:

וזהו ענין שבת שבתון לה'. כי הנה המשכת הרצון העליון – שהוא בחינת הרצון שלמעלה מהשכל – הנמשך ומתגלה בשבת, הוא דקא כשיש כלי לגלוי אור זה, והכלי הוא בחינת הרצון התחתון שנולד מן השכל והתבוננות בכל ששת ימי המעשה, שזה הרצון התחתון נעשה בחינת כלי לגבי זה הרצון העליון שימשך בתוכו ממש בבחינת השרצה כהשראת האור בתוך הכלי ממש.

מפני שהרצון התחתון אף על פי שהוא למטה מבחינת רצון העליון, אכל על כל פנים כלי הוא לגלוי רצון העליון שיהיה מתלבש בו בהתחברות ויחוד אמתי ביום השבת.

ועל זה נאמר שבת שבתון להו"ה. פרוש 'שבת שבתון' הם ב' רצונות הנ"ל שמתחברים כאחד והיו לאחדים ממש. ולשון שבתון להו"ה הינו כי שם הו"ה, הנה היו"ד בחינת חכמה כו', ובשבת הוא בחינת 'שבת להו"ה' – שמתגלה הרצון העליון שלמעלה ממש הו"ה כו'.

וזהו ענין הנשמה תרה דשבת, שהוא גלוי רצון העליון מבחינת חידה כנ"ל. וזהו שנקראת נשמת כל חי, וכמו שנאמר וימשביע לכל חי רצון' (תהלים קמה טז), שגלוי רצון העליון נמשך בבחינה הנקראת 'כל חי כו', ומשם נמשך להיות רצון ראיו נעשה' (פסוק יט שם) שיתגלה בהם הרצון העליון.

והנה כשנמשך הרצון העליון להתלבש ברצון התחתון ביום השבת, אזי נמשך ממנו גם כן הארה בכל ששת ימי המעשה להיות נמצא בהאדם בחינת הארה מרצון העליון שלמעלה מהשכל.

וגלוי הארה זו היא בזמן התפלה דחל – כשמתעורר באהבה ונפץ לה' יתברך, שהוא בחינת הארה מקדשת שבת המאיר בימי

(ואולי לא רצו להעמיד באפן זה שהנדבה שנדבו נחשב אצלם לדבר מועט, אלא להפך, שנדבו ברחב הלב עד שאף לעשירים כמותם נחשב לנדבה מרובה).

ולפי גסח זה, אפשר לפרש את תרוצו של אבי אדוני מורי ורבי וצ"ל כפשוטו, שהפונה פנ"ל, שהיות ובמדבר לא היה משל על הבעל לתת לה מזונותיה ומצושה ידיה שלה ה"ה, לכן מפר לקחת מנדבתה לצדקה.

אולם אפשר לפרש את פונתו באפן אחר: טעם הדבר שאין לוקחים מהנשים

הוא מחשש שמא גנוב הוא בידם, וכדתנן (שם ק"ח:) וכלן שאמרו להטמין אסור, ומפרש הרמב"ם (גנבה פ"ו ה"ד) שחזקתו מן הגנבה. ואף טעם זה לא היה נוהג במדבר, מחמת הפן, כדאיתא בגמרא (יומא ע"ה) שהפן היה מגיד להם מה שבחורין ומה שבפסקין, וכן שכשחיו באים בצלי דין לפני משה היה משיב למחר משפט והיה הדין מתברר לפי הפן, וסביר לומר שחוששין היו לגנוב במצב כזה, ושוב אין לחשש שמא נדבת האשה אינה משלה:

ולחורת נתן בלבו הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן (ואהליאב משכט דן מן הירודין שבשכטים מכני השפחות והשנורו המקום לבעלאל למלאכת המשכן והוא מגדולי השכטים לקים מה שנאמר ו'לא נכר שוע לפני דל' (איוב לד יט, רש"י) (לה לה)

לקוטי טיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א מקור לדברי רש"י שהשנאת אהליאב לבעלאל היא מחמת 'לא נכר שוע לפני דל' ולא מחמת גדל חכמתם

מהו ההכרח דזה שהשנאה המקום את אהליאב לבעלאל הוא 'לקים מה שנאמר ו'לא נכר שוע לפני דל', וזהו הטעם שהכתוב מדגיש

ויבאו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו חח וגזם וטבעת וכומז כל כלי זהב וגו' (לה כב)

תורתך טעוטי

רבי פנחס מנחם מגור זיע"א
ישוב הקושיה כיצד התר לקחת למשכן מנדבת הנשים

מוכא (אמרי אמת ליקוטים) בשם אבי אדוני מורי ורבי וצ"ל האמרי אמת, שאמר לישוב הקושיה מנין היה לנשים לנדב למלאכת המשכן הרי מצושה ידיה לבעלה (כתובות מ:), שהרי כל עקר התקנה היא שיהיו מעשי ידיה לבעלה תחת המזונות שהוא מפרנסה, וטעם זה אינו שיה במדבר שהיה לכל אחד פרנסתו מהפן לכן היו מעשי ידיה שלה.

לשנות הנדפס לא רציתי, יען כף היה כתוב בפנקסי החסידים שאמרו משמו כדלעיל, אבל אני בבחורתי שמעתיה באפן שונה, ויתכן שהם שתי דברים נפרדים. גופא דעובדא שמעתי שהיה בזמן הפנסיה הגדולה או כנוס רבנים אחר, ונתעודו יחד שתיים מראשי הישיבות דאז [וכמדמה שהיו הרב אלחנן וסרמן ורבי אהרן קוטלר], ודברו בענין נדבת הנשים למלאכת המשכן, והקשו דבגמרא (ב"ק ק"ט.) איתא שאין לוקחים מנשים לצדקה אלא דבר מועט, וכשעבר שם אבי אדוני מורי ורבי וצ"ל והציעו לפניו את ההצעה, השיב שאינו מבין את הקושיה, הרי היה להם מן, ושפחו את תרוצו. **ובאמת** קושיה זו כבר העירה הספורנו, והוא מתרין שלכך באו האנשים עמם להודיע שמסקימים לנדבתן.

ועל עקר הקושיה קשיא לי, דאיתא בגמרא (שם) דמבני מחוזא שהיו עשירים ביותר מתר לקח מנשותיהם אפלו נזמים שנהו אצלם כדבר מועט, וכאן הרי היו בני ישראל עשירים מבנות מצרים ובנות הים, והתקשיטים נחשבו אצלם לדבר מועט.

הוא אף ורק מפני שהיה בהם השתוויות שבגללה ראוי אהליאב להיות שונה לבצלאל בזה; אלא שבנוגע לבני ישראל היה כאן ענין נוסף, שהיה צריך לקיים (דהיינו לתת 'קיימ' ותקף – על דרך 'קיימו וקבלו' (אסתר ט כז), 'שטר שנתקיים בחותמיו) אצל בני ישראל תכן הענין ד'לא נפר גו' (כדלקמן), ולכן הדגיש משה לבני ישראל את השוואתם של בצלאל ואהליאב למרות גדל רחוקם בענין היחוס.

באור הענין: בענין נדבת המשכן מצינו שהיתה לפי ערך מה שהיה לכל אחד ואחד מבני ישראל, בלשון רש"י (שמות ל טו) – 'לא היתה יד כלם שנה בה אלא איש איש מה שנדבו לבו'. וכמספר בפרשתנו אודות חלוקי ההבאות מ'אשר נמצא אתו', תנופת זהב, תכלת וארזמן גו' או 'תרומת כסף ונחשת' וכו'.

ולכאורה זה מעורר שאלה ותמיה: המשכן הרי הוא ענין כללי ועקרי ביותר אצל בני ישראל, ובפרט על פי פרוש רש"י (שמות לח כא) שהמשכן הוא 'עדות לישראל שוחר להם הקדוש ברוך הוא על מעשה העגל'. ואם כן איך יתכן שבענין כללי ועקרי כזה ידגש ולתמיד חלוק בין עשירים שנטלו חלק חשוב בנדבת המשכן ועניים שלא היה ביכולתם לטל חלק חשוב בנדבת המשכן.

ונמצא, שהסדר דעשיית המשכן על ידי נדבת בני ישראל היה באופן שנתן מקום לטעות שיש חלוק בין בני ישראל בשכיכותם למשכן ה' (לפי דרגת נדבת לבם).

אמנם, מפיון שקל בני ישראל השתתפו בנדבת המשכן, וכל אחד ואחד כפי נדבת הלב, הרי יד כלם שנה בו (והחלוקים שביניהם הם רק מצד פמות הנתינה) – על דרך פרוש רש"י (ויקרא א יז) 'אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיתנו את לבו לשמים'.

יחוסם – הרי אפשר לומר בפשטות, שהסבה לכך ששניהם נבחרו להורות ולפקח על מלאכת המשכן, היא מפני גדל חכמתם.

והינו דזה שאהליאב שנה לבצלאל בהוראת מלאכה זו לאמנים ויהא ראש כמוהו הוא מפני ששנה לבצלאל ב'חכמת לב' [ואדרבה: למאי נפקא מינה ענין של יחוס באשר מדבר אודות ענין הדורש 'חכמת לב'].

ועל פי זה מנא ליה לרש"י לחדש שטעם השוואתם הוא 'לקיים מה שנגמר ולא נפר שוע לפני דל'.

ויש לומר הבאור בזה: פונת רש"י היא לתרץ – לא רק הטעם שהשוה המקום לבצלאל, אלא גם – סבת השנוי בלשון הפתוב בין צווי השם למשה ודברי משה לבני ישראל: בצווי השם לא הדגשה השוואת אהליאב לבצלאל, ודוקא בדברי משה לבני ישראל מפורש 'להורות גו' הוא ואהליאב גו'.

ומזה למד רש"י, שהדגשה זו של השוואת אהליאב לבצלאל הוא ענין השיך בעקר רק לגבי ידיעת בני ישראל, מה שאין כן בגוף ועצם צווי השם אינו נוגע [כל כד].

וזהו שכתב רש"י ואהליאב משבט דן כו' לקיים מה שנגמר ולא נפר שוע לפני דל' – ומדיק 'לקיים מה שנגמר' (ולא כתב 'וזהו דכתיב' וכיוצא בזה): אין פונת רש"י שהטעם שצנה הקדוש ברוך הוא להשוות אהליאב לבצלאל הוא מפני ש'לא נפר שוע גו' – כי פשיטא שעקר החשיבות במנוי ראשי אמנים הוא מפני היותו 'איש חכם לב וגו' לדעת לעשות את כל מלאכת עבודת הקדוש ותו לא (ואם אינו בגדר זה לא יועיל הטעם ד'לא נפר גו' למנותו ראש).

והינו, דזה שהקדוש ברוך הוא צנה למנות שניהם כראשים בהוראת המלאכה,

פרשת ויקהל

וכוננת המצות, אהבת ה' ויראתו כו', ד'כל חד וחד לפום שיעורא דליה, 'שהם לפי הדעת אף ה' שבמח ולב'.

אמנם תכלית הפונה היא, להמשיך ענין האחדות גם ב'נדבת הלב' של בני ישראל, שיהיה נרגש, דלמרות החלוקים שישנם בזה בין אחד לחברו, מכל מקום כלם שוים לפניו יתברך. וזה מרמז בזה שששית המשפך – עם הדברים שבאו בנדבת בני ישראל, 'איש איש מה שנדבו לבו' – היתה באופן ד'לא נפר שוע לפני דל'.

וזהו הטעם שענין זה מדגש דוקא באמירת משה לבני ישראל, ולא בצווי השם למשה – פי כל ענין זה הוא להמשיך ענין האחדות בדרגא זו שבה רואים החלוקים שבבני ישראל, ואין מקום להדגיש זה בצווי השם למשה. ועוד, בצווי השם למשה – עדין הוא למעלה מחלוקים שבבני ישראל.

כשמשה מוסר צווי השם לבני ישראל, הרי זה 'מגיע' להדרגא שבה קימים החלוקים בין איש לחברו, ומשה ממשיך בהם ענין האחדות, 'לא נפר שוע לפני דל' (חלק לא עמ' 213):

ויבאו כל החכמים העשים את כל מלאכת הקדש איש איש ממלאכתו אשר המה עשים (לו ד)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

צריך להזהר בתפלת המנחה שבוה נכרת יראת ה' ואהבתו

אפשר לרמז, דאמרו בגמרא (ברכות ו:) לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה, שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה. והנה אין יראת ה' נפרת באדם אלא בשעת המנחה, לפי שאדם באותה שעה טרוד בעסקיו, במשא

אבל מכל מקום, מפיון שבפעל ישנם חלוקים, הרי זה גורם לחלישות בזה שכל בני ישראל שכים בשוה [לעשית] המשפך.

ולכן, כדי לתקן זה, היה צריך ל'קיים מה שצאמר ולא נפר שוע לפני דל', כלומר, לתת 'קיום' ותקף שידעו בני ישראל שהכל שוים בעשית המשפך (לכטל החלישות שנגרמה בזה פתוצאה מנדבת המשפך שבה הדגש החלוק שבין עשירים ועניים).

וזה נעשה על ידי הדגשת משה בדבריו לבני ישראל שמלאכת המשפך נתנה בידי בצלאל ואהליאב, דלמרות רחוקם בענין החיוס – בצלאל היה 'מגדולי השבטים' וממשפחתו של משה רבנו (שהרי זקנו חור – בנה של מרים היה) ואהליאב 'מן הירודין שבשבטים מבני השפחות' – מכל מקום השום המקום למלאכת המשפך – ל'קיים מה שצאמר ולא נפר שוע לפני דל', שעל ידי זה 'נתקיים' אצל בני ישראל ה'יסוד', שבעשית המשפך משתוים כל ישראל. ועל פי זה מובן גם בן הטעם שלא היה השואת בני ישראל בענין נתינת מחצית השקל ל'קיים מה שצאמר ולא נפר גו' – כי כאן היה צריך לכטל החלישות בענין זה שעל ידי [החלוקים ב]נדבת המשפך, ולזה היו צריכים להדגיש ההשתוות במלאכת המשפך [שנעשית בנדבות בני ישראל].

כאור הענין על פי פנימיות

הכאור בזה בפנימיות הענינים: הטעם לזה שהיו שני אפני נתינות לתרומת המשפך – התרומות ש'השוו בהם עניים ועשירים', ונדבת המשפך שלא היתה יד כלם שוה בה אלא איש איש מה שנדבו לבו' – כי זהו בהתאם לשני סוגי עבודות שבישראל: יש ענינים שבהם משתוים כל ישראל, ויש מה שכל אחד מחלק מחברו, ובכללות: מעשה המצות – דתורה אחת ומשפט אחד לכלנו בקיום כל התורה ומצות בבחינת מעשה,

בהכרחי, ואינו מבטל שום תפלה וקובע עתים לתורה ומשים בטחונה בה' על מזונותיו, ומה שזימין לו הקדוש ברוך הוא כמשאו ובמתנו או במלאכתו יראה בעיניו רב, לפי שכל עקר מגמתו הוא לעשות רצון ה'. ומי שעושה כן, הקדוש ברוך הוא שולח ברכה במעשה ידיו ומזמין לו מזונותיו ברוח ולא בצמצום ולא יחסר כל טוב.

וזהו והמלאכה היתה דים, דהיגו, המלאכה שעושים בגי אדם במה להתפרנס, אם גמרו בדעתם ששום בטול לא יתבטלו מעת התפלה ומעת קביעות תורה הנקראת 'מלאכת שמים', כי אומרים דיגו במה שנעבד ונתבטל בזמנים שאינם עת התפלה ולא עת התורה, אם הספיקו לנו מוטב, ואם לאו נסתפק בצמצום, ולא נבטל שום תפלה ולא קביעות תורה. כשיעשו כן, הקדוש ברוך הוא שולח ברכה במעשה ידיהם ויאכלו ויותירו.

ושעור הפסוק כן הוא: והמלאכה היתה דים, דהיגו, אם המלאכה שעושים בגי אדם במה להתפרנס גמרו בדעתם שהיא דים לכל המלאכה שהיא מלאכת הקדש, שלא יתבטלו משום תפלה ומשום קביעות תורה, אז הקדוש ברוך הוא שולח ברכה במעשה ידיהם ויתפרנסו ברוח ויאכלו וישבעו ויותירו, וזהו והותר:

ויעש למזבח מכבר מעשה רשת נחשת תחת כרכבו מלמטה עד חציו (לה ד)

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א

משה רבנו פעל שגם הצדיקים שאינם במדרגת השלמות העליונה יוכלו לפעול עבור כלל ישראל

ויעש למזבח מכבר כו'. ומתחלה נפרש הפסוק 'ויאמר ה' אל משה עשה לך שרף

ובמתנו ובמלאכתו, ואם מניח חפציו ועוסק בהפציי שמם, בזה נפרת בו יראת ה' ואתהבתו, ואם אינו מניח חפציו בשביל חפציי שמם, נפר שעבודת ה' עליו כמשאו, ולפיכך הזהירו חכמים לעולם זה אדם זהיר בתפלת המנחה:

יראי ה' עוזבים את כל טרדותיהם להתפלל

מנחה

וזהו פונת הפסוק ויבאו כל החכמים העשים את כל מלאכת הקדש, דהיגו, בעת המנחה באו החכמים העשים את כל מלאכת הקדש, דהיגו, שדעתם תמיד כי אם ננגד תפלות ה' ועבודתו ומקוים אימתי תבוא עת התפלה שיבואו להתפלל. והחכמים יראי ה' וחושבי שמו מבטלים עבודתם ובאים לעבודת ה'. וזהו ויבאו כל החכמים העשים את כל מלאכת הקדש, היא תפלת ה', ומהיכן באו, איש איש ממלאכתו אשר המה עשים, כל אחד בטל מלאכתו שהוא עושה ובא למלאכת הקדש שהיא התפלה.

והנה ויבאו כל החכמים העשים את כל מלאכת הקדש איש, ראשי תבות גימטריא 'מנחה', לרמוז על תפלת המנחה שעליה שרף לומר בטול המלאכה. לכן יהיה אדם זהיר וירוי בתפלת המנחה, דבזה נפרת אהבתו את ה':

והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אתה והותר (לו ז)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

הקדוש ברוך הוא מכרך את העברים אותו ומסתפקים במועט

אפשר לרמוז, שאם אדם שם עבודת ה' בין עיניו וידוע נאמנה שלא בא לזה העולם כי אם לעשות רצונו ותברך, אז יהיה משאו ומתנו בנחת ועושה כי אם להסתפק

פרשת ויקהל

וזהו 'ועשו לי מקדש כו' (שמות כה ח), שביט המקדש שלמעלה מכון כנגד בית המקדש שלמטה (תנחומא ויקהל ז), וכשאדם מקדש עצמו למטה עושה מקדש להשם יתברך ברוך הוא. וזהו 'ועשו לי מקדש' אימתי 'ושכנתי בתכם', הינו פשיקדשו עצמם למטה שאז אני שוכן בתוכם, אז עושין לי מקדש למעלה.

וזהו 'עשה לך שרף', רצה לומר בני אדם השורפים בקדושתם וכרשפי אש התלהבותם, בודאי הצדיקים הללו עליהם נאמר 'ותגור אמר וכו' (איוב כב כח). 'ישים אתו על גס', פרוש שפשים את הצדיק הנה לגס לעולם, שיבינו הכל שכל פעולותיו ומעשיו הכל מעשה נסים. וזהו 'כל הנשרף', רצה לומר כל מי שיש לו נשיכה, דהינו שחסר לו איזה דבר, הן רפואה והן מזוני חיי בני. 'וראה אתו וחי' תכף בראיה כל דהוא בעלמא ימשיך לו הצדיק הנ"ל הכל.

ומשה רבנו עליו השלום ראה שבני עליה המה מועטים (סוכה מה:). 'יעש משה נחש הנחשת', ופרש רש"י ז"ל לשון גופל על הלשון, יש לומר הפרוש כן, נחש הוא השטן הוא היצר הרע (וזהו ח"ב רסב:) העולה ומקטרג (כ"ב טז:), וראה משה רבנו עליו השלום לעשות נגדו 'נחשת', שאף מי שאינו כל כן צדיק כנ"ל, ולזה מרמוז 'נחשת', שהנחשת של גדת המשכן הנה מכפר על מעשה נחש, שגם הצדיק כזה יהיה יכול לפרעל הכל. ולא הנה משנה משה מדברי הקדוש ברוך הוא, כי כן הנה פונת הבריאה בתחלה כנ"ל.

באור הפסוק על פי הנ"ל

וזהו ניעש למזבח מכבר מעשה רשת נחשת, רצה לומר 'מכבר' פרוש פוכרו בכברה - לראות את מעשה הצדיק דמעיקרא, ובני עליה המה מועטים, ולכן עשה ופעל שגם הצדיק שאינו בכחינה גדולה כל כן גם הוא יכול לפרעל הכל.

יעש משה נחש הנחשת' (במדבר כא ח). והנה זה צריך באור להבין למה שנה משה.

ואקדים לך לפרש במה שדקדקו קמאי, 'בראשית ברא וכו' (בראשית א א) מתחלה עלה במחשבה לבראו במדת הדין כו' (בר"י יב טו), ותלילה לנו לחשב על הקדוש ברוך הוא האחד האמתי הפשוט שיהא חלילה איזה שנוי אצלו.

אך העקר הוא כן, באמת שצריך האדם לעבד את הבורא בכל אפני אפנים לבלתי יחטא לפניו חלילה בשום עברה ונדנדור חטא, והקלה שבקלות יהיה בעיניו פחמורות. וזה הצדיק הנה יכול להתקיים אף על ידי מדת הדין, וזה שורת הדין נותן שיהא האדם כן, אבל בני עליה המה מועטים שיהיו יכולים לעמד נגד שורת הדין, ולכן הנה צריך לשתף מדת הרחמים.

ובאמת בתחלה ראה הקדוש ברוך הוא באחד השני מדרגות, הינו צדיק מעקרא ומדרגות בעל תשובה. וזהו 'בתחלה עלה במחשבה כו', רצה לומר מהתחלת הבריאה עלה במחשבה 'לבראו במדת הדין' קאי על הצדיק שיכול להתקיים על פי שורת הדין. 'ראה שאין העולם מתקיים מחמת שטבע הבריאה בלתי אפשרי להיות כלם צדיקים, כאשר כתבתי במקום אחר (האוינו ד"ה א"י האוינו) 'ושתף מדת הרחמים', אבל באמת חשב וראה הכל ביחד בלי שום השתנות חלילה.

וזהו 'אני ה' אלהיכם אמת', רצה לומר מי שהולך באמת בעבודת הבורא יתברך שלא יחטא חלילה, אף המדת הדין הוא רחמים אצלו ואין לו להתירא ממתת הדין. וזהו אני ה' קדם שיחטא האדם ואחר שיחטא (ראה ר"ה ז"י), וקודם שיחטא גם הדין הוא רחמים ואף אחר שיחטא אני ה' הרחמים.

שבת קדש • מעלת השבת

ברכת דוד

רבי דוד מטאלנא זיע"א

בכל שבת מתעורר בחינת מתן תורה

בכל שבת ושבת נתעורר בחינת מתן תורה, כנגזם בדברי רז"ל (שבת פו:) הכל מודים שבשבת נתנה התורה. בכל שבת ושבת נתעורר מתן תורה וזוכים ישראל להפלטת הקולות, ולזה איתא שהאריז"ל בשבת היה מרים קולו בתפלה קצת, כי בכל שבת ושבת נעשה בחינת הרמת הקולות וברקים.

ולזה דרשו רז"ל 'ויקהל משה' שתקן משה רבנו עליו השלום להקהיל קהלות ולדרש בכל שבת ושבת, כי על ידי דבונרי תורה שמחדשים בכל שבת זוכים לבחינת קבלת התורה בבחינת 'משה ידבר והאֱלֹהִים יעֲנֶנּוּ בקול' (שמות יט ט) וזוכים להפלטת הקולות, וזוכים לבחינת 'ויגיד ה' על הר סיני' (פסוק כ טו) שנקמשך מלמעלה למטה המשכת התעוררות על קבלת התורה (לשבעות שחל בשבת):

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

הפרנסה והעשר כפי שנגזר ואין תועלת להרכות בהשתדלות | הבורח בה' זוכה להארה מקדשת שבת

ששית ימים תעשה מלאכה [וזכיום השביעי יהיה לכם קדש] וגו' (שמות לה ב). יש לדרבן למה אמר תעשה ולא אמר תעשה. ואפשר לרמוז, דהנה ידוע מה שאמר התנא עליו השלום (קדושין פב.) דאין עניות ועשירות מן האמנות, אלא הכל לפי זכותו, והכל תלוי בידו יתברך, ואין הדבר ביד האדם לפי טרחו וגייעתו ולפי בקיאותו וחקמתו. ומקרא מלא הוא (שמואל א'

ויהיה שעור הכתוב כן. ויעש למזבח, רצה לומר למען יהיה מזבח פפרה. מכבר, ההכרחי לראות מעשה הצדיק הגמור. נחשת מעשה רשת, רצה לומר ומחמת שרוב בני אדם נלכדים במצודת ורשת הנחש הזרע, עשה ופעל שגם הצדיק המרמז בשם נחשת יפעל הכל כנ"ל, וק"ל (פרשת פקודי):

טעם הדבר שאין בספר נעם אלימלך דברי תורה בפרשת ויקהל

(שמעתי) מאיזה חסידים, שעל כן אין בספר נעם אלימלך חדושי תורה בפרשת ויקהל, יען שבבוע זאת נפטר להעולם הבא הרבי רבי אלימלך זיע"ע (והוא מעין דגמא שלא נזכר משה רבינו עליו השלום בפרשת תצוה וכו' יען אמר 'מחני נא מספרך' לזכר לדבר בעלמא) לא נזכר בפרשה זו.

וכאשר שמעתי כן ראיתי נדפס בספר אחד שנתחדש מקרוב מביא וקורא שמועה זו. אבל הרואה בנעם אלימלך פרשת פקודי נדפס חדושי תורה בפסוק ויעש למזבח מכבר, וכתוב זה אמור בפרשת ויקהל, ונשמט ממקומו, שהיה להמסדר להציג זה בפרשת ויקהל ואחרי זה התורה על פרשת אלה פקודי המשפן.

ולקיים במקצת שמועה זו, יש לאומרה על הרב הצדיק רבי אלעזר ז"ל בן הנעם אלימלך, שעל כן סדר התורה על פסוק ויעש למזבח שלא במקומה בפרשת ויקהל, לזכרון שבפרשה זו נכפה אורו של עולם מרן המחבר ז"ל נהורא דאורייתא, ויצאית צדיק מן המקום עושה רשם להיותה נדפסת שלא במקומה. אהל אלימלך):

יתברך, נמשך לו מזה שלא יבוא לידי טרחה ויתרה המביאתו לידי בטול תורה ותפלה. ועוד, לא יבוא לידי דאגה וקנאה לומר מפני מה פלוני נתעשר ואני לא כן, רק שיאמר כך רצה אדון הכל. וזהו 'ולא יוסף עצב עמה', נדרש לשני פנים, לשון טרחה ולשון דאגה.

מי שאינו בוטח מכטל תורה ותפלה וענג וקדשת שבת

אכל בעונותינו הרבים, בטרתו ויגיעתו ובקיאותו אין לו שום מנוחה כלל, ומכטל תורה ותפלה ומלא קנאה, וגם כשהוא על משכבו וריונה על משכבה סליקו כדת מה לעשות בסחורה פלונית, כדת מה לעשות בהלואה פלונית, ובהא סליק ובהא נחית כל היום וכל הלילה. ולזה נאמר 'תפלתו תועבה', שהרי תפלה נקראת עבודה שבלב, וזה, לבו כל עמו, הלך בדרך מרחוק.

ונמשך מזה, גם בשבת קדש שהוא יום מנוחה לגוף ולנפש, מחשב כי אם מה יעשה בחל פשיצא מהשבת, והרי בטל ענג שבת והארתו, כי עקר השבת הוא שיקבע בדעתו שהוא יום קדוש, והנחילו הקדוש ברוך הוא לעמו ישראל להתענג בו ולעסק בתורתו, והכל תלוי בלב ובמחשבה טהורה, ואם הלב פונה לדרך חל, היכן קדשה שורה עליו.

ומי גרם כל זאת, הוא בחשבו שרוח המון תלוי ביד האדם, ותכמתו ובקיאותו וטרחתו היא הגורמת, לפיכך בכל יום מחשבות חדשות מקרוב באו מה לעשות [ב]צסק זה וכיוצא. אבל אם תלה בטחונו באדון הכל המושגים על כל פרט ופרט, ידע כי מה שגזר ה' הוא שיהיה ואין מחשבותיו מועילות לו כלום, ואינו מחשב כי אם בדרך ה' ובתורתו:

וזהו שאמר הפסוק ששת ימים תעשה מלאכה וכיום השביעי יהיה לכם קדש, התורה אומרת, אם רצית לקיים שבת כראוי ותחול

ב' (ו' מוריש ומעשיר משפיל אף מרומם). ועוד כתוב בתורה (דברים ח יח) 'ונזכרת את ה' אליהיך כי הוא הנותן לך פת לעשות חיל', ותרגם אונקלוס עליו השלום ארי הוא דהיב לך עיטא למקני נכסין, שלא יאמר אדם חכמתו ובקיאותו גרמה לו לאסף ממון, רק הכל מאתו יתברך.

ודבר זה מי שיש לו דעת יודה בו, והרי עינינו הרואות מעשים בכל יום, כמה חכמים במשא ומתן ובקיאים ולא עלה בידם כלום, וכמה טפשים והון רב להם. וכמה אמינים במלאכה ואין כל, וכמה בטלים והון רב להם. ומזה ידע האדם דהכל בידו יתברך, וישים בטחונו בו, ולא יהיה נבהל להון שביאגו לידי חסרון, כי אין חכמתו ובקיאותו בענגן זה מועילה כלום.

הבוטח בה' אינו מכטל תורה ותפלה ואינו מקנא

וכיון שישים בטחונו בה' יתברך, כמה תועלות נמשכות מזה: אחד, שלא יבוא לידי טרח הרבה, כי אם יחשב שטרחתו הרבה גורמת לו הרון נמשך מזה שייבוא לידי בטול תורה ותפלה, כמו שעינינו הרואות בעונותינו הרבים בשאר בני אדם. ועוד, לא יבוא לידי קנאה להתקנאת בבני אדם שפמותו שהם עשירים והוא לא כן, אלא יאמר הכל בידו יתברך. ולזה קראו התנא לבצל הבטחון 'עשיר', באמר (אבות פ"ד מ"א) איזהו עשיר השמח בחלקו, ולא שישמח בחלקו פי אם בעל הבטחון, שבוטח בה' ואומר זהו מה שגזר אדון הכל לתת לי, ושמח בחלקו אם מעט ואם רב:

וזהו באור הפסוק 'ברכת ה' היא תעשיר' וכו'

וזה היה אצלי פנות הכתוב (משלי י כב) 'ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסף עצב עמה', 'ברכת ה'' היא מדת הבטחון, דהיינו, מה שנותן לו ה' שמח בו ואומר ברכת ה' מה שנותן לי אדון הכל. 'ולא יוסף עצב עמה', הפונה, פינן שבוטח בה' ויודע שהכל תלוי בהשגחתו

בך שלא תחשב בשבת על מה שתעשה בחל, שהרי אפלו בחל אין אתה מחשב, רק משיב בטחונך בה, מכל שכן בשבת. אבל אם אתה בוטח בהרנחת ממון על יגיעתך ועל חכמתך, מעולם המחשבות לא יסורו ממך אפלו בשבת, ואין אתה זוכה לקדשת שבת. ולפיכך אמר 'תעשה' ולא 'תעשה':

עליך קדשת שבת, דע לך שהמלאכה שאתה עוסק בימי החל והרוח שאתה מרויח, אין אתה הוא העושה, רק מאליה נעשית על ידו יתברך, כי הוא הגורם והנותן לך כח לעשות תל, ולפיכך אמר 'תעשה' ולא 'תעשה'.
וכשתחשב בך ותעשה בטחונך בה, אז יום השביעי יהיה לך קדש, שמבטחני

אוצרות גאוני הדורות

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל (לה א)

פני דוד

בני חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל - החיד"א

החזרת קדשת הכתרים בכל שבת

שמעתי אומרים במה שאמרו בש"ס פרק רבי עקיבא (שבת פח). בפסוק (לעיל לג ו) ויִתְנַצְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֲדֵימָה וּמִשָּׁה יִקַּח אֶת הָאֵהָלָה, שְׁכַל עֲדֵימָה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִסְתַּלְקוּ זָכָה מִשָּׁה וּנְטָלָם, וְזֶה שָׁאֵמַר 'וּמִשָּׁה יִקַּח אֶת הָאֵהָלָה' לְשׁוֹן אֹר, שְׁלֵקַח כָּל הָאֹרוֹת מֵעֲדֵימָה יִשְׂרָאֵל. וְאָמְרוּ הַמְּקַבְּלִים דְּמִשָּׁה בְּעִנְיַתָּתוֹתָ לֹא רָצָה לְקַחֵם לֹו לְגַמְרִי, רַק שְׁמֹרִים לְיִשְׂרָאֵל, וּבְכָל שַׁבַּת מְחִזְרִין אוֹתָם לְיִשְׂרָאֵל, וְהֵן הֵן נְשִׁמוֹת יִתְרוֹת לְיִשְׂרָאֵל, וְעַל זֶה אָנוּ אוֹמְרִים 'שִׁמַּח מִשָּׁה בְּמַתְנַת חֵלְקוֹ', כִּי אֵינּוּ רוֹצֵה לִיהְנֹת מְאֻחְרִים, עכ"ד.

וְזֶה שָׁאֵמַר וִיקַהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לְשׁוֹן עֲדִי, כִּי מִשָּׁה קִבֵּץ כָּל עֲדֵימָה יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שְׁאָמַר 'וּמִשָּׁה יִקַּח'. אָמְנָם נִהְיָ טוֹבֵת עֵינַי, וְאָמַר לְיִשְׂרָאֵל וַיִּנְחַם אוֹתָם כִּי יֵשׁ לָהֶם חֲקֻנָה שְׁיִחְזְרוּ לָהֶם עֲדֵימָה עַל יְדֵי שְׁמִירַת שַׁבַּת, זֶה שָׁאֵמַר אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים וְכוּ' וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם קֹדֶשׁ וְתִזְכְּרוּ בְּעֲדֵיכֶם.

ויאמר אלהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם (לה א)

חזון עובדיה

בני עובדיה ב"ר אברהם הלוי זצ"ל

מלאכות המשכן אסורות בשבת

יובנו הדברים עם מאי דאמרין בפרק הזורק (שבת ע), תניא רבי אומר דברים הדברים אלה הדברים אלו ל"ט מלאכות שנגמרו למשה בסיני, וקיימא לן דכל הט"ל מלאכות שנעשו במשכן נאסרו בשבת.

ועם זה הדבר מוכן והכי קאמר, אלה הדברים שהם אבות מלאכות ארבעים חסר אחת, אשר צוה ה' לעשות אתם במשכן, על אותם הט"ל מלאכות הוא שאני מזהירך ששת ימים תעשה מלאכה וכיום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתוך לה, שאלו הט"ל נקראים מלאכות ואסורים להיות נעשים בשבת, דכל העושה בו מלאכה מאותם הט"ל מלאכות שהיו במשכן יומת, לפי שכל מה שנעשה במשכן כנגדו בשבת אסור.

פרשת ויקהל

ומעתה, מאחר שבאותה שעה היו בני ישראל במדבר, אשר אינו מקום זרע, ואין לישראל צורך ליבטל מהתורה בכל ימות השבוע, כי לפרנסתם נזונים מהמן שירד מהשמים. לפיכך, לא היה צורך לזרוזם ללמד ולהקלה בשבת, שהרי הם היו עוסקים בתורה במשך כל ימות השבוע. אמנם, לדורות הבאים שיפסק להם המן לאחר שיבנסו לארץ ויצטרכו לעבד לפרנסתם, הרי שיש חשש שלא יעסקו בתורה לשם כך הצורך ה' לצוות למשה ללמד את המעשה ברבים 'עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הלכות שבת כדי שילמדו מדך דורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת.

(באריכות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לכו יביאה את תרומת ה' (לה ה)

שם משמואל

רבי שמואל שיינדלינגר זצ"ל

תרומת חובה אינה באה אלא מן החלוץ **ויש** לזקוק ככל לשון שתי תרומות הללו למה. ועוד יביאו את תרומת ה', מלת 'את' מותר. ויתרץ בהצעה קטנה על פי מה דאייתא בפרשת תרומה על פסוק (כה ב) 'תקחו את תרומתי', אמרו רז"ל שלש תרומות נאמרו כאן, אחת תרומת בקע לגלגלת שנעשו מהם אדנים, ואחת תרומת המזבח, ואחת תרומת המשכן. פירש רש"י ז"ל דזאת התרומה אינה חובה כי אם איש איש מה שתרבו לבו, חוץ מן הפסוק הבא בשינה ממצית השקל לכל אחד הוא חובה.

והשתא מתרץ הפסוק הנ"ל דהא אנו קיימא לן (פסחים עא.) כל דבר שבחובה אינו באה אלא מן החלוץ, ולא מן התרומה ולא

אור התורה

רבי שלום תאומים זצ"ל

העוסק במלאכת המשכן כאלו עשאה

על דרך מאמר רבותינו ז"ל (מנחות ק"ג), כל האומר פרושת עולה כאלו הקריב עולה וכו', נמצא שבדבורו בתורה באיזה דבר עושה רשם למעלה כאלו הדבר הזה נעשה בפעל, והוא הדין גם כן במלאכת המשכן והמקדש, שכל העוסק במלאכת המשכן והמקדש הכתובה בתורה הרי הוא כאלו בנה המקדש והמשכן בפעל.

וזה שאמר הפתוב אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם, רצה לומר שבאלה הדברים אשר תלמדו ותעסקו אשר צוה ה', הרי הוא לעשות אתם, כאלו עשיתם בפעל.

קול יעקב

רבי יעקב שאול זצ"ל

אלו נתן לנו את המן ולא נתן לנו את השבת דינו

מוכא בילקו"ש (ויקהל רמז תח), 'אמר הקב"ה, עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הלכות שבת, כדי שילמדו מדך דורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת. וקשה, מדוע תלה הקב"ה צווי ההקהלה בשבת לצורך הדורות הבאים, בלשונו 'כדי שילמדו מדך דורות הבאים', וכי לאותו הדור לא היה צורך בכך.

ונראה לבאר בהקדים את דברי המקדש (הובא בטור או"ח סי' רצ), אמרה תורה לפני הקב"ה, 'רבונו של עולם כשיבנסו ישראל לארץ ישראל, זה רץ לכרמו וזה רץ לשרהו, ואני מה תהא עלי?' אמר לה, 'יש לי זוג שאני מוזג לך, ושבת שמו, שהם בטלים ממלאכתם ויכולים לעסק בך'.

בצלאל בן אוּרִי בן חוּר לְמֹטֶה יְהוּדָה (לה ל)

כְּלִיל תְּפָאֶרֶת

רבי ישעיהו טור זצ"ל

בחירת בצלאל למלאכת המשכן לאות ולמופת שנתכפר עון העגל

ראיתי כתוב בספר הלְקוּיִטִּים מֵהָאָרֶז ו'ל, שְׁנֵדָפֶס מִחֶדֶשׁ בַּעֲיַה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹכֵב"א, שֶׁהִיָּה הַסֵּפֶר הַזֶּה לְמֵרָאָה עֵינֵי רַק לְפִי שְׁעָה, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ הַקְּדוֹשׁ.

ענין ראיה זו שאמר 'ראו' הפונה היא, לפי שֶׁהִיָּה קִשָּׁה בְּעֵינֵיהֶם לֹמַר שְׁבִמְעֵשָׂה הַמִּשְׁכָּן יִתְּכַפֵּר לָהֶם עֲוֹן הָעֵגֶל הַגָּדוֹל, לְכֹף אָמַר לָהֶם 'ראו' מופת גדול זה שלא בחר ה' מי שַׁיְעֲשֶׂה הַמִּשְׁכָּן אֶלָּא בְּצַלָּאֵל בֶּן בְּנוֹ שֶׁל חוּר שֶׁהִרְגִּתֶּם אוֹתוֹ עַל שְׁלֹא רָצָה לַעֲשׂוֹת אֶת הָעֵגֶל, בְּזֶה יִהְיֶה לָכֶם מוֹפֵת כִּי בְּמַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן יִתְּכַפֵּר לָכֶם עֲוֹן הָעֵגֶל, בִּיּוֹן שֶׁהַקְּטָנוֹר נַעֲשֶׂה סַגּוֹר.

וְזֶהוּ שלא יחס את בצלאל אלא נגד חור כמו שכתוב 'בצלאל בן אורי בן חור', ולא יותר ולא פחות, להורות להם שֶׁהִיָּה מִזְרַעוֹ שֶׁל חוּר לְהִיּוֹת לָהֶם הַקְּטָנוֹר סַגּוֹר וְכוּ'. וְכֵן אֶהְיָאֵב, לְפִי שֶׁהִיָּה יִשְׂרָאֵל עֲתִידִים לְהִיּוֹת עוֹבְדִים עֵגֶל אַחַר שֶׁעֲשָׂאוּ יִרְבָּעִם בְּדָן, וְלָכֵן הַקְּדוֹשׁ הַשַּׁי"ת רְפוּאָה לְמִכָּה שֶׁהִיָּה עוֹשֶׂה הַמִּשְׁכָּן אֶהְיָאֵב לְכַפֵּר עַל אוֹתוֹ עֲוֹן שֶׁעֲתִיד לְהִיּוֹת בְּדָן, עַכ"ל הַקְּדוֹשׁ.

וכל אשה חכמת לב בידיה טוו (לה כה)

פֶּרֶח לְבַנוֹן

רבי יהודה פריץ זצ"ל

נשים צדקניות תרמו למשכן ממעשה ידיהן

יש לְרַבְּדָק, מֵהִי הַהִדְגָּשָׁה "בִּידֵיהָ טוּו" וְכִי הֵיֵאָף יְטוּו אִם לֹא בִּידֵיהָן.

מִן הַמַּעֲשֵׂר, אֲבָל דָּבָר הַבָּא בַּנְּדָבָה בָּאָה מִן הַתְּרוּמָה וּמִן הַמַּעֲשֵׂר.

ואם כֵּן הִכִּי קָאָמַר קָרָא, קָחוּ מֵאַתְכֶם תְּרוּמָה לְה', כְּלוּמַר אוֹתָהּ תְּרוּמָה שֶׁהִיא בָּאָה בַּחֻבָּה, דְּהֵינּוּ בְּקַע לְגִלְגֶּלֶת, אוֹתָהּ תְּרוּמָה תִּקְחוּ דִּקְאָא 'מֵאַתְכֶם', דְּהֵינּוּ מִן הַחֲלִין וְלֹא מִן הַתְּרוּמָה. אֲבָל כָּל נְדִיב לְבוֹ יִבְיֵאֵה, דְּהֵינּוּ אוֹתָהּ תְּרוּמָה הַבָּאָה בַּנְּדָבָה, יִבְיֵאוּ אֶת תְּרוּמַת ה', כְּלוּמַר דְּהֵיא 'אֶת' פְּרוּשׁוֹ מִן, כְּמוֹ שֶׁפִּרְשׁ רַש"י גְּבִי 'כְּצִאתִי אֶת הָעִיר' גְּבִי מִשָּׂה (לעיל ט כט) פְּרוּשׁוֹ מִן הָעִיר, הִכִּי נָמִי הֵיא 'אֶת' פְּרוּשׁוֹ מִן תְּרוּמַת ה', מִשׁוּם דְּהֵיא נְדָבָה וּבָאָה אַף מִן הַתְּרוּמָה.

ויבאו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה

רוחו אתו (לה כא)

אָזוּר אֲלִיהוּ

רבי אליהו הורטובסקי זצ"ל

הכאת עצי שטים אשר הקדשו למשכן על ידי האבות

יש לְפִרְשׁ עַל פִּי מַה שֶׁאָמְרוּ חַז"ל (ב"ר צד ד) עַל פְּסוּק (להלן פְּסוּק כא) 'וְכָל אֲשֶׁר נִמְצָא אִתּוֹ תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן, וְכֵן וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא אִתּוֹ עֲצֵי שִׁטִּים, דְּהַפְּנִיָּה דְּזֹאת [הָעֲצֵי שִׁטִּים] נִמְצָא אֲצֵלֶם מֵאַבוֹתֶם שֶׁהִכִּינוּ עַל בְּנֵי הַמִּשְׁכָּן, וְלֹא נִצְטַרְכוּ לְנֹכַח מִחֶדֶשׁ רַק שֶׁהִיָּה קֹדֶשׁ מִקְדָּם עִי"ש.

וְזֶהוּ הַפְּרוּשׁ גַּם כֵּן כָּאֵן וַיִּבְאוּ כָּל אִישׁ אֲשֶׁר נִשְׂאוֹ לְבוֹ, דְּהֵינּוּ שְׁלֹא הִתְנַדְּבוּ מִחֶדֶשׁ רַק שֶׁנִּשְׂאוֹ לְבוֹ לְקַח מִמֶּה שֶׁנִּמְצָא אִתּוֹ, וְאַחֲרֵי זֶה קָאָמַר וְכָל אֲשֶׁר נְדָבָה רוּחוֹ לְתֵן מִחֶדֶשׁ.

ויאמר משה אל בני ישראל ראו קנא ה' בשם

דְּרֻשׁוֹת רַב יוֹסֵף

רבי יוסף קאָבי זצ"ל

ההבדל בין כל התרומות להבאת עצי שטים

יש לְדַקְדָּק, מִפְּנֵי מָה חָלַק הַכְּתוּב בֵּין "כֶּסֶף וּנְחֹשֶׁת" ל"עֲצֵי שִׁטִּים", וְהִיָּה אֶפְשָׁר לְכַלְלֵם יחד וְלומר 'כֹּל מְרִים תְּרוּמַת כֶּסֶף וּנְחֹשֶׁת וְעֲצֵי שִׁטִּים, הִבִּיאוּ אֶת תְּרוּמַת ה'". עוד יש לְהַבִּין, מִדּוּעַ עַל "כֶּסֶף וּנְחֹשֶׁת" נֶאֱמַר "מְרִים תְּרוּמַת", וְעַל "עֲצֵי שִׁטִּים" נֶאֱמַר "אֲשֶׁר נִמְצָא אֹתוֹ"? עוד יש לְהַבִּין, מִדּוּעַ רַק בְּ"עֲצֵי שִׁטִּים" הוֹסִיף וְאָמַר "לְכֹל מְלֹאכֶת הָעֲבֹדָה", הֲרִי כֹכֵר עַל כֹּל הַתְּרוּמָה נֶאֱמַר "הִבִּיאוּ אֶת תְּרוּמַת ה' לְמְלֹאכֶת אֹהֶל מוֹעֵד" (שמות, לה, כא).

ויש לְהַקְדִּים אֶת דְּבַרֵּי רַש"י עַל הַפְּסוּק "וְעֲצֵי שִׁטִּים" (שם, כה, ה), 'מֵאַיִן הָיוּ לָהֶם בַּמִּדְבָּר? פֶּרַשׁ רַבִּי תַנְחומָא, יַעֲקֹב אֲבִינוּ צָפָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שֶׁעֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לְבָנוֹת מִשְׁכָּן בַּמִּדְבָּר, וְהִבִּיאוּ אֲרוֹזִים לְמִצְרַיִם וּנְטָעֵם, וְצִוְּהוּ לְבָנָיו לְטַלֵּם עִמָּהֶם, כִּשְׂצֵאוֹ מִמִּצְרַיִם. עוד יש לְהַקְדִּים, אֶת דְּבַרֵּי הַגְּמָרָא בְּכַתְּבוֹת (ג), 'הַמְּבֻזָּבֹז, אֵל יְבֻזָּבוֹ יוֹתֵר מִחֻמֶּשׁ, שְׁמָא יְצַטְרֵךְ לְבְרִיאוֹת'.

והנה, בַּתְּחִלָּה דִּבֵּר עַל נְחִינַת "כֶּסֶף וּנְחֹשֶׁת", שֶׁהִיא מוֹרְמַת וּמִפְרֶשֶׁת מִמְּמוֹנוֹ שֶׁל הַנּוֹתֵן וְאֵינָה כֹּל מְמוֹנוֹ, וְעַל כֵּן נִקְרְאָת בְּשֵׁם 'תְּרוּמָה'. אוֹלַם בְּ"עֲצֵי שִׁטִּים", הִבִּיאוּ אֶת כֹּל הָעֲצִים שֶׁהָיוּ נִמְצְאִים בְּרִשְׁתָּם, וְזֶהוּ "וְכֹל אֲשֶׁר נִמְצָא אֹתוֹ עֲצֵי שִׁטִּים". וְהִטְעַם לְכַף הוּא, שֶׁכֹּל מִה שֶׁהוֹבֵאוּ עֲצִים אֵלּוֹ מִמִּצְרַיִם, הִיָּה מִחֻמַּת שֶׁהִקְדִּישׁוּ "לְכֹל מְלֹאכֶת הָעֲבֹדָה", וּמִכֵּיּוֹן שֶׁכָּף, הִבִּיאוּ אֶת כֻּלָּם. וְעַל כֵּן נֶאֱמַר רַק "הִבִּיאוּ", כִּי עַל זֶה לֹא שִׁיף לומר "אֶת תְּרוּמַת ה'", שֶׁהִי אֵינָה 'תְּרוּמָה', אֲלָא הַבָּאָת כֹּל הָעֲצִים שֶׁהִקְדִּישׁוּ לְמִשְׁכָּן. (באדיבות מ'כּוֹן חֲכָמֵי סַפְרֵי נְחִיבוֹת)

ספרדי נחיבות

ויובן, בְּהַקְדִּים אֶת דְּבַרֵּי הַגְּמָרָא בְּכַתְּבוֹת (ג), שֶׁחֲכָמִים תִּקְּנוּ כִּי מֵעֲשֵׂה יְדִיהָ וּשְׂכָר מְלֹאכֶתָהּ שֶׁל הָאִשָּׁה נָתוּן הוּא לְבַעֲלָהּ תְּמוּרַת מְזוֹנְתֶיהָ וּפְרֻנְסָתָהּ. וְנִחְלָקוּ הַתַּנְאִים, בְּאִשָּׁה שֶׁהִתְאַמְצָה מֵאֵד בְּמְלֹאכֶתָהּ יוֹתֵר מִהֶרְאוּיָהּ, כְּגוֹן, שֶׁעֲשֶׂתָהּ יוֹתֵר מִמְּלֹאכֶת אַחַת אוֹ שֶׁעֲשֶׂתָהּ מְלֹאכֶת גַּם בְּלִילוֹת, כְּזֶמֶן שְׂאִין דָּרָךְ כְּגַי אָדָם לַעֲשׂוֹת מְלֹאכֶת. לְדַעַת חֲכָמִים, גַּם בְּאִפְסָן זֶה כֹּל מֵעֲשֵׂה יְדִיהָ לְבַעֲלָהּ. וְלְדַעַת רַבֵּי עֲקִיבָא, הַשְּׂכָר שֶׁהִיא מְקַבֶּלֶת עַל מְלֹאכֶתָהּ שֶׁהוּא מֵעַל הַרְגִּיל, נּוֹתֵר בְּיָדֶיהָ, וְאִין לְבַעֲלָהּ זְכוּת בּוֹ.

ונחלקו הַרְאִשׁוֹנִים בְּהַכְרַעַת הַדִּין. הַגְּאוֹנִים וְהַרְמְב"ם פְּסְקוּ בְּחֲכָמִים, וְכֵן פְּסַק מֶרֶן בְּשִׁלְחַן עֲרוּף (אה"ע סי' פ"א). לְעַמְתָּם, ר"ח, וְהַר"ף (בשם יש אוֹמְרִים), פְּסְקוּ כְּרַבֵּי עֲקִיבָא, שֶׁאִם הָאִשָּׁה עֲשֶׂתָהּ יוֹתֵר מִמְּלֹאכֶת אַחַת אוֹ שֶׁעֲבָדָה גַּם בְּלִילוֹת שְׂכָרָה הַנוֹסֵף שִׁיף לְאִשָּׁה.

ומעתה, לְשִׁיטַת רַבֵּי עֲקִיבָא וְהַפּוֹסְקִים כְּדַבְּרֵינוּ, יֵשׁ לְבָאֵר, שֶׁבָּא הַכְּתוּב לְתַת שְׂכַח לְנִשְׂיָם, שֶׁשְׂטוֹי אֶת הַצֶּמֶר בְּנוֹסֵף לְמְלֹאכֶת אַחֶרֶת, אוֹ שְׂטוֹי בְּלִילוֹת, שֶׁאֵזוּ הַשְּׂכָר שֶׁלָּהֶן וְלֹא שֶׁל בַּעֲלֵיהֶן, וְכֹא הַכְּתוּב לְשִׂבְחָן שֶׁתָּרְמוּ לְמִשְׁכָּן מִהַשְּׂכָר שֶׁשִּׁיף לָהֶן, שֶׁאִם לֹא עָשׂוּ כֵן, אִין כָּל כָּף מֵעֲלָה בְּמֵה שְׂטוֹי וְנִתְּנָו מִמַּעֲשֵׂיהֶן לְמְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן, כִּי הִלֵּא בְּלֹא הִכִּי מֵעֲשֵׂה יְדִיהֶן אֵינּוּ שֶׁלָּהֶן אֲלָא שֶׁל הַבַּעַל. וְזֶה שֶׁאָמַר הַכְּתוּב "בְּיָדֶיהָ טוֹי", כְּלוֹמֵר, שֶׁהָאִשָּׁה עֲשֶׂתָהּ מְלֹאכֶת בְּזֶמֶן שֶׁמֵעֲשֵׂה יְדִיהָ שִׂיכִים לָהּ, וְרַק אֲזוֹ תְּרוּמָה אֶת מֵעֲשֵׂה יְדִיהָ לְמִשְׁכָּן. (באדיבות

מ'כּוֹן חֲכָמֵי סַפְרֵי נְחִיבוֹת)

כֹּל מְרִים תְּרוּמַת כֶּסֶף וּנְחֹשֶׁת הִבִּיאוּ אֶת תְּרוּמַת ה' וְכֹל אֲשֶׁר נִמְצָא אֹתוֹ עֲצֵי שִׁטִּים לְכֹל מְלֹאכֶת

הָעֲבֹדָה הִבִּיאוּ (לה כד)

ועשה בצלאל ואהליאב וכל איש חכם לב אשר נתן ה' חכמה ותבונה בהמה לדעת לעשות את כל מלאכת עבדת הקדש לכל אשר צוה ה'

(לו א)

פֶּתַח סוֹפֵר

רבי אברהם שמואל בנימין סופר זצ"ל
השפעת החכמה לחכמי הלב רק לצורך המשכן
ולא לשאר מלאכות

נִרְאָה לי כי פֶּתַח לֹא לְמִדּוֹ מְעוֹלָם, רַק ה' נָתַן בָּהֶם חֲכָמָה שֶׁיַּדְעוּ לַעֲשׂוֹת, אֲבָל לֹא יָדְעוּ לַעֲשׂוֹת רַק מְלָאכָת עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ וְלֹא שָׂאָר מְלָאכּוֹת, וְהִינּוּ לֹדַעַת לַעֲשׂוֹת כָּל מְלָאכָת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לְכָל אֲשֶׁר צִוָּה ה', וְלֹא מִה שְׁלֹא צִוָּה ה', וְלֹא יָכֻלוּ לַעֲשׂוֹת עוֹד אַחֵר כְּדֵי.

פֶּתַח סוֹפֵר

רבי אברהם שמואל בנימין סופר זצ"ל
התרצו העוים שיטוו את צמרם בעורו עליהם

אֲשֶׁר נָתַן ה' חֲכָמָה וְתִבּוּנָה בְּהֵמָה. בַּמִּדְרָשׁ (תנחומא ד) אָפְלוּ בְּבִהְמָה נָתַן חֲכָמָה. נִרְאָה לִי עַל פִּי שִׁפְרֵשׁ רִשִׁי 'טוֹו אֶת הָעוֹיִם' הִיא הִיטָה אֲמֵנוֹת יִתְרָה שֶׁמַּעַל גִּבֵּי הָעוֹיִם טוֹו אוֹתָהּ, וַיְבֹדְאֵי דְבָר זֶה קִשָּׁה לְטוֹוֹת מִן בְּהֵמָה בְּעַל כְּרַחֲמֵי שֵׁל בְּהֵמָה, שֶׁמִּתְנוּעֵעַ וְדוֹחֶפֶת וּמְבַטְלֵת מִמְּלָאכָה, וְגַם הָא אִיכָא צַעַר בְּעַלֵּי חַיִּים, אֲלֵא שֶׁנָּתַן ה' חֲכָמָה בְּבִהְמָה שֶׁנִּתְרַצוּ לְכֹהֵן, עַל הַרְוֵךְ שֶׁאֲמָרוּ בְּהֵא יַעֲגָלֵא שְׂרָץ אַחֵר רַבְנֵי הַקֹּדֶשׁ כְּדֵי שִׁישְׁחָטָהּ וַיֵּאכַל מִמֶּנָּה, וְהִינּוּ נָתַן חֲכָמָה אָפְלוּ בְּבִהְמָה.

וכל אשה חכמת לב בידיה טוו ויביאו מטוה את התכלת ואת הארנמן את תולעת השני ואת השש. וכל הנשים אשר נשא לכן אתנה בחכמה טוו את העוים (לה כה-כו)

מְלָאכָת מַחֲשָׁבַת

רבי משה חפץ זצ"ל

הנשים שהתנאו בחכמתן לא יכלו לטוות רק את צמר העוים

כֹּנֶנֶת הַפְּתוּבִים לוֹמַר כִּי הַגְּאֹה וְגִסּוֹת הַרוּחַ מִסְרַת הָאָדָם מִדַּעְתּוֹ, וְכָל הַמִּתְגַּאֵה חֲכָמְתוֹ מִסְתַּלְקַת מִמֶּנּוּ, כִּפְתוּב בְּדַבְרֵי חַו"ל (פסחים 10:) עַל דְּבוּרָה וְעַל הַלֵּל, וְהִנֵּה חֲכָם לֵב יִקְרָא מִי שִׁיִּצְפוֹן חֲכָמְתוֹ בְּלִבּוֹ וְלֹא יִתְגַּאֵה עֲלֵיהָ, וְיִרְאָה עֲצָמוֹ כְּאִישׁ אֲשֶׁר לֹא שׁוֹמֵעַ וְאֵין בּוֹ תִּבּוּנָה.

כְּמֵאֲמֹר הַפְּתוּב (משלי י ח) 'חֲכָם לֵב יִקַּח מִצּוֹת וְאוֹיֵל שִׁפְתָּיִם יִלְבֹּט', שֶׁהַחֲכָם בְּלִבּוֹ לֹא יִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא עַל חֲכָמְתוֹ, 'יִקַּח מִצּוֹת' שִׁמְעַת לְדַבְרֵי מְלֻמְדֵי וְהַמְצוּיִם אוֹתוֹ לְהוֹעִיל, אֲבָל 'אוֹיֵל שִׁפְתָּיִם', יִרְצָה, הַמִּתְגַּאֵה בְּפִיו וּבִשְׁפָתָיו עַל תִּבּוּנָתוֹ, 'יִלְבֹּט' וְיִתְעַקֵּשׁ עוֹד, וְאֲבֹד הָאֲשֶׁר הוּא בְּעִנְיָן רַע.

כְּזֹה אַרְעַ בְּמְלָאכָת הַמְשָׁפֵן בֵּין הַנְּשִׂיִם הַעוֹבְדוֹת עֲבוֹדַת הַמְשָׁפֵן, כִּי כָּל אִשָּׁה חֲכָמַת לֵב בְּלִי גְאֹה, הַשְּׂכִימוּ וְטוֹו בִּידֵיהֶן צֶמֶר וּפְשָׁתִים אִף טָרָם יִצוּ הָאֲמָנִים, כִּי לֹא הָאֲמֵנוֹת הָעַם בְּחֲכָמְתָן הוֹאִיל וְהִנֵּה סְגוּרוֹת בֵּינָן לְבִין עֲצָמָן וְלֹא יַעֲבִירוּ עֲלֵיהָ קוֹל בְּמַחְנֵה הַעֲבָרִים, בְּאִפְּן שֶׁהִבִּיאוּ הַמְטוּהַ כְּכָר עֲשׂוּי עִם הַתְּכֵלֶת וְהַאֲרָגְמָן, וְלֹא חֶסֶר כִּי אִם הַצָּבֵעַ בַּתְּכֵלֶת וּבַאֲרָגְמָן וְגו'.

אוֹלָם כָּל הַנְּשִׂיִם אֲשֶׁר נָשָׂא לְכֹן אִתְנָה בְּחֲכָמָה, מִתְנַשֵּׂאוֹת לְכָל רֹאשׁ בְּרוּם לֵב עַל תִּבּוּנָתָן בְּפָרְסוּם, הֵן הִנֵּה חֲזוֹרוּ לְאַחֲרֵיהֶן וְנִסְתַּלְקָה חֲכָמָה מֵהֶן, עַד כִּי לֹא תִּחַכְמֶנָּה יִשְׁכִּילוּ לַעֲשׂוֹת מְטוּהַ רַק בְּדַבְרֵי הַגְּרוּעַ, רְצוּנֵי מִן הָעוֹיִם, שֶׁבֶן מֵאַחֵר הוּא בְּפָרְשַׁת תְּרוּמָה.

פרשת ויקהל

דהביאו עוד, ומפרש בבקר בבקר, דהתחילו במלאכתם מעמוד השחר, דהוא תן בקר לבקרו, דדרך הפועלים מבקר דהוא הגן החמה, והם הוסיפו על המדה מצד נדבת לבם העדפה על ידי הדחק דבאו למלאכתם בבקר בבקר דהוא מעלות השחר, דהוא בקר ראשון קדם בקר שני, וזו נדבה נוספת עוד על נדבתם במה שהשפיעו לעסק במלאכה בבקר בבקר.

ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש

(לו ו)

משנת רבי אליעזר

רבי אליעזר טרילנגר זצ"ל

מותר נדבת המשכן הובאו למשה שיגנום

הקשו בזה הפסוקים דלמה ליה למשה להכריז איש ואשה אל יעשו עוד, דהא העושים במלאכה כבר קבלו עליהם לפני משה 'שלא להביא עוד', באשר שהם עצמם אמרו 'מרבים העם להביא'.

ושמעתי מהמנוח מחר"א זאמשט ז"ל מקראקא דאיתא בגמרא (ברכות כג:) פלוגתא אי הזמנה מילתא, גבי פיס של תפלין דאסור למיצר ביה זווי, וקאמר הגמרא צר ולא אזמניה אזמניה ולא צייר וכו'. והנה בפסוק (לה כה) פתיב 'ויביאו המטרה' למשה, שמע מגיה שכל המלאכה של מטות עשו בכתיהם ואחר כך הביאו לנדבת המשכן.

אם פן מובנים הפסוקים הנ"ל, דאלו הכריז 'איש ואשה אל יביא', הנה משמע אפלו מה שצבר הזמינו והכיניו בכתיהם להביא למשכן גם כן אל יביאו, ואם פן היו יוצאין אותן מלאכות לחול והיו מועלים בהם להפך דעה דאמרינן הזמנה מילתא היא, אשר בשביל

ויקחו מלפני משה את כל התרומה אשר הביאו בני ישראל למלאכת עבדת הקדש לעשת אתה והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר (לו א)

הנופה חיים

רבי חיים פאלאגי זצ"ל

נדבת עושי המשכן להשיכן למלאכתו מעלות השחר

מקרא זה אין לו הבנה מה רצה לומר והם הביאו, דאם רצה לומר שהתנדבו, מה צריך לומר באיזה זמן מהיום הביאו, מה שלא פרש בשאר נדבות הצבור.

ונראה שהדברים מגיעים למאי דאמרינן בבבא מציעא (פג:), אמר ריש לקיש פועל בכניסתו משלו וביציאתו משל בעל הבית, שנגאמר (תהילים קד כב) 'תזרח השמש יצא אדם לפעלו ולעבדתו עדי ערב', ופרש רש"י בכניסתו לביתו צריך לותר משלו אצל בעל הבית ולהחשיף אצלו, וביציאתו למלאכתו בבקר משל בעל הבית לותר, דאינו צריך להקדים משעלה עמוד השחר, אלא עם הגן החמה, ע"כ. ורש"י בפרוש החמש סדר בא על פסוק ולא תותרו ממנו עד בקר הנוותר ממנו עד בקר, פרש, מה תלמוד לומר 'עד בקר' פעם שנית, לתן בקר על בקר, שהבקר משעת הגן החמה, ובא הכתוב לתן עוד בקר להקדים מעמוד השחר, ע"כ.

ובכן זה פנות הכתוב, דבצלאל ואהליאב וכל חכם לב העוסקים במלאכתם, דנוטלים שצרכם מתרומת הלשכה, קבלו כל הנדבות מלפני משה מה שהתנדבו ישראל למלאכת הקדש לעשות אותה, והם דהיניו בצלאל ואהליאב וכל חכם לב, הביאו אליו נדבה כמו שהביאו בלם.

אך רבות יתירא אשתכחת בהו באמנים הללו העושים במלאכה, דהביאו עוד נדבה אחרת נוסף על כל סדר נדבה, והיכי דמי

המשפֿכן" ואין הקדש גזוק במגנן. נמצא, שמגנן זה של המשפֿכן פסל את כל המגננים הראשונים, שבהם אכן אין שורה הבֿרכה.

ולפי זה יובן, מה שאמר הכתוב 'והמלאכה היתה דים', שעל אף שהביאו בדיוק לפי מה שצריך למלאכת המשפֿכן, מתוך חבת ה' לישראל שרתה הבֿרכה בכל מה שהביאו, עד שהיתה "לעשות אתה והותר". (באריכות 'מכון

חכמי ספרד' נתיבות)

ויעש בצלאל את הארן (לו א)

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה קארפונקעל זצ"ל

חשיבות התורה מכך שאור הראשון נגנו בתורה

במדרש תנחומא (ס"ו, א), זהו שאמר הכתוב (תהלים קיט קל) 'פתח דבֿריך יאיר' תחלת דבֿריך במעשה דבראשית 'יהי אור', 'מבין פתיים' משם יבינו הכל ויפתחו בדבר תורה. וצריך באור.

ונראה

לי דההוה הקדוש (ח"א השמטות רסד). הקשה על הפסוק (בראשית א ג) 'ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור', 'ויהי כן' מבני ליה, כמו בשאר מקומות, ותרץ לפי שאותו אור שברא הקדוש ברוך הוא ביום ראשון לא נשתיר בעולם שגנוז הקדוש ברוך הוא לעתיד לבוא, לכך לא פתיב 'ויהי כן', דהלא לא הוי כן, דאור השני גרוע מן הראשון. ובזה פרש החתם סופר 'אור עולם באוצר תיים' (ברכת יוצר לר"ה וי"ט) נגנו באוצר, ולגו גשאר רק 'אורות מאפל', על כן 'אמר ויהי' ולא אמר 'ויהי כן', ודברי פי חכם חן.

ובכחינה זו פרש החנכת התורה (פר' בהעלותך

אות קבה) 'יעש כן אהרן' (במדבר ח

כך הוצרך להכריז בלשון הנה איש ואשה אל יעשו עוד, ומזה משמע דעל כל פנים מה שהמנינו בתוך ביתם למלאכת משפֿכן אותו יביאו על כל פנים, ואי קשיא מה יעשה משה עם זה דהרי כבר היה לו די והותר, באמת שלא יעשה בו שום דבר, רק שיגנוז אותו כדין המותר בהקדש כדי שלא יבוא לידי מעילה.

והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אתה

והותר (לו ז)

שמחת אבא

רבי שמעון חינארי זצ"ל

מגן תרומות המשפֿכן הביא ברכה

רבי חיים בן עטר בספרו 'אור החיים' דקדק בלשון הפסוק, שבתחלתו נאמר שהתרומה שהביאו היתה 'דים', כלומר מספיקה בדיוק כפי הנדרש למלאכת המשפֿכן. ובסופו נאמר "לעשות אתה והותר", דהינו שנותר ערך מהתרומות, כי נתנו יותר ממה שהיו צריכים למלאכת המשפֿכן, (ע"ש מה שחיריז).

ויתרץ בהקדים מה שהקשה האור החיים' על הפסוק 'אלה פקודי המשפֿכן משפֿכן

העדת" (שמות לח, כא), שהנה מובא במדרש (ב"ר יב, א) 'כל מקום שנאמר 'אלה' פסל את הראשונים ו'אלה' מוסיף על הראשונים'. ואם כן מה בא הפסוק למעט באמרו "אלה פקודי המשפֿכן". ותרץ, שכונת הפסוק לומר, שעל אף שמבאר בגמרא תענית (ג, ט), 'שאינ הבֿרכה שורה לא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי', מכל מקום כאן בפקודי המשפֿכן אין חשש שלא תשרה הבֿרכה במגן תרומותיו, ואדרבה, המגן יביא ברכה. וככל שהמגן יהיה גדול יותר, כך תגדל זכות הנותנים ותביא להם ברכה. והספדה לכך היא, משום שזה 'פקודי

מנושאי הפרשה

בו מלאכה יומת (לה ב). הנה קשה להבין מה צריך להודיע לנו עשיית המלאכה בששה ימים, הלא העקר בא להודיענו אסור העשייה ביום השביעי. ועוד צריך להבין מדוע לא אמר תעשה מלאכה כמו 'ששת ימים תעבד' וגו' דעשרת הדברות (שמות כ ט).

ונראה לומר דהנה הכא קאי על מלאכת המשכן כמו שמבאר בפרוש רש"י שלכן הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן לומר שאינו דוחה את השבת, עכ"ל יעין שם. והנה מבאר במדרש (וזה"ק ח"ב רכב): דמלאכת המשכן היה נעשה בגס, כיון שהיה נותן ידו אל המלאכה מיד בא מלאך ה' ומסיעו לגמרו, ואם בן היה הנה אמינא דמתר לעשות אף בשבת, דהוי שנים ששעשאהו פטורים כמבאר בשבת (א). ועל זה בא הפתוב לאמר 'ששת ימים תעשה מלאכה' רצה לומר תעשה מעצמה, שנעשית על ידי סיוע המלאך, ואם בן לא תהיו סבורים שמתרים אתם לעשות בשבת, לזה אמר דאפלו הכי וביום השביעי יהיה לכם קדש' שאתם אסורים בעשיית מלאכה, וטעם הדבר כי 'שבת שבתון לה', שגם אצל השם תברך הוא שבת, ואם בן אז גם המלאך לא יסיע אתכם בשבת, ואם בן תהיו אתם העושים כל המלאכה, על בן כל העשה בו מלאכה יומת' שהוא עושה כל הדבר.

א דעל ידי שהדליק המנורה המשיך האור הגנוז שנגנו, וזהו 'ויעש' פרוש שתקן מה שחסר בכריאת האור.

ובזה יש לפרש פנות רש"י (שם), מגיד שבחו של אהרן שלא שנה. פרוש, שלא היה צריך לשנות האור הראשון על אור אחר, מפני שהמשיך בקדשתו האור הגנוז. וראה בבני יששכר (מאמרי חנוכה מאמר א אות ו, מאמר ב אות יג) דאור הראשון נגנו בתורה הקדושה (ראה זוהר שם), והלומד תורה לשמה זוכה להנות מאור הגנוז, עין שם.

ולפי זה לומר פנות המדרש, דהקשה לו קשית רש"י, דלמה כתיב בארון ויעש בצלאל ולא בשאר מלאכות, על זה תרץ המדרש, ויעש בצלאל פרוש, תקן בצלאל את הארון ופרוש עם הארון, דהינו על ידי תורה הקדושה שמנח בארון ובו נגנו האור הראשון, ועל כן אמר המדרש זהו שאמר הפתוב 'פתח דברך' תחלת דבריו, הינו הכריאה שנעשה על ידי דבורו של הקדוש ברוך הוא כמו שפתוב (תהלים לג ו) 'בדבר ה' שמים נעשו', ויהי אור, ויהי כן מביעי ליה, שמע מינה דאור נגנו, והיכן הוא נגנו בתורה הקדושה, אם בן מבין פתיים' משם כינו הכל חשיבות התורה הקדושה.

צמח דוד

רבי יוסף דוד משאלוניקי זצ"ל

לא מת או חלה מעושי מלאכת המשכן, ולא נשבר או התקלקל מכלי המלאכה

ויעשו כל חכם לב בעשי המלאכה את המשכן (לו ח). קשה דהיה לו לומר 'עשי המלאכה', מאי 'בעשי המלאכה'. ונראה לי בפה שאמרו בילקוט מלכים (רמז קפח), ונתשלם

מנושאי הפרשה

חדושי מהרי"ל דיסקין

רבי משה יהושע יהודה ליב דיסקין זצ"ל

אסור עשיית מלאכת המשכן בשבת אף שנעשתה מאליה על ידי המלאכים

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה

שִׁישׁ הִכְרַח בְּפָתוּב דְּכָתִיב (מלכים א' ח יג) 'בְּנֵה בְּנֵיתִי בְּנֵינָן בְּנוֹי בְּנֵיתִי, וְכֵן (שם ו' ז) 'וְהִבִּיתָ בְּהִבְנָתוֹ אֶבֶן שְׁלֵמָה מִסַּע נִבְנָה' כַּמְבָאָר שָׁם.

וְזֶה אֶפְשֵׁר כַּנֶּנֶת הַפְּתוּב וַיַּעֲשׂוּ כָל חֲכָם לֵב בַּעֲשֵׂי הַמְּלָאכָה, רְצָה לֹאמַר כָּל חֲכָם עִם עוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה סִתָּם, שֶׁהֵם מְלַאָּכִים וְרוּחוֹת וְשָׂדִים שְׂאִינָם נְרָאִים, שֶׁעֲמָהֶם יַחַד הָיוּ עוֹשִׂים הַחֲכָמִי לֵב אֶת הַמְּשָׁכָן.

מֵאוּר וְשִׁמְשׁ

רבי יהודה קוריאט זצ"ל

נשלמה המלאכה במהירות מפאת סיוע המלאכים

וְהַמְּלָאכָה הִיְתָה דִּים לְכָל הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתֵר. וַיַּעֲשׂוּ כָל חֲכָם לֵב בַּעֲשֵׂי הַמְּלָאכָה אֶת הַמְּשָׁכָן עֶשֶׂר יָרִיעַת (לו ז-ח). שֶׁהִיְתָה שָׁם סִיעָתָא דְשִׁמְיָא שֶׁהָיוּ מְלַאָּכֵי הַשָּׁרָת מְסִיעִין אוֹתוֹן, וְתַכְף לְהַתְחַלָּה הַגָּה נִגְמַר כָּל אֲשֶׁר יָזְמוּ לַעֲשׂוֹת, לְכֵן הָיוּ מְרַבִּים הָעָם וְכוּ' כִּי נִשְׁלַם הַכֹּל.

אִז נִתְחַכְּם מֹשֶׁה וַיַּצִּו וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמַחֲנֵה לֵאמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה אֵל יַעֲשׂוּ עוֹד מְלָאכָה לְתַרומַת הַקֹּדֶשׁ, דְּהִינּוּ שֶׁהָאֲמָנִים אֵל יַעֲשׂוּ עוֹד מְלָאכָה, וּבְנָה וּיְכֵלָא הָעָם מֵהִבְיָא. וְנִתְּנָן טַעַם הַפְּתוּב כִּי וְהַמְּלָאכָה הִיְתָה דִּים, כִּי הִסְפִּיקָה לָהֶם לְכָל הַמְּלָאכָה שֶׁהָיוּ עֲתִידִים לַעֲשׂוֹת, דְּהִינּוּ מְשָׁכָן וְכִלְיוּ יוֹשְׁלָמוּ מֵהַמְּלָאכָה שֶׁנַּעֲשִׂיתָ כְּבֹר וְהוֹתֵר, וּבִבְאָר וְאָמַר וַיַּעֲשׂוּ כָל חֲכָם לֵב בַּעֲשֵׂי הַמְּלָאכָה, פְּרוּשׁ עִם עוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה, וְהֵם מְלַאָּכֵי הַשָּׁרָת.

כָּל הַמְּלָאכָה וְתָהִי שְׁלוּם, שֶׁכָּל הָאֲמָנִים שֶׁהָיוּ בּוֹנִים בּוֹ לֹא מֵת אֶחָד מֵהֶם, וְלֹא חָלָה אֶחָד מֵהֶם, וְלֹא נִשְׁבַּר מִגְּרוּפִית וְלֹא קָרַדָם, וְלֹא חָשׁ עֵינָיו, וְלֹא נִפְסַק כְּלֵי הַמְּלָאכָה, וְלֹא נִשְׁבַּר אֶחָד מֵהֶם, ע"ש.

וְזֶה שֶׁאָמַר וַיַּעֲשׂוּ כָל חֲכָם לֵב, כְּלוֹמַר וְכָל חֲכָם לֵב וְאָמְן שֶׁנִּכְנַס לְמְלָאכַת הַמְּשָׁכָן כֻּלָּם עָשְׂאוּהוּ וְלֹא מֵת אֶחָד מֵהֶם, וְלֹא חָלָה אֶחָד מֵהֶם, וְגַם כְּלֵי הַמְּלָאכָה שֶׁהֵם נִקְרָאִים 'עוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה' לֹא נִשְׁבַּר וְלֹא נִפְסַק אֶחָד מֵהֶם, וְזֶהוּ בַּעֲשֵׂי הַמְּלָאכָה, כְּלוֹמַר שֶׁהָאֲמָנִים עִם עוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה שֶׁהֵם הַכֹּלִים כֻּלָּם עָשׂוּ הַמְּשָׁכָן, וְלֹא מֵת וְלֹא חָלָה שׁוּם אָמְן, וְלֹא נִפְסַק וְלֹא נִשְׁבַּר שׁוּם כְּלֵי.

סיוע המלאכים והשרים למלאכת המשכן

עוֹד יֵשׁ לֹאמַר 'בַּעֲשֵׂי הַמְּלָאכָה' בְּמֵה שֶׁאָמְרוּ בְּמִדְרָשׁ סוֹף הַסֵּפֶר (נב ד), שֶׁעָשׂוּ הַמְּשָׁכָן וְלֹא יָדְעוּ לְנִשְׁבּוֹ, בְּאוֹ אֶצֶל מֹשֶׁה, כִּיֹּן שֶׁרָאָה אוֹתָם שֶׁרְתָה עֲלֵיו רֹחַ הַקֹּדֶשׁ וְהִקִּימוּ, וְלֹא תֵאמַר מֹשֶׁה הֶעֱמִידוֹ, אֲלֵא נַעֲשׂוּ בּוֹ נְסִים וְעִמְד מַעֲצָמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (מ יז) 'הוֹקֵם הַמְּשָׁכָן, וְאִם תָּמָה אֹתָהּ עַל זֶה, הָרִי שְׁלֹמָה כְּשִׁבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הוּא נִבְנָה מַעֲצָמוֹ, אָמַר רַב הוֹנָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסִי הַכֹּל מְסִיעִין אוֹתוֹ הַבְּרִיּוֹת וְהַרוּחוֹת כּו', לְפִיכָף בְּמַעֲשֵׂה נְסִים נִבְנָה, וְכֵן כְּשֶׁהוֹקֵם הַמְּשָׁכָן בְּמַעֲשֵׂה נְסִים עִמְד בּוֹ. וּבִפְרָשַׁת נִשְׂא (ד א) אָמַר, הַכֹּל מְסִיעִין לְמִלְךָ, כָּל שֶׁכֵּן שֶׁהַכֹּל מְסִיעִין לְמִלְךָ מְלִכֵי הַקַּב"ה הַב"ה, אֶפְלוּ רוּחוֹת אֶפְלוּ שְׂדִין אֶפְלוּ מְלַאָּכִים כּו'.

וּלְפִי זֶה גַם בְּמַעֲשֵׂה הַמְּשָׁכָן סִיעוּ הַמְּלַאָּכִים וְשָׂדִים וְרוּחוֹת, מְכַל שֶׁכֵּן דְּהַכֹּל מְסִיעִין לְמִלְךָ, אֲלֵא שְׁלֵא מְצָא בַעַל הַמַּאֲמָר הַכֹּרֵחַ מִן הַפְּתוּב אֲלֵא לַעֲנֵן הַהֲקָמָה דְּכָתִיב 'הוֹקֵם', אֲבָל לְבִנְיָן לֹא מְצָא הַכֹּרֵחַ כִּמוֹ בְּנֵי שְׁלֹמָה

מעשי צדיקים

בהגיעו ליער, נבהל לראות בהקיץ את חברו המנוח, צועד אף הוא לעבר הציון הקדוש.

נרעש ונפחד שאל את ידידו, "מה אתה עושה כאן", הוא ספר שטען בפני בית דין של מעלה, כי מאחר ובחיים חיותו השתטח מדי שנה על הציון הקדוש ביום ההולוא, הוא מבקש כי תנתן לו רשות גם השנה לעשות כן.

הרשות נתנה לו, והוא הלך עם חברו אל הציון הקדוש וחזרה. סיים החבר את ספורו ואמר, "כל הזמן החזקתי עצמי לבל אתעלף מרב התרגשות, אולם כעת עזב אותי חברי המת, ונשארתי עומד על עמדי ותוהה על מה שעניי ראו ואזני שמעו, מרב פחד רצתי לכאן לאכסניה זו, בקושי נכנסתי, ומיד נפלתי והתעלפתי.

נענה ואמר הבית אהרן, "מהו החדוש, יום זה כ"ב תמוז, הרי הוא בבחינת שבת, אז החיבים שבגיהנם נחים". אחר אמר לבעל האכסניה, "הלא אמרנו לכם כי אהיה אצלכם בשבת". (מאורי אט)

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה בו מלאכה יומת (לה ב)
ספרו לחפץ חיים זיע"א את אשר ארע בוילנא. רב שיצא לשוק בערב שבת קדש לפנות ערב, להזהיר את העם על סגירת החגיות קודם שקיעת החמה, נפגש עם אחד החוננים הבירונים שצוה על שוטר לאסרו, על שהוא מפריע את מנוחתו ומבטלו ממסחרו.

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' (לה ב)

לקראת יום כ"ב תמוז, יומא דהולוא קדישא של הרה"ק רבי שלמה מקארלין זיע"א הי"ד שחל אותה שנה ביום ראשון, נסע הרה"ק הבית אהרן זיע"א ללודמיר, להשתטח על ציונו הקדוש.

היתה זו תקופה של התגברות הלשנות המתנגדים נגד החסידים ורבותיהם, על פו הכרח הבית אהרן לעזב את לודמיר כבר בערב שבת קדש, ויצא לאוסטילא, לעשות בה את השבת. אך דרכו פעמי הרבי באוסטילא, מהרו לקראתו שנים מתושבי העיר, להזמינו לשבת בביתם.

נענה הרבי ואמר, "בשבת קדש אשבות אצל זה, אולם ביום ראשון, יום ההולוא קדישא שהוא בבחינת שבת, אתאכסן בעיר ה' יתברך אצל השני". משהבחין כי חלשה דעתו של המזמין השני, על כך שהרבי אינו שובת בביתו, נענה ואמר, "אמרתי לך שכ"ב תמוז הוא בבחינת שבת".

ביום ראשון בעת שישב הרבי עם החסידים בשלחנו הטהור לכבוד ההולוא, התפרץ חסיד לבית בבהלה, ונפל תחתיו מתעלף. אחר שעוררוהו מעלפונו, ספר כי מדי שנה נהג לעלות ולהשתטח על הציון הקדוש ביום כ"ב בתמוז, עם חברו הקרוב.

במהלך השנה שבק חברו חיים, והשנה הלך לבד להשתטח על ציונו הקדוש של הרבי. לפני בית החיים עומד יער קטן, דרכו צריכים לעבר על מנת להגיע לציון הקדוש.

תרומתו למאתים זהובים, אך הצמח צדיק צוה על השליח לחזור אל הגביר בשלישית ולומר בשליחותו כדברים האלה.

"היום" הוא ערב יום הקדוש, אין יהודי ולו הפשוט ביותר שעוסק ביום זה בעניני ממון, אם אני מבקש תשע מאות וששים זהובים דוקא היום, כנראה זקוק הנני בדיוק לסכום זה. הוא מסר את הדברים לגביר, אך הלה עמד בסרובו גם בפעם ההיא, והשליח שב בנידים ריקות.

נענה הרבי ואמר, "אם כן, אינני חיב בדבר, אני רציתי, ורק הוא לא רצה". באותו מעמד פנה הרבי אל החסיד ר' משה לייב ז'ערעווער ז"ל, שלא היה אמיד כאותו גביר ר' לייב, ובקש שיתן לו תשע מאות וששים זהובים, הוא פתח את ארנקו, ומסר על אתר בידי הרבי את הסכום המבקש.

את הונו הרב עשה ר' לייב הגביר, ממשךפה של יין שרף שהיתה בבגעותו, ברצותו להפטר מתשלום המסים הגבוהים, הזרים את היין דרך צנור צדדי, ולא דרך השעון המורה על כמות יין השרף שעבר בו, על פיו שלם המס לשלטונות.

כעבר זמן קצר, הגיעה בקרת מהשלטונות למשרפת הי"ש בעקבות הלשנה כנגדו, הם גלו את הצנור הצדדי, והבחינו בהעלמת המס המגיע על פי החק. בצר לו שלח את החסיד ר' מאיר אל הצמח צדיק, שפיציר בעדו לישועה.

הגיע ר' מאיר לרבי בביתה, והודיע כי ר' לייב מוכן לתן כל סכום שיקבש הרבי, ובלבד שינצל מהענש הצפוי לו, אך הרבי דחה את בקשתו ואמר, "כשרציתי, הוא לא רצה, כעת איני יכול לעשות מאומה". במשפט הקשה שנענה לו, נגזר דינו של הגביר

ענה החפץ חיים, "כל ימי הצטערתי מתי יבוא הדבר לדי ואק'מנו, להאטר עבור כבוד שבת, אשרי מי שזכה לכה, לשבת בבית האסורים עבור קזשת השבת, מחלקו היה חלקי". (חפץ חיים על התורה - מעשי למלך עמ' קלא)

לא תבערו אש בכל משבתיתכם ביום השבת (לה ג)

כאטר ספרו לרבי יצחק זאב סולוביצקי זצ"ל, **הרב מבריסק**, כי בשבת קדש נשרף אוטובוס שהיה בדרך לתל אביב, הגיב רבי יצחק זאב באזני מקרביו, "השבת היא שבוערה".

תמה אחד הנוכחים ושאל, "הלא כבר מספר פעמים ארע כן בימות החל", ענה רבי יצחק זאב, "מדוע תמיד, אינני יודע, הפעם אני יודע". (עבודות והנהגות לבית בריסק ח"ב עמ' קמא)

קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו (לה ה)

בערב יום הכפורים, שלח הרה"ק הצמח צדיק מוויז'ניץ זיע"א את חסידו ר' מאיר קסלר ז"ל אל הגביר ר' לייב, ובקש לומר בשליחותו שהוא זקוק עתה לתשע מאות וששים זהובים, עבור צרכי צדקה.

הגביר התוכח על גדל הסכום העצום, אמר שהוא מוכן לתת לרבי מאה זהובים, שגם הם נחשבו לסכום הגון, אבל לא תשע מאות וששים, החזיר ר' מאיר את תשובת הגביר לרבי, והוא הורה לשוב שנית, לבקשו לתן את הסך שדרש בתחלה.

גם בפעם ההיא עמד הגביר בסרובו, באמרו שהוא גאות לבקשת הרבי להעלות את

במחשבתו של חסיד שעמד מאחורי כסאו עלתה השאלה, כיצד יכול האמרי יוסף להתפלל וְנָא אֵל תְּצַרִיכֵנוּ ה' אֱלֹקֵינוּ לֹא לַיָּדַי מִתְּנַת בְּשׂוֹר וְדָם וְלֹא לַיָּדַי הַלְוָאֲתָם, בעת שהוא יודע שמיד אחר הסעודה יקבל פְּדִיּוֹנוֹת מִהֶקְהָל הָרַב, המצפה לעצתו ולבְּרַכְתּוֹ, אף הוא דָּחָה אֶת הָרְהוּרוֹ, 'הלא המהרהר אחר רבו, כְּמֹהֲרָהּ אַחֲרַי הַשְּׂכִינָה'.

סיים הרבי לברך, פנה אל האברך שעמד וְהִרְהַר אַחֲרָיו, נתן לו מהפוס של בְּרַכָּה, ואמר, "בְּאֲמַת יֵשׁ לְהִבִּין מַה שְּׂאוּמְרִים בְּבִרְכַת הַמְזוֹן וְנָא אֵל תְּצַרִיכֵנוּ וְכוּ', הלא נסח זה תקנו חז"ל לְאֲמָרוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.

הן מי שנהנה מיגיע כפו, והן אשר נהנה מאחרים, אף אותם שמתקנים בהם וְיִיתֵן לוֹ מִזֶּהָב שֶׁבָּא וְיִתְפַּלֵּל בְּעֵדוֹ' (תהלים עב טו), מתפרנסים מכף שאחרים נותנים להם כְּדִי שִׁיתְפַּלְלוּ בְּעֵדָם, נמצא שְׁכָל פְּרִנְסָתָם מִמִּתְּנַת בְּשׂוֹר וְדָם, אם כן איך יתפללו וְנָא אֵל תְּצַרִיכֵנוּ וְכוּ'.

ברם, בְּאֲמַת הַמִּקְבֵּל מֵאַחֲרִים לְמַעַן יִתְפַּלֵּל בְּעֵדָם, וְהִלָּה נְעִנָה בְּתִפְלַתּוֹ וּבִקְשָׁתּוֹ נִתְמַלְאָה לְטוֹבָה, נמצא שהמתפלל לא קבל מתנה, הוא נתן תְּמוּרָתָהּ אֶת הַיְשׁוּעָה שֶׁפָּעַל בְּכַח תְּפִלָּתּוֹ, אין זה אֵלָּא כֶּשֶׁאֵר מִשָּׂא וּמִתֵּן.

אדרבה, כָּכֹר אָמְרוּ חז"ל (ויק"ד לד ח), 'וְיִוָּתֵר מִמָּה שֶׁבַעַל הַבַּיִת עוֹשֶׂה עִם הָעֵנִי, הָעֵנִי עוֹשֶׂה עִם בַּעַל הַבַּיִת'. אֲבָל אִם הִתְפַּלֵּל וְלֹא נְעִנָה, נמצא שהנתינה אינה אֵלָּא מִתְּנָה בְּעֵלְמָא, אף אם פעל ישועה, אֵלָּא שֶׁהִיא בָּאָה לְאַחַר זְמוֹן, נמצא שעד שֶׁהִלָּה נְעִנָה הִיְתֵה נְתִינָה זוֹ כֶּהֲלוֹאָה בְּיַד הַמִּתְפַּלֵּל.

זה אשר אנו מתפללים וְנָא אֵל תְּצַרִיכֵנוּ ה' אֱלֹקֵינוּ לֹא לַיָּדַי מִתְּנַת בְּשׂוֹר וְדָם, שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יִקְבַּל תְּפִלָּתֵנוּ וְנִזְכָּה לְפַעַל יְשׁוּעוֹת

לְהַנְמִיק בְּבֵית הָאֲסוּרִים בְּמִשְׁךְ שֶׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים תְּמִימוֹת. (דגל ישראל סבא)

אֵת הָאָרֶן וְאֵת בְּדִיוֹ אֵת הַכַּפֹּת וְאֵת פִּרְכַּת הַמִּסְךָ (לה יב) **לַעֲתִים** תְּכּוּפוֹת, נוֹסַע הִיָּה הֵרָה"ק **רבי אַרְוֵן אֶפְטֵיטִין** זיע"א בן הרה"ק **המאור וְשִׁמְשׁ** זיע"א, לְהִסְתוֹפֵף בְּצַל חֲבָרוֹ הֵרָה"ק **הַתְּפִאָרֶת שְׁלֵמָה** זיע"א, שֶׁהֶעֱרִיצוּ, כְּבָדוֹ, וְרוֹמְמוֹ עַל כָּל עֲדָתוֹ.

בַּעַת שֶׁהַתְּפִאָרֶת שְׁלֵמָה אָמַר 'תוֹרָה' וְהַחֲסִידִים דָּחְפוּ זֶה אֶת זֶה בְּלַחֲץ זוֹ הַדְּחָק, לְהִתְקַרֵּב אֶל הַרְבֵּי וְלִשְׁמַע דְּבָרֵי תוֹרָתוֹ, הַבְּחִין הַרְבֵּי בְּרַבֵּי אַרְוֵן הַמְּצַטְנֵעַ בְּקֶרֶן זְוִית, וְאִינוּ דוֹחֵק עֲצָמוֹ בִּין הַחֲסִידִים.

אחר שְׁכַלָּה אָמִירַת הַתּוֹרָה, פָּתַח הַרְבֵּי וְאָמַר, "אָמְרוּ חז"ל (יומא נא.), 'מְקוּם אַרְוֵן אִינוּ מִן הַמְדוּרָה', כָּל הַכְּלִים שֶׁהָיוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ תְּפִסּוּ מְקוּם, מְלַבֵּד הָאָרֶן שֶׁלֹּא תְּפִסּוּ מְקוּם כָּלָל, וּבְכָל זֹאת הָיוּ הַלְחוֹת מוּנָחִים דְּנֻקָּא בְּאַרְוֵן.

כן רבי אַרְוֵן, לֹא דוֹחֵק עֲצָמוֹ וְאִינוּ תוֹפְסִים מְקוּם בִּין הַחֲסִידִים, אֲף עִם כָּל זֹאת, יוֹדֵעַ וּמְבִיֵן אֶת הַדְּבָר תוֹרָה שְׂאֲמַרְתִּי יוֹתֵר מִהָאַחֲרִים". (שיח טרפי קודש)

וַיָּבֵאוּ כָּל אִישׁ אֲשֶׁר נָטָאוּ לְבוֹ וְכֹל אֲשֶׁר נָדְבָה רֹחוֹ אֹתוֹ הֵבִיאוּ אֶת תְּרוּמַת ה' לְמַלְאֲכַת אֹהֶל מוֹעֵד וְלִכְלֵל עֲבֹדָתוֹ וּלְבַנְדֵי הַמִּסְךָ (לה נא)

לְהַגִּיל מִצְוֹת סְנֻדָּקָאוֹת, הִזְדַּמֵּן הֵרָה"ק **הָאֲמִירֵי יוֹסֵף מִסְפִּינְקָא** זיע"א לְעִיר גְּדוּלָּה, בְּהַתְאַסְפוֹ לְכַבּוּדוֹ כְּמֹה מֵאוֹת אִישׁ. כְּאֲשֶׁר בָּרַךְ בְּרַכַּת הַמְזוֹן כְּהַרְגָלוֹ מִתּוֹךְ סִדוּר הָאֲרִיז"ל, וְהִגִּיעַ לְפִסְקָא וְנָא אֵל תְּצַרִיכֵנוּ וְכוּ', הִתְלַהֵב בְּדַבְּרָיו.

הרב לא הרהיב עז בנפשו לעשות כזאת, על כן הציע שהוא ישלם מכיסו קמעא קמעא את הסכום הגדול, העקר שלא יאלץ לתובעו מאת רבה של ירושלים.

בעוד הבעל עומד לפני הרב, נכנס לפתע שליח הדאר לבית הרב ובדיו מכתב מירושלים, הרב פתח את המכתב, ומצא בו את הארבע מאות זהובים ששלח לרבי יוסף חיים, צהלו פניו, ומסרם מיד לידי הנצב לפניו.

כלו התרגשות, בקש האיש מאת הרב שיקריא את אשר כתב הרב זוננפלד במכתב המצרף, הרב הקריא לפניו כדברים האלה, "קבלתי את מכתבו, ואולם כיון שמעלת כבודו כותב שאשה מסרה את המעות, חוששני שמא עשתה זאת מבלי רשות בעלה.

בזאת הנני משיב לו את הכסף, בבקשה למסרו בחזרה לשולחת, אך מובן שלא מעטתי בשל כך למלא את בקשתה בדבר התפלות שתפקד, ויהי רצון שהתפלות תתקבלנה".

עיני הרב ועיני בעל האשה, זלגו דמעות. **עקרון** זה שלא לקבל מאומה מאשה ללא הסכמת בעלה, מקבל היה אצל רבי יוסף חיים לא רק לגבי אחרים, אפלו מאחותו היחידה הקפיד שלא לקבל, מבלי הסכמתו המפורשת של בעלה, גיסו, כפי שכתב באחד ממכתביו לאחיו ר' שמואל.

"בתבתך שמחה אותי מאד, את החבילה מאחותנו היקרה קבלתי על ידי מר פפנהיים, אבל את הכסף שהכיל לפי השערתי כאסף וחמש מאות קתרים, לא הסכמתי לקבל ובקשתי ממר פפנהיים להחזירו לה, כסום זה גדול מדי עבורה, ביחוד שלא הייתה לי ידיעה ברורה אם בעלה היקר מסכים לכך.

לאלה המפרנסים אותנו, כי אז לא תהיה נתינתם מתנה.

יתרה מזו, אנו מוסיפים ומעתירים לפניו יתברך, ו'לא לידי הלואתם', שתפלתנו תהיה שגורה בפינו ותענה מיד, כדי שלא יהיה הממון אצלנו בבחינת הלואה, עד שתבוא הישועה. (הקדמה לספר ליקוטי אמרי יוסף - מועדים)

יבאו האנשים על הנשים (לה נב)

מפרט הספורנו, עם הנשים המתנדבות באו האנשים שלקו להספים בגדבה, כדי שיקבלו הגבאין מהו, שאין מקבלים מן הנשים אלא דבר מועט (נבא קמא מיט).

ספר הרב משה בלוי ז"ל, אשה מהונגריה שבעלה עשיר מפלג והיתה לו לעזר בנהול עסקיו, באה אל רב העיר, גדיה ארבע מאות זהובים, ומשאלתה בפייה.

עם כל עשרה העצום, לא זכתה עדין לפרי בטן, היא מבקשת לשגר את הסכום שבדיה כפדיון נפש לאחד מן הצדיקים אשר יורה לה הרב, למען יעתיר עבורה להפקד בזרע של קימא.

יעז לה הרב לשלח את הכסף לירושלים עיר הקדש, אל רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, היא מסרה לרב את הכסף, והוא מהר לשולחו לתעודתו, בצורף בקשה להתפלל עבור האשה.

נעבר שלשה שבועות הגיע בעל האשה אל רב העיר בתרעמות, על שקבל סכום כה גדול מאשתו לצדקה ללא ידיעתו. הרב התנצל כי חשב שעשתה זאת בידיעתו, אך הלה תבע נחרצות שהרב ידרש את השבת מעותיו.

אחר מצא בחלון הראוה של אחת החניות מחזורים יפים וחשב, "מאד תשמח זוגתי, אם אקנה לה את המחזורים הללו". נכנס לחנות, ורכש את המחזורים מהכסף שנותר בידו עבור דמי הפדיון, כך התמעטו הדמים, והוא הגיע אלי ובגידו עשרים הזהובים שנותרו לו.

ואלו המלמד כשיצא מביתו, היה בידו רק חצי זהוב לדמי פדיון. אף הוא לא השיג עגלה פשוטה לנסיעה, לכן העדיף ללכת את כל הדרך רגלי עד לטרעסיה, משם נסע ברקבת במחלקה הרביעית הזולה, כי בשלישית כבר היו כל המקומות תפוסים, כך חסך עוד מכספו, וצברף זאת לדמי הפדיון.

ברכבת נסע עד יאסין ומשם בא ברגל לויזניצא, ואת ההפרש הוסיף לדמי הפדיון, כשהגיע לויזניצא הלך ללון באכסניה הזולה ביותר, אצל אברהם שטענדדעל, שם לא מצא מטה והסכים לישן על הארץ, כך עלתה האכסניה בזול, והוא הוסיף עוד על דמי הפדיון.

כשעמד המלמד להכנס ולמסור את הקוויטל, ראה שאין בידו רק זהוב וחצי שהשיג מכל אשר חסך בהוצאות הדרך, הוא הרהר לעצמו, הלא ההוצאות בבית הרבי גדולות, מוכרחני להוסיף מעט על דמי הפדיון.

לפתע הבחין בחסיד מתושבי כפר מגוריו, שבגו הנו מתלמידיו בכפר, נגש אליו ושאלו, "האם הנך מרצה מלמודי בנגד", משענה הלה בחיוב, שאל האם בדעתו לשלח את בנו ללמד אצלו גם בזמן הבא.

הלה ענה שאכן בדעתו להוסיף ולשלח אליו את בנו, והמלמד בקשו שיתן כבר עתה מעט דמי קדימה עבור הזמן הבא, לכל הפחות חצי זהוב. הסכים הלה ונתן לו חצי

בצעירותו הייתי מקפיד מאד ומזהירה שלא תשלח בלי ידיעת בעלה, כל שכן לעת זקנה עלי להקפיד עוד יותר לא לנגע בדבר שאינו שלי, תקנתי בה' יתברך בחסדיו וברחמיו שימשיך לפרנסני מתחת ידו הרחבה, למען אוכל להמשיך להתנהג כפי שהרגלתי מנעורי". (האיט על החומה)

כל מרים תרומת כסף ונחשת הביאו את תרומת ה' וכל אשר נמצא אתו עצי טטים לכל מלאכת העבודה הביאו (לה כד)

שני יהודים נכנסו לחדר הרה"ק **הצמח צדיק מויזניץ** זיע"א, האחד עשיר שמסר קוויטל אליו צרף פדיון נפש מכבד של עשרים זהובים, והשני מלמד עני, שהסתפק בפדיון של שני זהובים. קרא הצמח צדיק למקורביו ושח באזניהם, "אספר לכם את קורות שני הפדיונות האלו.

הנעשיר יצא מביתו כשבדעתו למסור לי חמשים זהובים כדמי פדיון, כשיצא לדרך לנסע מביתו עד לתחנת הרכבת שבישוב טרעסיה, לא עלה בידו להשיג עגלה פשוטה, כל העגלות היו תפוסות. בלית בררה שכר כרפיה מכבדת, ובגיו הפרש המחירים, הוריד מדמי הפדיון.

בהגיעו לתחנת הרכבת, היתה המחלקה השלישית תפוסה עד אפס מקום, והוא הכרח לנסע במחלקה השנייה, היקרה יותר, גם את דמי הפרש מחירים אלו, וזמן על חשבון דמי הפדיון.

בהגיעו לויזניצא, לא השיג העשיר אכסניה פשוטה, את המחיר הגבוה שהיה עליו לשלם עבור האכסניה המכבדת, וזמן גם כן על חשבון דמי הפדיון.

אמר לגבאי הנדָהם, "בְּקִשְׁתִּי שְׁטוּחַה בְּפִנְיָה, מִחֹר תִּנְהַל אֶת הַמְּכִירָה רַק לְמַרְאִית עֵינַי, תִּכְרִיז עַל מַחִיר נְמוּנָה, וּלְבִסּוֹף תּוֹדִיעַ שֶׁהַזְכוּת נִמְכְּרָה בְּחֹמֶשׁ מֵאוֹת רָבֶל".

לְמַחֲרָתָה הַתְּנַהֲלָה הַמְּכִירָה הַפְּמִבִּית, תַּחֲלָה הָיוּ הַעֲנֻנִים יִגְעִים וְהַזְכוּת נִשְׁטַח בֵּין שְׁנַיִם מַחֲשׁוּבֵי הַקְּהֵלָה, "שְׁלֹשִׁים וְחֹמֶשׁ רָבֶל", הַכְּרִיז הָאֶחָד, "אַרְבָּעִים", עָנָה רֵעֵהוּ, אַחַר טַפְסוּ הַמַּחֲרִים וְהָאֶמְרָה עַד מֵאָה רָבֶל.

הַנִּיתָ הַגְּבָאִי לַמַּתְנַקְחִים לְכָלֹת אֶת כֹּהֲמֵי וּמִרְצָם, עַד שֶׁנִּרְאָה כִּי טַפְסוּ אֶל הַשִּׂיא שֶׁעֲמַד עַל מֵאָה וְשֵׁשִׁים רָבֶל, וְאִזּוּ הַכְּרִיז, "אֶחָד מִבְּנֵי הַקְּהֵלָה הַחֲפִיץ בְּעֵלוֹם שְׁמוֹ, הַסְּמִיכְנִי לְהוֹדִיעַ עַל הַצָּעִתוֹ, חֲמֵשׁ מֵאוֹת רָבֶלִים".

הַהִפְתָּנָה הַדְּהִימָה אֶת כָּלֶם, הַגְּבָאִי שָׁאֵל הָאֵם לְמִישֶׁהוּ יֵשׁ הַצָּעָה גְּבוּהָה יוֹתֵר, וְכַמוֹכֵן לֹא הָיָה. קִהַלְתָּ אוֹסְטְרָאָה רַעֲשָׁה וְגַעֲשָׁה, שְׁנֵי חֲדוּשִׁים הָיוּ בְּדָבָר, הַמַּחֲרִי הַגְּבוּהָה, וְעֵלוֹם הַשָּׁם, שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד שָׁמְשׁוּ כִּי נִרְחַב לְכָל בְּנֵי הַקְּהֵלָה לַעֲנוֹת בָּהֶם.

הַתּוֹרָם לֹא כִּלְהָ עֲדִין מִלֵּאכְתּוֹ, יוֹם לִפְנֵי הַנְּחִת אֲבָן הַפְּנֵה בְּאֵל בְּלִית הַגְּבָאִי וְצוּהָ עֲלָיו בְּמִפְגָּעוֹ, "בְּהַנְּחִת אֲבָן הַפְּנֵה אֵל תִּכְבַּד אוֹתִי, אֲלֵא אֶת רַבְנוּ הַמַּהְרֵשׁ"א, הַלֹּף הַגְּבָאִי אֶל הַמַּהְרֵשׁ"א וְיִסְפֹּר לוֹ כְּדָבָרִים הָאֵלוֹ. **צִוָּה** הַמַּהְרֵשׁ"א עַל הַגְּבָאִי, "אָמַר לְתוֹרָם הַנִּסְתֵּר שִׁיאוּאֵל לְבֵא אֵלַי, וְאָרְאֵהוּ פָּנִים אֶל פָּנִים". הַגְּבָאִי גְּבוּהָ, וְהַשִּׁיב בְּשִׁפְהָ רִפָּה כִּי הִלָּה בְּקֶשׁ בְּכָל לְשׁוֹן שֶׁל בְּקֶשָׁה שְׁלֵא יִגְלוּ אֶת זְהוּתוֹ, לְמַעַן תִּהְיֶה הַצְּדָקָה בְּשִׁלְמוֹת לְשֵׁם שְׁמַיִם, לֵלֵא שְׁמִי כְּבוֹד.

עָנָה הַמַּהְרֵשׁ"א וְאָמַר, "לֹף נִאָּמַר לוֹ כִּי אֲנִי הוּא הַמְּבַקֵּשׁ לְדַעַת, מִבְּטִיחוֹ אֲנִי נִאָּמְנָה כִּי מִפִּי לֹא יֵצֵא הַדָּבָר לְשׁוֹם נִבְרָא בְּעוֹלָם".

זְהוּב, כִּי נִכְנַס הַמְּלַמֵּד בְּשִׁמְחָה רַבָּה לְמִסֹּר אֶת הַקְּוִיטָל, אֵלָיו צָרַף דְּמֵי פְדִיוֹן שְׁנֵי זְהוּבִים.

פְּנָה הַצָּמַח צְדִיק אֶל מִקְרָבָיו וְאָמַר, "כְּמָה חֲמִיצוֹת וּמְרִירוֹת נִמְצָאִים בְּעֵשְׂרִים הַזְּהוּבִים הַלָּלוּ, וְכְמָה מִתִּיקוֹת וְאוֹרָה קוֹרְנֵת מִשְׁנֵי הַזְּהוּבִים הָאֲחָרִים". (סִרְפֵי מוֹדֵט)

כָּל אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר נָדַב לִבָּם אֹתָם לְהֵבִיא לְכָל הַמְּלֶאכֶה אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת בְּיַד מֹשֶׁה הַבִּיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל נְדָבָה לָהּ (לה נט)

לְיִשִּׁיבָה הִרְמָה בְּאוֹסְטְרָאָה, בְּרֵאשֶׁה עֲמַד רַבִּי שְׁמוּאֵל אֶלְעָזָר אֵיידֶלס זצ"ל, שְׁנוֹדַע לְיָמִים בְּכַנּוּיוֹ הַמַּהְרֵשׁ"א, נִהְרָו מִכָּל עֶבֶר מִצִּוּנֵי הַבְּחוּרִים, סַפְסָלִים רַבִּים נוֹסְפוּ בְּבִית הַמְּדֻרָשׁ, עַד כִּי צָר הַמְּקוֹם לְהַכִּיל אֶת הַצּוֹרְבִים.

עֲמַדוֹ עֲסָקְנֵי קִהַלְתָּ אוֹסְטְרָאָה שֶׁאֵהֶבֶת הַתּוֹרָה פַּעֲמָה בְּלִבָּם, כְּנִסּוֹ אֶסְפַּת חֵרוֹם לְרַגְלֵי הַמִּצְבַּח הַדְּחוּק, בְּהַחְלִיטוֹ לְהַקִּים בֵּית מְדֻרָשׁ גְּדוֹל עֲבוּר הַיִּשִּׁיבָה. כֵּן הַחֲלַט בְּאֶסְפָּה לַעֲרֹף מַגְבִּית מִכָּל אֲנָשֵׁי הָעִיר אִישׁ כְּפִי יִכְלָתוֹ, וּבְנוֹסְף לְמַכּוֹר אֶת זְכוּת הַנְּחִת אֲבָן הַפְּנֵה לְבָנָיו הַיִּשִּׁיבָה, לְכָל הַמְּרַבָּה בְּמַחֲרִי.

הוֹדִיעֵנו לְבָנֵי קִהַלְתָּ אוֹסְטְרָאָה עַל הַהַחְלָטָה, וְקָבְעוּ יוֹם לְמַכְרָה הַפְּמִבִּית שֶׁל יְרֵית אֲבָן הַפְּנֵה. יוֹם לִפְנֵי הַמְּכִירָה, הִגִּיעַ אֶחָד מִבְּנֵי הַקְּהֵלָה לְבִית הַגְּבָאִי וְלָחַשׁ בְּאָזְנוֹ, "דָּבַר סֵתֵר לִי אֱלֹהִי".

הַכְּנִיסוּ הַגְּבָאִי אֶל בֵּיתוֹ פְּנִימָה, וְאִזּוּ שָׁאֵל הָאוֹרֵחַ, "בְּכְמָה תִּמְכַּר אֲבָן הַפְּנֵה לְפִי דַעֲתָךְ", הַגְּבָאִי הִרְהֵר מַעֵט, "בְּמֵאוֹת רָבֶלִים לְכָל הַיּוֹתֵר", אָמַר, "מַעֲוֹלָם לֹא עֲבָרְנוּ אֶת הַסְּכּוּם הַזֶּה".

שִׁלַּף הָאִישׁ צָרוּר כֶּסֶף תְּפוּחַ מַחִיקוֹ, "כָּאֵן יֵשׁ חֲמֵשׁ מֵאוֹת רָבֶל כֶּסֶף טְבִינֵי וְתַקְוִילֵי",

מלוה מלכה

אקבלו בעזר ה' בלי נדר כתלמיד בישיבתי".
שמר הלה את ההבטחה בלב, ויהי בבקרו של יום הבר מצוה, לאחר שהניח הנער

תפליו, הלך עם בנו אל ישיבת המהרש"א. מנהלי הישיבה דחוהו בשתי ידיים ואמרו, "אף אם הוא מפלג בכשרונות לא נוכל לקבלו, צעיר לימים הנו".

נכנס האב אל בית המהרש"א ואמר, "באתי לפרע שטר חוב ישן, הבטחתי כי בבוא היום יקבלו את בני לישיבה, הגיעה השעה ואין ביכלתי להמתין עוד יום אחד נוסף". המהרש"א לא דחהו, לקח את הבחור הצעיר תחת חסותו, גדלו כמה שנים כבן טפוחיו, עד שנעשה הנער לגדול בתורה.

על זה אמרו בני ישיבת אוסטרא, "גדול מה שנאמר בברכה השניה, היא הברכה בבית המילה שיגדל בתורה, יותר מאשר הראשונה, הברכה שברך את אביו 'כעת חיה', יען כי עבור קיום הברכה השניה, השקיע המהרש"א שנים של עמל ויגיעה".

זה אשר נאמר 'כל איש ואשה אשר נדב לבם וגו', ומה השכר על כך, 'הביאו בני ישראל נדבה לה', הם זכו להביא את הילדים, ואותם ילדים היו כנדבה ללגיון ה' יתברך, מאחר והיה זה בזכות הנדבה, הרי זה כחלק מאותה נדבה לה'. (אוצר בר מצוה ע"פ קהלת יצחק)

"אדעגא דהכי לא אמרתי", אמר התורם לגבאי, "אם רבנו המבוקש, לא אוכל לסרב לו".

נכנס התורם אל המהרש"א בפיק ברכים, והוא פנה אליו ואמר, "רצוני לשמע מפיד מהו סודך, הרי אינך גביר". גבוך הלה ואמר, "אמנם פועל פשוט אני, זה לי עשרים שנה מאז נשאתי, שחוסך אני כל פרוטה ומקמץ מזון מפי, למען יהיה לי לשלם שכר מלמדים בבא היום עבור ילדי שילמדו תורה.

למנחת לבי, נחסך ממני פרי בטן ולא זכיתי לזרע של קמא, כאשר שמעתי על מצוקת הישיבה גמרותי אומר בנפשי, הן חמש מאות רבל חסכתי במשך השנים הרבות, מה לי לעכב הפסד בביתי, מוטב איתנהו עבור תורתם של אחרים".

התרגש המהרש"א ואמר, "מבטיחך אני כי בזכות המצוה הגדולה הזו תושע, כעת חיה אתה וזונתך חובקים בן זכר". וכך היה, לשנה הבאה היתה אוסטרא כמרוקחה, הכל השיחו בפלא הגדול שארע, אחר עשרים ואחת שנות עקרות נושע הלה ובן זכר נולד לו.

אחר הבית קרא המהרש"א לאביו הבן וברכו, "שתזכה לגדל את בנך לתורה לחפה ולמעשים טובים, כאשר יגדל ויעמד על ברכיו,

מלוה מלכה

ספורים מהבעל שם טוב ורמלמידיו

אחר שהבית את הגבול ונמלט מרוסקיה, אחר הרה"ק רבי ישראל מרוזין קאסוב, כאורחו של מחתנו הרה"ק זיע"א במשך תקופה ארכה בעיר

פעם בקש הנעם אלימלך לעלות לארץ ישראל, אך לבסוף לא הסתייע הדבר, מכל מקום, בדרך הגיע לעיר הסמוכה לברודי.

משנשמע בברודי כי הצדיק שוהה בעיר הסמוכה בדרך לארץ הקדש, נהרו המונים להתברך מפי קדשו ולקבל ברכת פרדה, ביניהם גביר שהגיע עם בתו היחידה.

כשבאו לפניו, הביע הרבי מורת רוחו, "כיצד קונים לנערה שרשרת פנינים בחמשים רבלים, הון עתק", העיר העשיר, "שלמתי במחרם ארבעים ותשעה רבלים בלבד", כככול מקרה הדבר את עלץ הבקרת.

התערה הבת ששמעה את הדברים, "האמת אבא שהמוכר לא הסכים לרדת מחמשים רבלים, ואתה לא הסכמת לשלם יותר מארבעים ותשעה, את הרב החמשים הוספתי אני".

אמר להם הרבי, "לא תוכלו לרמות את מיילך, סבורים אתם שזו רוח הקדש, לא ולא, אבל מתוך התורה הקדושה אפשר לדעת הכל.

הלא תראו שאמרה התורה שכאשר יקדישו בהמה טמאה שאינה ראויה להקרב, יש להביאה לפני הכהן שיצריכה ויתן דמיה לבדק בית המקדש. המקדיש ביתו לה; יצריכנו הכהן ויתן דמיו לבדק הבית.

מפליא הדבר, הלא הכהן עוסק בתורה לדעת להורות משפט וללמד תורה, מנין לו לדעת שני חמור סוס וגמל, הכי סוחר בהמות הוא. מנין לו לדעת שני בתים, הכי שמאי דירות הוא, אלא מתוך התורה הקדושה, יודעים הכל". (פלאי פלאים)

רבי חיים מקאסוב זיע"א, בעל תורת חיים.

במשך אותו זמן בו השתהה הרבי מרוז'ין בקאסוב, מסתגרים היו שני הצדיקים מפעם לפעם לשיחות קדש. אחד החסידים שפנו את שעת פגישתם, התחבא לפניו כן באותו חדר, לשמע שיח שרפי קדש.

בין השאר שמע את הרבי מרוז'ין שואל את הרבי מקאסוב, "מחתן מתי יש לכם גלוי אליהו הנביא, והרבי מקאסוב השיב, "כאשר אנו מתכוננים לכך". אחר שאל הרבי מקאסוב את מחתנו הרבי מרוז'ין בחזרה, "ומתי יש לכם", ענהו הרבי מרוז'ין, "במוצאי שבת".
(נור החיים - תולדות רבי חיים מקאסוב)

מקפיד היה הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זיע"א שהחסידים ישבו לסעודת מלוה מלכה מדי מוצאי שבת, בה יספרו ספורי קדש אודות הרה"ק **הבעל שם טוב הקדוש** זיע"א, או יאמרו דבר תורה משמו.

בסעודת מלוה מלכה שהתקיימה בנוכחות הרבי, פתח חסיד במעשה על הבעל שם טוב, שכבר ספר באותו מעמד שבועים קדם לכן. נענה אחד הנוכחים והפסיקו באמרו, "שמענו את הספור לפני שבועים".

הקפיד רבי ישראל מרוז'ין ואמר, כתוב (מסלי ח ט) 'מסיר אָזְנוֹ מִשְׁמֹעַ תּוֹרָה גַם תִּפְלְתוּ תוֹעֵבָה', הרי את אותה תפלה שהתפללת היום, התפללת גם אתמול. (עירין קדישין תניינא)

ספר רבי שאול לנדא זצ"ל רבה של בארדיוב ומחתנו של הרה"ק הנעם אלימלך זיע"א.

מילין קירין והודשים נפלאים מהוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהנרא שליט"א

מִי־הָתָא חֲזָה־תָא

חֲזָה־תָא דְאִוְרֵי־תָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

כח הציבור לעבודת ה'

בעת צרה. כי יש שני פירושים לתיבת 'מקוה', האחד, לשון אסיפה כמו 'קווי המים מתחת השמים אל מקום אחד' (בראשית א ט), והשני לשון טהרה כטבילה המטהרת, וזהו הרמז שאסיפתן של ישראל באחדות מטהרת כמו מקוה. וזהו גם מה שכתב בפרשתנו (ד"ה א"י ויקהל ה-א') שתיבת 'ויקהל' בגימטריא 'מקוה', כי התקלות בני ישראל כאיש אחד בלב אחד מטהרת כמו מקוה טהרה.

מעשה ידוע מסופר על הרה"ק רבי מנחם מענדל מקאטוב ע"ה, שפעם אחת בשעת סעודת שבת רקד עם חסידיו בשמחת השבת, ובעת הריקוד כופף עצמו בתוך העיגול כטובל עצמו, באמרו טבלתי עתה במקוה של ה' יתברך, כי הלא נאמר 'מקוה ישראל ה', כביכול בני ישראל הם המקוה של ה' יתברך, ובכח אחדות ואסיפת ישראל יחדיו זוכים לטהרה.

וכעין זה ידוע מנהג חסידים וצדיקים לטבול במקוה טהרה קודם התפילה, כמו שאמר הרה"ק רבי רפאל מבערשיד ע"ה בשם רבו הרה"ק רבי פנחס מקוריץ ע"ה, שהמקוה היא ההכנה והשמירה בבחינת מלוש לתפילה, כי כל מצוה צריכה מלוש גשמי והמקוה היא הלוש לשלמות התפילה, ומעשה אירע בהרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל ע"ה שלמות הקפדתו לטבול במקוה קודם התפילה, אירע פעם שלא עלתה בידו למצוא מקוה טהרה, ולבסוף אמר כי ילך לטבול בתוך קהל ועדה מישראל בבית הכנסת, כי כאשר נאספים יחדיו עשרה מישראל זוכים לקדושה וטהרה.

מעלת עבודת הציבור על עבודת הצדיקים

כשמתאחדים בני ישראל לעבוד את ה' כאיש אחד, עבודתם חשובה ורצויה במרום יותר מעבודתם של יחידים, כמו שאמרו חז"ל (תו"כ כו ח) 'אין דומה המרובים העושים

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם (לה א). בדרך רמז 'ויקהל' עולה גימטריא ראשי תיבות של 'היום ק'צר ו'המלאכה מ'רובה', ויתכן שבא לרמזו כי כאשר משה רבינו ע"ה הקהיל את ישראל, הכניס בהם את הכח שע"י התאספות עם הקדוש יושפע להם זריזות בעבודת ה' בבחינת 'היום קצר והמלאכה מרובה'. וראשי התיבות 'היום ק'צר ו'המלאכה מ'רובה' הם 'מקוה' לרמזו שתלויים הם זה בזה, התאספות ישראל מביאה לזריזות והזריזות מביאה לטהרה.

והכל בכוחו של משה רבינו ע"ה כאמרו 'ויקהל משה', ואתפשטותיה דמשה בכל דרא (תק"ז תקון ס"ט קיב), שבכל דור ודור העמיד לנו הקב"ה ברחמי רועים נאמנים להנהיג את הדור והם המביאים זריזות וטהרה בכל בני ישראל. אך לשם כך יש להתבטל בפניהם כי זהו סוד כוחו של המחובר לטהור שעולה לו טהרה רק אם מתבטל הוא לטהור.

התאספות יהודים מטהרת כמקוה

התאספות בני ישראל למען חיזוק התורה הנאה היא להם והנאה לעולם, וכפי התאספות כל יחיד עם הציבור כך זוכה לרוח טהרה ממרום, כמו שאמרו (שבת קד). הבא להיטהר מסייעין בידו, ומהי משמעות הבא להיטהר - מהיכן בא. אלא שיוצא ממקומו שלא להיות מיוחד בפני עצמו, אלא 'בא להיטהר' להשתתף עם הציבור ולהיטהר בתוכם, מסייעים בידו מן השמים לבוא אל הטהרה.

ועצם אסיפתם של ישראל גדולה היא עד למאוד ומטהרת היא כמקוה, ויכולה היא לטהר את האדם כמו טבילה במקוה, וכן כתב באהבת שלום (כי תשא ד"ה ויעמוד משה) לפרש את הפסוק (ירמיה יד ח) 'מקוה ישראל ה' מושיעו

אלא השפעה על ידי מלאך טוב, וכפי שאכן נרמז בכתוב (שם פסוק כ) 'הנני שולח מלאך', וכתוב (שם פסוק כב) 'אם שמוע תשמע בקולו' לשון יחיד, וזאת כי כוח המלאך מוגבל ואין בו שלימות, על דרך שאמרו חז"ל (ב"ר נב) שאין מלאך אחד עושה שתי שליחויות. לפיכך אין בכוחו כי אם להצילם מרעה אבל לא להשפיע טובה וברכה, וכמו שכתוב (לעיל כג כ-כב) 'הנני שולח מלאך וגו', אם שמוע תשמע בקולו וגו' ואיבת את אויבך וצרתי את צורריך', כי רק זה בכוחו של המלאך להלחם באויביהם ובצורריהם, אך לא להשפיע להם טובה וברכה.

כן מצינו אצל משה רבינו ע"ה שידע את ההבדל בין השפעה באמצעות מלאך לבין השפעה מאיתו יתברך, ולכן ביקש שתהיה הנהגת בני ישראל מאת ה' דווקא, וגם כשנאמר לו (לעיל לג ב) 'ושלחתי מלאך לפניך', סירב משה ואמר שאינו חפץ בכך, וביקש רק את קרבתו וליווי של בורא עולם, כמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים עג כח) 'ואני קרבת אלהים לי טוב', כי רק אם תהיה ההשפעה מאיתו יתברך בלי שום אמצעי אזי יזכו לשלימות הן בשפע טובה והן בשמירה מרע.

את התורה למעוטים העושים את התורה. ואפילו אם עבודת היחידים היא במדרגה נעלה ומרוממת מעבודת הציבור, מכל מקום חשיבות יתירה נודעת לעבודת הציבור, כדברי **השפת אמת ע"ה** (שמיני תרמ"ח ד"ה בענין) על הנאמר (ויקרא יג) 'בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד', וביאר בדרך רמז: 'בקרובי אקדש' מטעם 'ועל פני כל העם אכבד', שגורב כח כללות פשוטי בני ישראל מכח היחידים הקרובים אליו.

עבודת הציבור מעוררת השפעת הקב"ה עצמו

ולא כעבודת היחיד שבאמצעות מלאך

ניתן לבאר זאת על פי מה שכתוב בספרן של צדיקים כי עבודת ה' בציבור מעוררת השפעה מאת הקב"ה בעצמו לא על ידי אמצעי, ועל ידי זה זוכים לברכה שלימה הן בהשפעת הטוב והן בשמירה מכל רע, כמו שכתוב בעבודת הציבור (לעיל כג כה) 'ועבדתם את ה' אלקיכם' בלשון רבים, ויהיה שורה כל אחד גם 'וברך את לחמך ואת מימך' שהיא השפעת טובה וברכה, וגם 'והסירוית מחלה מקרבך' שהיא ההצלה מן הרע. אבל עבודת ה' של יחידים אינה מעוררת

מִלְתָּא דְפִלְיָאָה

בזכות האחדות פועלים עת רצון לישועה וגאולה

וַיְקַהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו' (לה, א).

דרש הרה"ק רבי שלום מבעלזא ע"ה במה שאומרים האשכנזים לאחר קריאת התורה בשני וחמישי 'אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה וכו' המקום ירחם עליהם' וכו', ולכאורה היה מן הראוי שיאמר בתחילתו 'הי רצון מלפני אבינו שבשמים כמו כל אותם הבקשות שקודמים לו' 'הי רצון מלפני אבינו שבשמים לכונן את בית חיינו' וכן על זה הדרך. אלא אומר הרה"ק רבי שלום ע"ה כי כשבני ישראל מתאחדים להתפלל על צרת אחיהם, נעשה עת רצון וממילא בזה שאומרים 'אחינו כל בית ישראל' הרי זה כאומרים 'הי רצון'. כשמתעורר עת רצון בוודאי מתגדל הכח להחיש ישועה וגאולה לכלל ישראל בכוח האחדות, כמו שאמר הרה"ק רבי ישראל מרוזין ע"ה על הכתוב (בראשית מט א) 'האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים', שבכוח התאספות והתאגדות בני ישראל כאיש אחד נזכה לגאולה העתידה באחרית הימים.

מחילת עוונות והשפעות טובות בזכות האחדות

בשעה שכלל ישראל מאוחדים כאיש אחד עוונותיהם נמחלים, כמו שפירש הרה"ק בעל אור לשמים ע"ה (ריש יוגש) לשון הכתוב (תהלים מח ה-ו) 'כי הנה המלכים נועדו עברו יחדיו', 'המלכים' הם בני ישראל, וזהו כי הנה המלכים נועדו' כאשר בני ישראל נועדים יחד, אזי 'עברו יחדיו' הקב"ה מעביר כל עונותיהם, 'המה ראו כן תמהו' כי עתידים כל באי עולם לתמוה על כך, איך שמעביר ה' על כל פשעיהם, ולא זו בלבד אלא שהוא מוסיף להשפיע עליהם רוב טובה.

וכן זרכו של הקב"ה בשעה שהוא מוחל עוונות הוא מוסיף עוד להטיב עמנו, כמו שפירש הרה"ק מלובלין זל"ה על הכתוב (תהלים פו ה) 'כי אתה ה' טוב וסלח' שה' יתברך ברוב רחמיו, לא די שמוחל כל עונותינו, אלא עוד מוסיף להשפיע לנו טובות הרבה. וכן פירש שם בעל אור לשמים, 'וְתִפְאָרְתוֹ עָבַר עַל פְּשָׁעוֹ' (משלי יט יא), שלא די שעובר על פשע אלא שמפאר את ישראל ברוב טובה.

כן יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שנשכיל להתאחד כולנו כל איש מישראל כאיש אחד בלב אחד, וכך נזכה לישועה והצלה בכל העניינים שבגשמיות וברוחניות, כפי שראינו זה עתה כי כמעט ואין דבר שלא ניתן להשיג באמצעות האחדות.

ברזא דאז"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

קושיית המפרשים בביאור 'דים והותר'

לעוסקים במלאכה שלא יעשו עוד למלאכת הקודש. אלא כתבו בספרי צדיקים ע"ה שכל זמן שהיה הקורנס נשמע במחנה עורר בכל ישראל השתוקקות ברשפי אש שלהבת קודש להביא כל אשר להם עבור בנין מקום לשכינה בתוכם, משכך ידע משה רבינו ע"ה כי אם יאמר לעם להפסיק להביא נדבותיהם לא יוכלו לעצור ברוחם מחמת התשוקה העצומה שבערה בקרבם, לפיכך ציווה לעוסקים במלאכה שיפסיקו ממלאכתם וכך תשכך מעט תשוקת בני ישראל ויפסיקו להביא.

כל זמן שה'אוהב ישראל' היה במקום בניית בית הכנסת הרגישו אנשי העיר תשוקה בליבם לתרום להקמתו

כך גם מסופר על הרה"ק אברהם יהושע העשיל מאפטא בעל אוהב ישראל ע"ה, כשבא פעם לאסוף כספים להקמת בית כנסת, ישב במקום בו תוכנן לבנות את בית הכנסת, וכל העם הביאו אליו תרומת ידם ונדבת ליבם, לאחר מספר שעות חלש ליבו והלך לבית לפוש מעט, ואילו במקומו הושיב את בנו רבי יצחק מאיר שיקבל תרומת הציבור. לאחר שעה, חזר האוהב ישראל למקום, ובבואו שאלו בנו, הכיזד כל זמן שהיה יושב במקום זה הגיעו נדבות ללא הפסקה, ואילו כאשר הוא ישב במקומו לא הגיעו אנשי תרומות.

אמר לו הרה"ק ע"ה, הלא כך כתוב בפסוק מרבים העם להביא מידי העבודה למלאכה. ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר, איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש ויכלא העם מהביא, וקשה, שהיה לו להכריז שלא יביאו עוד נדבה למשכן, מדוע ציווה להפסיק במלאכה. אלא שבמשך הזמן שהיו העוסקים במלאכה מכים בקורנס, נכנס בבני ישראל תשוקה עצומה בלבבם להביא עוד למלאכה, ולא היה מועיל אם יכריזו שלא להביא. רק כאשר פסקו מלהכות בקורנס ממילא נכבה החשק מלבבם ולא הביאו עוד.

וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בַּמַּחֲנֶה לֵאמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה אַל יַעֲשׂוּ עוֹד מְלָאכָה לְתִרְוַמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּכְלֹא הָעָם מִהִבִּיא. וְהַמְלָאכָה הִיְתָה דִּים לְכָל הַמְלָאכָה לְעִשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתֵר (לו ו-ז). התקשו המפרשים בביאור פסוק זה, מצד אחד אומרת התורה 'והמלאכה הייתה דיים', שנדבת עם ישראל הספיקה במדויק למלאכת המשכן, אך בסיום הפסוק נאמר 'והותר', שמשמעו שנסאר יותר מהדרוש למלאכה, הרי זה תרתי דסתרן אהדדי.

דרך א' - 'דיים' בדרך נס 'והותר' בדרך הטבע

רבינו האור החיים הקדוש מבאר, שאכן הייתה תרומת בני ישראל יתירה על הנדרש למלאכת המשכן, אך מאחר שבני ישראל הגיעו ברוב תשוקה ושאפו לקחת חלק במשכן, נעשה נס ובאופן פלאי נכנסו כל התרומות למשכן העדות. ואלו הם דברי קדשו ע"ה: ואולי שישמיענו הכתוב חיבת בני ישראל בעיני המקום, כי לצד שהביאו ישראל יותר משיעור הצריך, חש ה' לכבוד כל איש שטרחו והביאו ונכנס כל המובא בית ה' במלאכת המשכן, וזה שיעור הכתוב והמלאכה אשר ציווה ה' לעשות במשכן, הספיקה להיכנס בתוכה כל המלאכה שעשו בני ישראל, הגם שהותר, פירוש, שהיה יותר מהצריך, הספיק המקבל לקבל יותר משיעורו על ידי נס, ע"כ לשון קדשו.

דרך ב' - 'דיים' במעשה 'והותר' בתשוקה

חיבת בני ישראל שהייתה ניכרת בתרומה זו היא, כיון שלא הייתה זו תרומה בלבד, כי אם תוצאה של תשוקה פנימית עצומה שבערה בבני ישראל בזמן נעלה זה בו נאספו תרומת ידם ולבבם למלאכת הקודש, כמו שרואים בכתוב ויעבירו קול במחנה איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש ויכלא העם מהביא, והקשו, שהיה ראוי לומר לבני ישראל שיפסיקו להביא נדבות למשכן, מדוע ציווה זאת

הטוב' - 'שתנו ממראיתם כלי הזהב העשויים לנו, אין זאת כי אם מחמת ש'שתפכנה אבני קודש בראש כל חוצות' שנהרס ונחרב בית המקדש ושוב אין צורך בזהב למלאכת הקודש, ולכן הוכחה הזהב שבכל העולם ממראיתו והפסיד מעלתו.

תחש שש בגווניו שנותרו בקדושתם

והנה על עורות התחשים שהיו במשכן תירגם אונקלוס 'ססגונא' וביארו בגמרא (שבת כח.) 'ששש בגוונין הרבה', וכן הביא רש"י כאן: 'תחשים' מין היה, ולא הייתה אלא לשעה והרבה גוונים היו לה, לכך מתרגם 'ססגונא', ששש ומתפאר בגוונין שלו. וקשה להבין משמעות ההתפארות בגוונים שלו. אלא מאחר וכל הנברא למלאכת המשכן נותר אחר כך לשימוש העולם, נמצא שירדו מגוון הטהור שלהם, אך בתחש אמרו חז"ל שהייתה בריאתה רק לפי שעה, שלאחר שהשתמשו בו לצורך עבודת המשכן נגזו, לא הוכחה מגווניו הטהורים שכן השתמשו בו רק למלאכת הקודש.

בזהב נאמר לשון תנופה ובכסף לשון הרמה

יתכן גם לתרץ בזה ביאור שינוי הלשון שבפסוקים להלן, תחילה נכתב (פסוק כב) 'וכל איש אשר הניף תנופת זהב לה', ואילו שני פסוקים לאחריו נאמר 'כל מרים תרומת כסף ונחשת הביאו את תרומת ה', מדוע בזהב נאמר לשון תנופה ובכסף נאמר לשון הרמה. אולם אחר דבריו של מהר"י די קוראל ע"ה יאירו עינינו, שכיון שבפסוק ראינו שכל הזהב שבעולם נברא לצורך המשכן, הרי שכל שנותר לאדם הוא להניפו למלאכת המשכן כי הרי מלכתחילה לכך נברא, אך בכסף שלא מצינו מפורש בכתוב שנברא לצורך כך, נאמר 'אשר הרים' שבזה נצרך להרימו מכל מלאכתו לצורך עבודת המשכן, ורק לאחר שהורמו לגבוה נעשו ראויים למלאכת הקודש.

'דיים' - יסוד בריאת דברי עולם הזה לצורך מלאכת המקדש, 'הותר' - מהנותר יוכלו באי עולם להשתמש

מעתה ניתנה ראש ויאירו ברמו פתח דברינו בפסוק 'המלאכה הייתה דיים וגו' והותר', כי כל בריאת מיני עולם הינה לצורך עבודת הקודש ועל זה נאמר 'דיים' שביסודם באו לסיפוק צרכי המקדש, 'הותר' מהנותר ממלאכת המקדש שכבר נברא בעולם לצורך המקדש, מותר זה הוא העשוי לצרכי העולם ויושבו.

בבחינת המחשבה השתוקקו להביא יותר בעוד שלמעשה לא היה צורך

בכך ביאר הרה"ק מאפסא ע"ה (הובא משמו בשפתי צדיקים פקודי ד"ה בפסוק ויאמרו) ליישב קושיית האור החיים, הכיצד יבואו 'דיים והותר' שניהם יחד, בעוד שנראים כסותרים זה את זה. רק היו כאן שתי בחינות בתרומה, האחת מה שקרה בפועל שבני ישראל הביאו את כל הנדרש למלאכה ולא יותר כי בשעה שפסקו עושי המלאכה מהכאת הקורנס נאמר **ויכלא העם מבהיא ומבחינה** זו אכן היה **דיים**, אך מבחינת המחשבה שם כערה במתנדבים בעם אש שלהבת קודש בהתעוררות עצומה לתת כל אשר להם לתרומת הקודש, אך לא יכלו להשלים את תשוקתם הנפלאה כי כבר פסקו העושים במלאכה ממלאכתם, לזאת הוסיפה תורה בדבריה ואמרה **והותר**, לחקוק לדורות עד כמה נשגבה היא תשוקתם של כל איש ואיש מעמנו הקדוש, עד שידע משה רבינו כי לא יכול לעצור תבערת תשוקתם אלא אם יפסיקו העושים ממלאכתם.

נמצא כי בני ישראל הביאו יותר מהצריך למלאכה ורק כאשר הפסיקו העוסקים ממלאכתם או אז שכחו להבות התשוקה שבלבבותיהם, ומאחר שראה הבורא ברחמי את תשוקתם עשה נס שכל אשר הגיע בנדבת ליבם הטהור של בני ישראל יכנס למלאכה.

דרך ג' - 'דיים' למלאכת המשכן 'הותר' לצורך העולם

באיכה (ד, א) נאמר 'אִיכָה יוֹעַם זָהָב יִשְׁנָא הַכֶּתֶם הַטֹּב תִּשְׁתַּפְּכְנָה אֲבְנֵי קֹדֶשׁ בְּרֵאשׁ כָּל חוּצוֹת', וביאר **רבי שמאל די אוזידא ע"ה** (בעל מדרש שמואל על אבות) **בפירושו לחם דמעה** על מגילת איכה, על פי מה ששמע **ממהר"י די קוראל זלה"ה** על הפסוק בפרשת פקודי (להלן לח כד) 'כל הזהב העשוי למלאכת הקודש', שלפי ששמים וארץ וכל אשר בהם נבראו למען עבודתו של מקום שנעשית במין זה, וכיון שנברא מין זה לכלי המקדש שוב ניתן להשתמש בו לכל העולם. וזה הנרמז בפסוק 'כל הזהב' שבעולם נברא כי הוא 'העשוי למלאכת הקודש', וכיון שנברא הזהב למלאכת הקודש נותר ממנו להנות בהם בני אדם. על פי זה מבאר בלחם דמעה הנאמר בפסוק 'איכה יועם זהב' - הכיצד ירד הזהב ממעלתו, 'ישנא כתם

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודת ה' על סדר הפרשה

אכילה ושתייה או בשום תענוג מהבלי העולם הזה, רק בדברים רוחניים כתלמוד תורה ומצוות ומעשים טובים, וסיגופים ותעניות בכדי לנקות אותה מחלאת החטאים והעוונות, מה שאין כן הגוף ממש להיפך, והוא להוט אחר המאכלות והמשתאות והתענוגים. ולכן בכל ימות החול המה מתקוטטים זה עם זה, ובימים שיש בהם אכילה ושתייה אזי הגוף מתענג והנשמה מצטערת, ובימי תענית אזי הנשמה מתענגת והגוף מצטער.

עונג שבת לגוף מסייע לנשמה לשמוח

ויש להוסיף עוד על פי המבואר בתולדות יעקב יוסף (כי תבוא) בטעם משתה ושמחה בשבת וביום טוב, מלבד סוד הדבר המבואר לבאים בסוד ה' תיקון שלש סעודות של שבת, על דרך הדברים ששמע ממורו ורבו הבעל שם טוב ע"ה, משל לבן מלך שנשתלח למרחקים לכפר אחד, שם היה שרוי במחיצת אנשים פחותי ערך וקטני דעה. לימים קיבל הבן מכתב מאביו המלך ושמה בו מאד עד שביקש לרקוד, אך התבייש מבני הכפר שלא יהיו מסוגלים להבין את שמחתו וילעגו עליו באומרם מה יום מיומיים ולשמחה מה זו עושה. מה עשה בן המלך, קרא לבני הכפר, וקנה להם יין ושאר מיני משקאות המשכרים והיטיבו בהם את ליבם כל כך עד שהתחילו לרקוד. הם רקדו משמחת היין, וכך הוא מצא עת לשמוח מאוד בשמחת המכתב שקיבל מאביו.

הנמשל הוא, שהנשמה מרגישה את נועם זיהה של שבת קודש בעוד שהגוף אינו מרגיש מאומה, ובושה הנשמה לשמוח בתענוגים שקיבלה מאת אביה המלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, דהיינו הנשמה היתירה שהיא לה כאגרת שלומים מאביה הבורא ברוך הוא, מחמת הגוף שהוא כבן כפר חסר דעה, לכך ציותה התורה לענג הגוף בשבת וביום טוב, וכשהגוף שמח בשמחת הגוף אז יש פנאי לנשמה לשמוח בשמחת דביקותה במלך הקדוש ברוך הוא.

רצון המלך שישמחו עמו בני העיר

והרי זה בבחינת מלכותא דרקיעא כעין מלכותא דארעא, וכמו מלך בשר ודם בעת שמחתו רצונו שישמחו עמו כל בני היכלו וכל המקורבים אליו והסרים למשמעתו, שיתענגו בתענוגים ויתעדנו

המשך בעמוד הבא

השבת מקיפה את האדם כולו

שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְהִי לְךָ קִדְשׁ שִׁבְתַּת שְׁבַתוֹן לַה' כָּל הָעֵשָׂה בּו מְלָאכָה יִנְמַת (לה ב).
ידוע ומפורסם מה שאומרים בשם הגאון מוויילנא ע"ה שבכל מצוות התורה אדם מקיים את המצוה באחד מאבריו, כדוגמת מצות תפילין שמניחים ביד ובראש וכדומה, מלבד שתי מצוות שהאדם מקיים אותם בכל אברי גופו, והם מצות סוכה ומצות יישוב ארץ ישראל, שנכנסים לתוכם בשלימות הגוף, ואף הסמין רמז נאה לכך בפסוק (תהלים עו ג) 'וַיְהִי בְשֶׁלֶם סוּכּוֹ וַיִּמְעַנְתּוּ בְצִיּוֹן', 'ויהי בשלם' אלו הן המצוות שאדם מקיים בגוף שלם, 'סוכו' רמז למצות ישיבה בסוכה, 'מעונתו בציון' מצות יישוב ארץ ישראל.

כדבר זה דרש הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא ע"ה, הוסיף רבי שלמה לייב מלענטשנא ע"ה שהשבת במעלה גדולה עוד יותר ממצוות סוכה ויישוב ארץ ישראל, שאין צריך לעשות שום דבר ופעולה ואף תנועה קלה בכדי להיכנס אליה, רק בהגיע זמן השבת הרי הוא כבר בתוך המצוה ממילא, ויותר מכך, כי מארץ ישראל ומסוכה יכול לצאת באיזה זמן שירצה, מה שאין כן במצוות שבת אי אפשר לצאת מן המצוה במשך כל היום אפילו לרגע, וכל רמ"ח איברים ושס"ה גידים מתקדשים שהרי כולם מחוייבים בשמירת שבת, ומוקפים כולם במצוות וקדושת השבת.

'שבת שלום' שלום בין הנשמה והגוף

יתכן לבאר בתוספת ביאור, מה עניין יש בכך שבמצוה זו נכנסים עם כל המלבושים, הדנה מובא בשם האריז"ל שבלי שבת כשיכנס אדם לביתו יאמר בקול רם ובשמחה יתירה 'שבת שלום', כחתן המקבל את הכלה בשמחה גדולה ובסבר פנים יפות. ואם אין מנהגו כן מכל מקום הרי יאמר 'שלום עליכם מלאכי השרת, מלאכי השלום מלאכי עליון' שתיקנו המקובלים לאמרו (כמובא בתיקוני שבת).

ובאמת כבר מצינו בדברי הזוהר הקדוש (קרח קעו:) שהשבת נקראת שלום, וכן נוהגים לומר 'שבת שלום'. וביאור השייכות שלום לשבת, כי האדם מורכב משני כוחות מנוגדים, הגוף הגשמי והנשמה הרוחנית, והם נלחמים זה בזה מיום הולדו ועד יום פטירתו מן העולם, כי הנשמה לא תחפוץ בשום

את בני ישראל וילמד את בני ישראל מחכמתו, ויפיץ מעיינותיו חוצה ויביא תועלת לכלל ישראל. ואל יחשוב שבזמן שמשקיע בהשפעה לבניו ותלמידיו מפסיד זמן יקר שבו יכול היה להוסיף חכמה בליבו, שכך אמרו והבטיחו לנו חז"ל שכאשר משפיע לאחרים זוכה שתתרבה החכמה בתוככי ליבו כמעין המתגבר, שאמרו (אבות פ"ד מ"ה) הלומד על מנת ללמד מספיקים בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

המלמד לאחרים זוכה לטהרה המביאתו לדיעת ה'

כדבר הזה אומר **בעל תולדות אדם ע"ה** (בא ד"ה א"י ולמען) על הפסוק (לעיל ב) 'ולמען תספר באזני בנך וכן בנך' ומסיים 'ידעתם כי אני ה', שעל ידי חינוך ולימוד הבנים גם האבות בעצמם יתעלו מעלה מעלה בידיעת ה'. כי ענין הידיעה רומז למידת הטהרה, וכפי חינוך הבנים לעבודת ה' - וכן התלמידים הנקראים בנים בכללם, זוכים לתוספת טהרה המקרבת את האדם לידיעת ה'.

ההשפעה לאחרים - סגולה לאריכות ימים

רמז נוסף למדים אנו בדברי המסורה, כי פעמיים כתוב בתורה 'ולמען', 'ולמען תספר באזני בנך וכן בנך וגו' וידעתם כי אני ה', וכן 'ולמען תאריכו ימים על האדמה' (דברים יא, ט), וללמד הוא, שכפי מה שעמלים לספר נפלאות לצאצאים ולחנכם כראוי, כך זוכים לאריכות ימים ושנים.

ואפשר עוד להוסיף על פי דברי החתם סופר ע"ה **בתורת משה** (כי תבוא ד"ה והותירך) שלכל אדם יש שליחות קצובה בעבודת ה', וכיון שהשלים שליחותו הרי הוא ראוי להסתלק מן העולם, אמנם אם הוא מחנך בנים ותלמידים לעבודת ה' אזי הוא זוכה לתוספת ימים ושנים כדי להוסיף וללמדם, וזהו שכתוב (דברים לו, ט) 'והותירך ה' אלהיך וגו' בפרי בטנך', שבזכות הבנים והתלמידים שבכלל בנים, יזכה לתוספת ימים ושנות חיים.

בתפנוקי מעדנים ושתות ינות מבושמים, להיות ששים ושמחים ברוב חדוה ונחת ביום שמחתו. וכבוד גדול הוא למלך שישתתפו הכל ביום שמחת לבו. כך הוא ממש ויותר מזה בכלל כפלים לאין קץ ביום השבת, יום שמחה וחדוה ותענוג גדול לפני צור ישראל ברוך הוא, ואור שמחת השבת המאיר בזיו הדרו בכל העולמות הקדושים, וכמה וכמה גודל התענוג ונחת רוח שעולה לפני מי שאמר והיה העולם, כשאנו שמחים ביום שמחתו ומתעדנים בתפנוקי מעדנים בכל שלש פעמים, כל אחד ואחד במה שהוא מתענג לפי ערכו ומדרגתו בין בגופו ובין בנשמתו.

נמצא אפוא שביום שבת קודש גם התענוג הגשמי הוא מצוה, וסעודות השבת הם בבחינת 'אז תתענג על ה' שגם ה'לכם' - ענייני הגוף יהיו אף הם קודש, ומתוך אכילה ושתיה של מצוה באים לזמר זמירות שירות ותשבחות למלך קל חי יוקיים, וגם הגוף וגם הנשמה מקבלים את מבוקשם ויש שמחה ושלוש ביניהם. וזהו שאמרה תורתנו הקדושה **וביום השביעי יהיה לכם קודש**, וביאר הרה"ק רבי לוי יצחק **מברדיטשוב ע"ה** שהוא על דרך חציו לה' וחציו לכם, שבשבת ה'לכם' הוא גם כן לה', וזה יהיה לכם קודש, ה'לכם' יהיה גם כן 'קודש', וקל להבין.

הפצת מעיינותיו חוצה מזכה את האדם עצמו

וְלַהוֹרֹת נָתַן בְּלָבוֹ הוּא וְאֶהְיָא בְּן אַחִיסָמֶךְ לְמִטָּה דָן (לה, לד). מצינו במסורה שתי פעמים שנכתב בתורה התיבה 'ולהורות', פעם ראשונה כאן 'וְלַהוֹרֹת נָתַן בְּלָבוֹ', והשניה בפרשת שמיני (ויקרא י יא) 'וְלַהוֹרֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' שהוא ציווי לכהנים שילמדו הכהנים את בני ישראל, ולרמז בא לאדם אשר נתן ה' חכמה בינה ודעת בליבו כמאמר הכתוב **ולהורות נתן בליבו**, שלא יחזיק זאת לעצמו לבדו, אלא יקיים בעצמו הכתוב **ולהורות**

יגא לאור ע"י מבין אור לוישיים
 © כל הזכויות שמורות
 אין להעתיק או לנצח ללא אישור
 מצד שכתב ממנו אור לוישיים
 פיצוב ועמוד: שוקי קור

פרשת ויקהל

שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול

מעשה ביהודי תמים וישר דרך שהחזיק פונדק לפרנסתו. בפונדק זה היה בית מרזח קטן אליו היו מגיעים הגויים המקומיים לשתות משקאות חריפים ולהשתכר. הפונדק היה פתוח חמשה ימים בשבוע בלבד, כיון שבעל הפונדק היה שומר שבת כהלכתה. רוב ככל התושבים הסמוכים לפונדק הכירו את היהודי וידעו כי הוא מסרב למכור בשבת, אך עם זאת היו הגויים חוזרים שוב ושוב ומנסים את מזלם, מתדפקים על דלתות הפונדק ומבקשים לרכוש משקאות חריפים, אולם היהודי שגברתן היה וכוחו במתניו היה מגרשם בכוחו הגדול ומזהירם שלא יבואו שוב. במקרה שהגוי השים את עצמו כאילו אינו מבין, היה היהודי מכבדו במנה אחת אפיים והלה היה מבין את הדברים לאשורם.

חלפו שנים רבות, בעל הפונדק הזדקן, והגויים שזיהו את חולשתו הגופנית מצאו לעצמם תעלול חדש: מדי שבת בשבתו הייתה קבוצת גויים מגיעה ומבקשת לרכוש משקאות חריפים. הפונדקאי הזקן היה מנסה לומר להם כי הפונדק סגור בשבתות, אולם קבוצת הגויים הצעירים הייתה משימה את עצמה כאילו היא אינה מבינה את דבריו. שוב ושוב היו צועקים לו שיתן להם משקאות חריפים להרוות את צמאונם. וכשהיהודי סירב למכור להם, היו פורצים אל תוך הפונדק ועושים בו שמות בחיפושים אחר המשקאות.

הפונדקאי כמעט ונואש מלמצוא פתרון להצקות אלו שהתגברו והתחזקו משבת לשבת, כבר עלה בדעתו לסגור כליל את הפונדק אלא שלא ידע מהיכן ימצא את פרנסתו המועטת, עד שביום מהימים הגיע אליו שמו של הרה"ק הרבי רבי זושא מאניפולי זיע"א כפועל ישועות ונפלאות והוא החליט לנסוע לרבי זושא לבקש את עצתו וברכתו.

בעמדו בפני הרבי פרץ הפונדקאי הזקן בבכי סוער עד שהדברים נעתקו מפיו. רק לאחר שנרגע מבכיו הצליח הזקן לספר לרבי זושא על הפונדק שפרנס אותו בכבוד במשך כל השנים, ועתה שהזקין התרגשה ובאה עליו צרה צרורה, והגויים מסיתים ומדיחים אותו לחילול שבת, מבקשים לקנות בשבתות, וכשהוא מסרב הרי הם שוברים ומחריבים מכל הבא לידם. רבי הושיעני, התייפח הזקן בבכי, שכן איני יודע לשית עצות בנפשי כדת מה לעשות מול גויים רשעים אלו.

בשנים קדמוניות, בטרם החלו להנהיג עדות בישראל, היו האחים הקדושים, הני תרי צנתרי דדהבא, הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליזענסק זיע"א והרה"ק הרבי רבי זושא מאניפולי זיע"א, יוצאים ועורכים גלות בין הכפרים והעיירות. אין אנו יכולים להשיג ולהבין צפונות מעשיהם של רבותינו הקדושים, ובוודאי שלא לדעת את התיקונים הנשגבים שהיו עושים במעשיהם, אולם מעט מזעיר

גילו לנו צדיקי הדורות, שהיה בדבר עניין נורא של השתתפות בגלות השכינה הקדושה, מלבד עצם הזיכוך שיש בייסורי הנדודים ממקום למקום, בגלות המכפרת עוון, ובקושי העוני והמחסור.

ועתה, כשהפונדקאי נכנס אל רבי זושא וביכה לפניו את מר גורלו הביט רבי זושא ביהודי הזקן והכיר אותו מיד. באותם ימי הגלות היו האחים הקדושים רגילים לבוא אליו לפונדק ולהתארח אצלו. באותן השנים היה היהודי רחוק מתורה ומצוות, מעין תינוק שנשבה בכבלי הגלות המרה, לא היה מי שיחנכו וגם מגוריו בקרב הגויים השכיחו ממנו את המעט שידע, אולם איש טוב ומטיב תמיד היה, ומשראה את האחים הקדושים הבין כי אנשי מעלה הם והיה מכבדם ביותרת הכבוד, פותח לפניהם שולחן ערוך במאכלים כשרים ומזינים ומציע להם מיטה לשנת לילה.

האחים הקדושים בראותם את מידת תמימותו וישרותו של מארחם היו משתדלים בכל פעם לטעת בו ובבני ביתו יסודות חשובים מתורת ה' ומצוותיה. היו אומרים לפניהם דברי אגדה, שנפשו של אדם מחבבת אותם, ואף מוסיפים ואומרים להם הלכות שונות ככל מה שהיה נדרש לפי מצב בני הבית.

מלבד זאת היו האחים הקדושים מרבים לספר למארח ולבני ביתו סיפורי צדיקים ומעשיות קודש מרבותיהם הגדולים, אור שבעת הימים הבעל שם טוב זיע"א ותלמידו הגדול המגיד ממעזריטש זיע"א. האחים הקדושים ראו בחוש שסיפורי הצדיקים עושים חריש עמוק בליבם ומכניסים בקרבם ריאת שמים תמימה.

פתח רבי זושא ואמר לפונדקאי: האם זוכר אתה מימי קדם שהיו מגיעים להתארח אצלך שני אחים, יהודים חסידיים, והיית מקבל את פניהם בסבר פנים יפות? תחילה לא נזכר הזקן, עד שרבי זושא נתן לו כמה וכמה סימנים אודות המראה שהיה להם באותם ימים, ואכן הזקן נזכר, או אז הפתיעו רבי זושא ואמר לו: דע לך כי אחד מהם הייתי אני, ואילו השני היה אחי רבי אלימלך מליזענסק.

המשיך רבי זושא ושאל: כלום זוכר אתה את סיפורי הצדיקים שהיינו רגילים לספר לך ולמשפחתך? הנה אחזור ואספר לך סיפור שאותו סיפרנו לך בפונדק, ועניינו של הסיפור דומה להפליא למקרה שלך.

פתח רבי זושא וסיפר: אל רבינו המגיד הקדוש ממעזריטש הגיע יהודי שאף הוא ניהל פונדק ואף הוא לא יכול היה לשמור את השבת על כל פרטיה ודקדוקיה. לאחר שיהודי תינה את צערו בפני המגיד, נענה המגיד והורה לו בצורה פסקנית ומוחלטת: עליך לעזוב מיד את הפונדק, לבטל את שכירות המקום, ואף לעקור את מקום מושבך מעיירה זו וללכת לגור בעיר אחרת.

אותו יהודי לא האמין למשמע אזניו. הוא לא העלה על דעתו שהמגיד יורה לו כדבר הזה. תחילה ניסה לומר למגיד כי זה הוא מקום פרנסתו, וכיצד יותר עליו בעוד שעליו לספק מזון ומחיה לבני משפחתו. ענה לו המגיד כי עליו לבטוח בקב"ה, הזן ומפרנס לכל, והוא יתברך יזמין לו את פרנסתו גם

שעתה הגיעה השעה הקשה ועליך לקבל את ההחלטה במהירות.

כדאי שתדע, הטעים רבי זושא ואמר לפונדקאי, שאותם גויים הבאים אל ביתך בשבתות ובימים טובים ומציקים לך שתמכור להם משקאות חריפים, אין הם מתכוונים להסתפק בכך. בחדרי חדרים רוקמים הם עליך מזימה שפלה ואיומה בה יסלקו אותך לחלוטין, לא רק מהפונדק אלא מארץ החיים, רח"ל. זוממים הם להעליל עליך עלילה קשה ולאחר מכן להתנפל עליך ועל הפונדק, לערוך בו פוגרום קשה ולהרוג אותך ואת בני ביתך ח"ו. כך הם יחמסו ממך את כל הרכוש שחסכת זה ארבעים שנה ויעבירו את הפונדק לרשותם.

עתה, שמע בקולי ועשה כעצתי: אם אין רצונך לסיים כאותו יהודי שברח בחרפה ובבזיון, בעירום ובחוסר כל, או חלילה לסיים באופן גרוע מכך, עליך לברוח משם בהקדם האפשרי. אל תמתין כלל, וכבר בלילה זה תקום ותמלט משם ואל תביט מאחוריך. את מה שתוכל לארוז, תשים על העגלה, ואילו על יתר חפצייך תוותר מראש. גם אל תבקש עתה לגבות את אותם החובות שהגויים חבים לך, מוטב לך לוותר עליהם מראש, כי בלאו הכי הגויים אינם מתכוונים לפרוע לך יותר את חובותיהם. תציל מביתך את מה שיש באפשרותך, ועזוב את המקום לצמיתות בשקט ובסוד בלי שירגישו בכך הגויים.

רבי זושא, שידע כי זמנו של הפונדקאי קצר ומלאכתו מרובה, לא הכביר בדברים

באופן אחר. לאחר מכן ניסה היהודי לשכנע את המגיד לוותר על המעבר לעיר אחרת בתואנה כי אינו מסוגל ללכת אל הבלתי נודע ולעקור לעיר בו אינו מכיר אדם. אך המגיד עמד על שלו: עליך לעזוב את הפונדק ולעקור לעיר אחרת.

רופפת הייתה אמונת הצדיקים בליבו של אותו יהודי, קשה הייתה לו ההחלטה לקום ולעזוב את הכל ולעבור לעיר אחרת, והוא ביקש לדחות את ההחלטה. תחילה דחה זאת מיום ליום, לאחר מכן המשיך ודחה מחודש לחודש, עד שעצתו של המגיד כמעט ונשכחה מליבו.

סיים רבי זושא את הסיפור: סופו של אותו יהודי לא היה טוב. במקום שיקיים את עצת המגיד ויעזוב את הפונדק והעיר מרצונו הטוב, ביום מהימים קמו עליו גויי המקום וגירשו אותו בבושת פנים, בחרפה ובבזיון. הם לא נתנו לו לקחת כלום מכל רכושו, והוא יצא משם כשידיו על ראשו, עני וחסר כל.

המשיך רבי זושא ואמר לאותו פונדקאי זקן שעמד בפניו: דע לך כי לא לחינם בחרנו, אני ואחי רבי אלימלך, לספר לך את הסיפור הזה. כבר באותם ימים ידענו שגם עליך נגזר בדומה לאותו יהודי, וגם אתה תצטרך לעזוב את הפונדק שלך ואת העיר, ובחרנו לייעץ לך בסיפור זה להקדים רפואה למכה ולברוח מהעיר כל עוד יש לאל ידך להוציא משם את הונך ולעזוב בכבוד. לצערנו, לא הבנת את הרמז ונשארת לנהל את הפונדק, אלא

לילה, הנה אף זאת אודיעך כי מוטב אם תקבע את מקום מושבך בעיר הגדולה לאלוקים, ברודי, עיר של חכמים ויראי השם, ושם יזמין לך השי"ת פרנסה ברווח ובכבוד. ועוד זאת אייעצך, כי את המסחר הראשון שיציעו לך בבואך לברודי, אותו תעשה ותצליח בו בכל אשר תפנה, כי זכות שבת קודש כבר עומדת לך.

בהתרגשות רבה נסע היהודי חזרה לביתו, כשהוא חושב כיצד ישכנע את בני משפחתו לארוז במהירות את חפציהם ולברוח מעירם בסודי סודות. אלא שתיכף עם בואו, עוד בטרם פצה את פיו לספר לאשתו את דברי רבי זושא, הקדימה היא וסיפרה לו כי הגויים המקומיים החלו בשעות האחרונות להתנהג כלפיהם בעזות נוראה: נכנסים הם לפונדק ועושים בו כבתוך שלהם, לוקחים משקאות בלי לשלם, ושוברים את הרהיטים ואת החלונות.

לא זו אף זו: לפני שעה קלה ביקר כאן בנו של הכומר המקומי, שבשונה מאביו שהוא שונא יהודים הרי הוא אוהבם ומחבבם, והוא סיפר לה שבשעה זו ממש יושבים בריונים וגברתנים בביתו של הכומר ומתייעצים כיצד יוכלו לעשות פגרום ביהודי הסביבה ולגזול את רכושם.

עוד באותו לילה, כציוויו של רבי זושא, מיהר הפונדקאי יחד עם בני משפחתו וברחו על נפשם לעיר ברודי. שם נהג כעצתו וברכתו של הרבי רבי זושא, קיבל את הצעת המסחר הראשונה שבאה לפניו, וממנה התעשר מאוד.

רבים, אלא הוסיף ואמר לו: זכית לקבל את ההארה משמיים לבוא ולשאול בעצתי ולהנצל מהרעה שכבר הייתה סמוכה ונראית אליך, בזכות סיפורי הצדיקים שסיפרנו בביתך. סיפורי צדיקים אלו, שהיינו רגילים לספר לך ולבני משפחתך כהכרת הטוב על מידת הכנסת אורחים הנאה שנהגת בנו, הם אלו שהחדירו והשרישו מידה טובה זו של אמונת צדיקים, והיא שעמדה לך שהשכלת לבוא אלי בעוד מועד כדי שאזהירך ואתן לך את העצה הטובה שתצילך מהקמים עליך.

עוד זאת דע לך כי זכותה של שבת קודש, שהשתדלת כל ימין לשמור אותה ככל האפשר, היא שעמדה לך. סירובך העיקש למכור משקאות חריפים לגויים, למרות כל האיומים וההצקות, היא תגן עליך. וכעת, השבת, עליה שמרת במסירות, היא זו שתשמור עליך בעתיד וכך תינצל מכל צער ונזק.

לפיכך ראוי לך לכבד את יום השבת קודש ביותר, לשבות בו ולנוח בו באהבה וברצון כמצוות ה'. וביותר יש עליך לקבל על עצמך קבלה טובה ומוחלטת: שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול! עליך לקבל בעוז ובתעצמות כי במשך כל יום השבת לא תדבר דיבור של חול, וזאת מפני שעליך לתקן את הפגמים שפגמת בדיבורי חול בשבתות במשך כל השנים שעברו. מוטב איפוא כי תאמר את כל ספר התהלים ואף תקשיב לדרשותיהם של מגידים הבאים בשעות של אחר הצהריים של שבת, ובלבד שלא תוציא מפיו כל דיבור של חול.

סיים רבי זושא ואמר לפונדקאי: בוודאי תוהה אתה לאיזה עיר תסע ותפנה באישון

שלכם, כי 'צוה ה' לעשות אותם' - הדיבורים עושים פעולה ומעשה של ממש למעלה, ותיכף הסמיך לזה את שמירת השבת, לפי שבשבת יש להזהר במיוחד מדיבורי חול ודיבורם אסורים, כדי שלא לפגום בקדושת השבת.

עד סוף ימיו היה יהודי זה מספר על נס ההצלה שלו, בזכות אמונת הצדיקים, ושומר בקפדנות על הוראת רבי זושא שלא לדבר בשבת דיבורים של חול.

גם הרה"ק המאור ושמש זיע"א פירש את דברי הפסוק 'אלה הדברים' במשמעות של דיבורים, ופירש לפי דרכו שהפסוק בא לומר שמצות עשה היחידה של השבת היא בדיבורים: לקדש על היין בכניסת השבת ולהבדיל על היין בצאת השבת.

על הפסוק (שמות לה א-ב): **'וַיְקַהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֵדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אִתְּכֶם. שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם קָדֵשׁ שַׁבַּת שְׁבֻתוֹן לַה' כָּל הַעֲשֶׂה בּוֹ מְלָאכָה יוֹמָתוּ,** פירש רבינו האביר יעקב זיע"א כי יש כאן רמז ותוכחת מוסר על חובת האדם שלא לדבר דבורי חול בשבת קודש.

ואלו דבריו: **דהנה מצינו בכל מצות שבת לא נאמר רק לאוין, ולא מצינו שום מצות עשה בשבת.** רק מצות עשה של שבת מצינו בדברי חז"ל (פסחים קו.) שסמכוהו על המקרא 'זכור את יום השבת לקדשו', שצריך לקדש השבת בכניסתו וביציאתו על היין. **ועיקר הקידוש הוא בפה ממש וזהו הדיבור, שצריך לומר הקידוש בשינון בחיתוך הדיבור, הן בכניסתו והן ביציאתו, בהבדלה, גם כן המצוה הוא הדיבור.**

פותח האביר יעקב במעלת הדיבורים, להודיענו שכל הדיבורים שאדם מוציא מפיו, בין לטוב ובין למוטב, עושים פעולות רבות למעלה. כך לצד הטוב, כשאדם מוציא מפיו דיבורים של תורה ותפילה, הרי דיבורים אלה בונים את העולמות העליונים ועליהם העולם עומד, וכך לצד שאינו טוב חלילה, שאם אדם מדבר דיבורי לשון הרע ורכילות, ואפילו דברים בטלים גרידא, הרי דיבורים אלו פוגמים מאוד בעולמות העליונים.

וזהו **'אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם ששת ימים' וגו', רצה לומר, שמצוה שצוה השם בשבת למצות - עשה, דהיינו לעשות אותם דוקא - הם רק אלה הדברים; רצה לומר, דיבורים. שנצטונו לאמר הקידוש בשבת בדיבור - זהו מצות עשה של שבת... על כן לא מצינו שום מצות - עשה של שבת יהיה נרמז בתורה רק הקידוש בדיבור פה בעשרת הדברות עצמם.**

לפיכך הוזהרו בני ישראל שלא לדבר דיבורי חול בשבת קודש, כדי שלא לפגוע בקדושת השבת. וזהו שאמר הכתוב 'ויקהל משה את כל עדת בני ישראל', לפי שרצה להזהירם על עניין זה שהוא מצוי ורגיל אצל כולם - הזמין וכינס את כולם לשם כך ואמר להם: **'אלה הדברים' - אותם הדיבורים שאתם מוציאים מפיכם, אל יעלה בדעתכם שאין בהם ממש, אלא היו זהירים בשמירת הדיבורים**

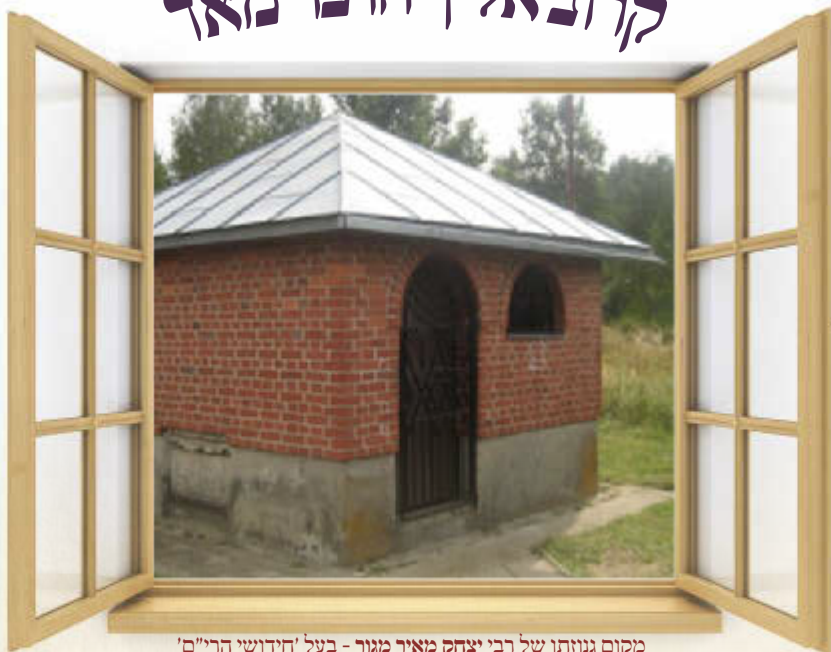
לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתחי' טל
אדמונד שיחי' בן איזה < רונית בת ינינה יעל > בנימין בן אסתר וכל יוצאי חלציהם שיחי'
להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

לעילוי נשמת

צילה בת דורה ומאיר ע"ה

קרוב אליך הדבר מאד

מקום גנותו של רבי יצחק מאיר מגור - בעל 'חידושי הרי"ם'

אוצר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים
והיראים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים ובזכותם אנו חיים וקיימים
- מסודרים על פרשת השבוע ככתבם וכלשונם -

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 והגליון בדרך אליך